0381_05/NG G GYMN 23/11/2005 15:20

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Ελένη Κατσαρού   Αναστασία Μαγγανά   Αικατερίνη Σκιά   Βασιλική Τσέλιου

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ISBN 960-06-1933-6

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ
Ελένη Κατσαρού, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Αναστασία Μαγγανά, *Γλωσσολόγος*
Αικατερίνη Σκιά, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Βασιλική Τσέλιου, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ
Ευαγγελία Θωμαδάκη, *Επίκουρη Καθηγήτρια του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*
Αριστείδης Δουλαβέρας, *Σχολικός Σύμβουλος*
Βιολέττα Λέκκα, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
Αντώνιος Νικολόπουλος, *Εικονογράφος-Σκιτσογράφος*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Φωτεινή Κουκούτση, *Φιλόλογος*

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ
Χριστίνα Αργυροπούλου, *Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ
Αχιλλέας Δρούγκας, *Ζωγράφος*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Γ′ Κ.Π.Σ. / **ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ** / **Ενέργεια 2.2.1** / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ.
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Ελένη Κατσαρού   Αναστασία Μαγγανά   Αικατερίνη Σκιά
Βασιλική Τσέλιου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ   ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Νεοελληνική Γλώσσα

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Περιεχόμενα

1η ΕΝΟΤΗΤΑ **Η Ελλάδα στον κόσμο** 7

2η ΕΝΟΤΗΤΑ **Γλώσσα – Γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου** 17

3η ΕΝΟΤΗΤΑ **Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί** 27

4η ΕΝΟΤΗΤΑ **Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες** 35

5η ΕΝΟΤΗΤΑ **Ειρήνη – Πόλεμος** 47

6η ΕΝΟΤΗΤΑ **Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών** 55

7η ΕΝΟΤΗΤΑ **Τέχνη: Μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές** 63

8η ΕΝΟΤΗΤΑ **Μπροστά στο μέλλον** 69

1η ενότητα

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

- Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση των προτάσεων
- Σύνθεση ερευνητικών εργασιών
- Η επιλογή της λέξης

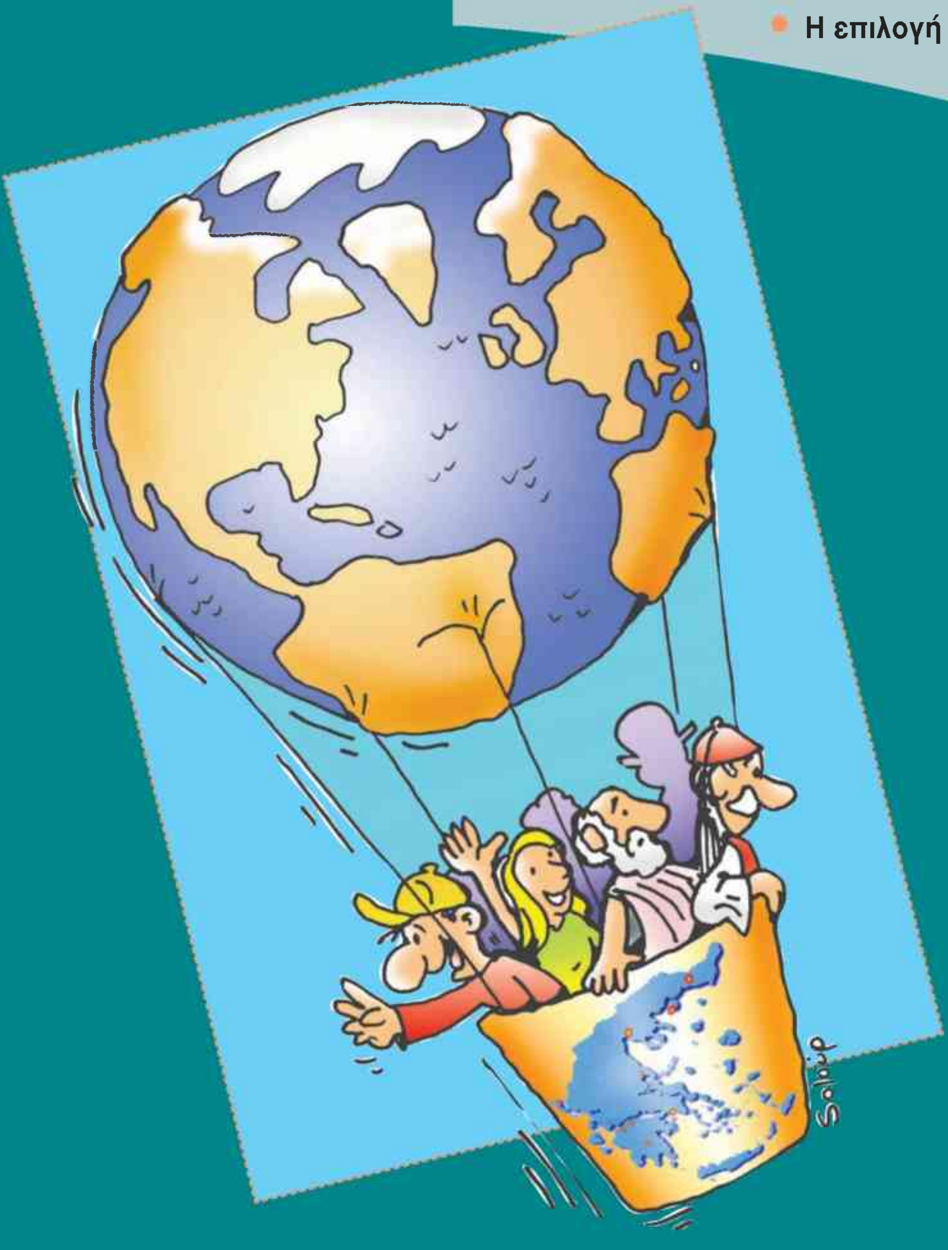

Παρατακτική και **υποτακτική σύνδεση** των προτάσεων – **Σύνθεση** ερευνητικών εργασιών – Η **επιλογή** της λέξης

Κείμενο 1 [Το οικοπεδάκι του Θεού]

Υπάρχει μια χώρα φτωχή και βασανισμένη –ονόματα δε λέμε– τόσο όμορφη όμως, που το καταλαβαίνει καθείς από την παρακάτω ιστορία:

Την εποχή, λέει, που ο Θεός μοίραζε τη γη στους ανθρώπους μερικοί απουσίαζαν. Διασκέδαζαν ή αδιαφόρησαν. Μόλις όμως τέλειωσε η μοιρασιά κι έμειναν χωρίς γη, πήγαν να παραπονεθούν στο Θεό. Εκείνος τους δέχτηκε αυστηρά:

«Όταν μοίραζα τη γη στους ανθρώπους, εσείς χαζεύατε. Ποιος σας φταίει; Τώρα λοιπόν είναι αργά. Δεν έχω άλλη γη».

Αυτοί δικαιολογήθηκαν ζητώντας συγγνώμη, παρακάλεσαν, έκλαψαν, ώσπου με τα πολλά ο Θεός τούς λυπήθηκε και τους λέει:

«Ας είναι... Έχω κρατήσει κι εγώ ένα οικοπεδάκι, για να περάσω τα γηρατειά μου. Απ' αυτό θα σας κόψω κι εσάς ένα κομμάτι να το κάνετε πατρίδα». (*Ας πάει και το παλιάμπελο,* σαν να τους έλεγε). Και τους χάρισε το μισό, ενώ το άλλο μισό το κράτησε πράγματι για τον εαυτό του. [...]

Ας δούμε τώρα τη χώρα απ' τη μεριά του Θεού. Δηλαδή από ψηλά.

Με την πρώτη ματιά πάνω στο χάρτη, καταλαβαίνουμε αμέσως πως κάτι ήξερε Αυτός που το κράτησε για τον εαυτό του αυτό το οικοπεδάκι. Βλέπουμε αμέτρητα νησιά και νησάκια και βραχονησίδες σκορπισμένα στη θάλασσα, σαν σύμπλεγμα από δαντέλες κεντημένο πάνω σε γαλάζιο ύφασμα. Το πρώτο νησί που θα συναντήσουμε, καθώς ερχόμαστε από το νοτιά, είναι αυτό εκεί κάτω, το μακρουλό κι οριζόντιο. Διασχίζοντας το πέλαγος προς τα βόρεια, συναντάμε ένα πολύ μεγαλύτερο (αν και δεν ξέρουμε αν είναι κι αυτό νησί), κολλημένο στο κύριο οικόπεδο. Μοιάζει με πλατανόφυλλο που έπεσε στο νερό. Παραπάνω, μια μεγάλη χερσόνησος. Σε τούτη τη γη σημειώνονται πολλά χωριά και πόλεις, από τις οποίες η μεγαλύτερη απλώνεται στα γύρω βουνά και φτάνει ως τις θάλασσες. Είναι η πρωτεύουσα. Χαμηλώνουμε προς το κέντρο, ώσπου να ξεχωρίσουμε δύο κυρίαρχους λόφους. Ο πρώτος είναι καταπράσινος, μ' ένα εκκλησάκι στην κορφή του. Απέναντί του ο άλλος δεν είναι παρά ένας γυμνός τεράστιος βράχος, πασίγνωστος σ' όλο τον κόσμο από ένα μνημείο που ακτινοβολεί στην κορφή του και μοιάζει με κλουβί από μάρμαρο...

Δίπλα στη γη αυτή, και λίγο πιο πάνω, υπάρχει το τρίτο μεγάλο νησί. Θυμίζει κάποιο ζώο θαλασσινό, μάλλον ιππόκαμπο. Η ουρά του κολυμπάει μέσα στο βαθύ, σκουρόχρωμο πέλαγος, ενώ το κεφάλι του αναπαύεται στις ανοιχτόχρωμες αμμουδιές.

Χαμηλή πτήση. Θάλασσα ήρεμη. Ελαφρό αεράκι φυσάει, που φουσκώνει τα πανιά κι ανυψώνει τους γλάρους. Μια απέραντη ακτή ανηφορίζει καθέτως. Εδώ δεν υπάρχουν νησιά, ούτε λιμάνια. Πιο ψηλά σχηματίζεται ένας μεγάλος κόλπος, που στο βάθος του βρίσκεται η δεύτερη μεγάλη πόλη της χώρας. Δεξιότερα, τα δασωμένα βουνά κατεβαίνουν ως τη θάλασσα και σχηματίζουν τρία ακρωτήρια, που μοιάζουν με τα τρία δάχτυλα ενός γίγαντα. Σίγουρα αυτά τα βουνά θα διάλεγε ο Θεός για να χτίσει το εξοχικό του, καθώς διακρίνουμε κιόλας μερικά μοναστήρια μες στα δάση.

Παντελής Καλιότσος, *Η σφεντόνα του Δαβίδ*, εκδ. Πατάκη, 2001

1 Προσπαθήστε να προσδιορίσετε το είδος του κειμένου και να χαρακτηρίσετε το ύφος του. • Αιτιολογήστε την άποψή σας με στοιχεία του κειμένου.

2 Υπογραμμίστε τις λέξεις του κειμένου που συνδέουν τις προτάσεις μεταξύ τους.

3 Βρείτε μέσα στο κείμενο:

- Μία περίοδο με δύο κύριες προτάσεις που συνδέονται παρατακτικά.
- Μία περίοδο με μία κύρια και μία δευτερεύουσα πρόταση που συνδέεται με την κύρια με υποτακτική σύνδεση.
- Μία περίοδο που περιέχει ασύνδετες προτάσεις.

4 «Με την πρώτη ματιά πάνω στο χάρτη,... μερικά μοναστήρια μες στα δάση»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Προσπαθήστε να αναγνωρίσετε τους τόπους που περιγράφονται και γράψτε τα ονόματά τους δίπλα στο σημείο όπου αναφέρονται με τη μορφή πλαγιότιτλων.

5 Γράψτε ένα δικό σας κείμενο που να περιλαμβάνει αντίστοιχες πληροφορίες με το προηγούμενο απόσπασμα, αλλά να προορίζεται για ένα βιβλίο γεωγραφίας για τα παιδιά του Δημοτικού. Μπορείτε μάλιστα να συμβουλευτείτε αντίστοιχα παλιά σας βιβλία. • Φροντίστε να επιλέξετε ύφος και λεξιλόγιο κατάλληλο για το είδος και το σκοπό του κειμένου.

5 Λίγη ακόμα γεωγραφία σε μορφή σταυρόλεξου:

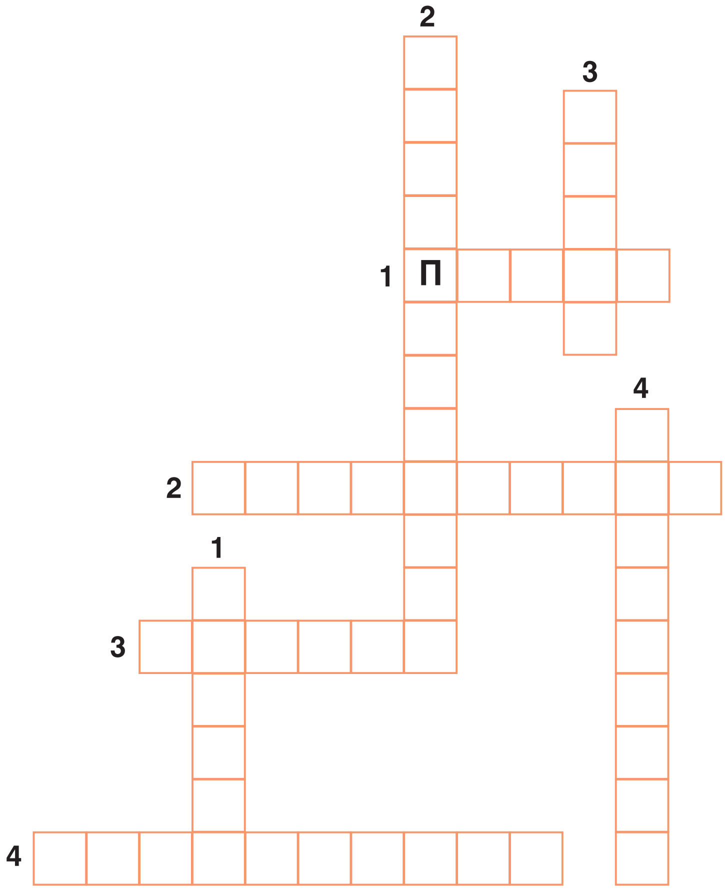

Οριζόντια

1. Δέντρο χαρακτηριστικό της ελληνικής χλωρίδας στα παράλια και τις ημιορεινές περιοχές.
2. Χαρακτηρισμός του κλίματος στην Ελλάδα.
3. Οροσειρά στη Βόρεια Ελλάδα
4. Θαλάσσιο ζώο που θυμίζει το σχήμα της Εύβοιας.

Κάθετα

1. Νότια της Κρήτης το πέλαγος αυτό.
2. Με τη λέξη αυτή εννοούμε το σύνολο των νησιών του Αιγαίου (σε γενική).
3. Η ανατολικότερη περιφέρεια της χώρας.
4. Το Ταίναρο και το Σούνιο είναι...

Κείμενο 2 [Τουριστικοί πόλοι έλξης στην Αθήνα]

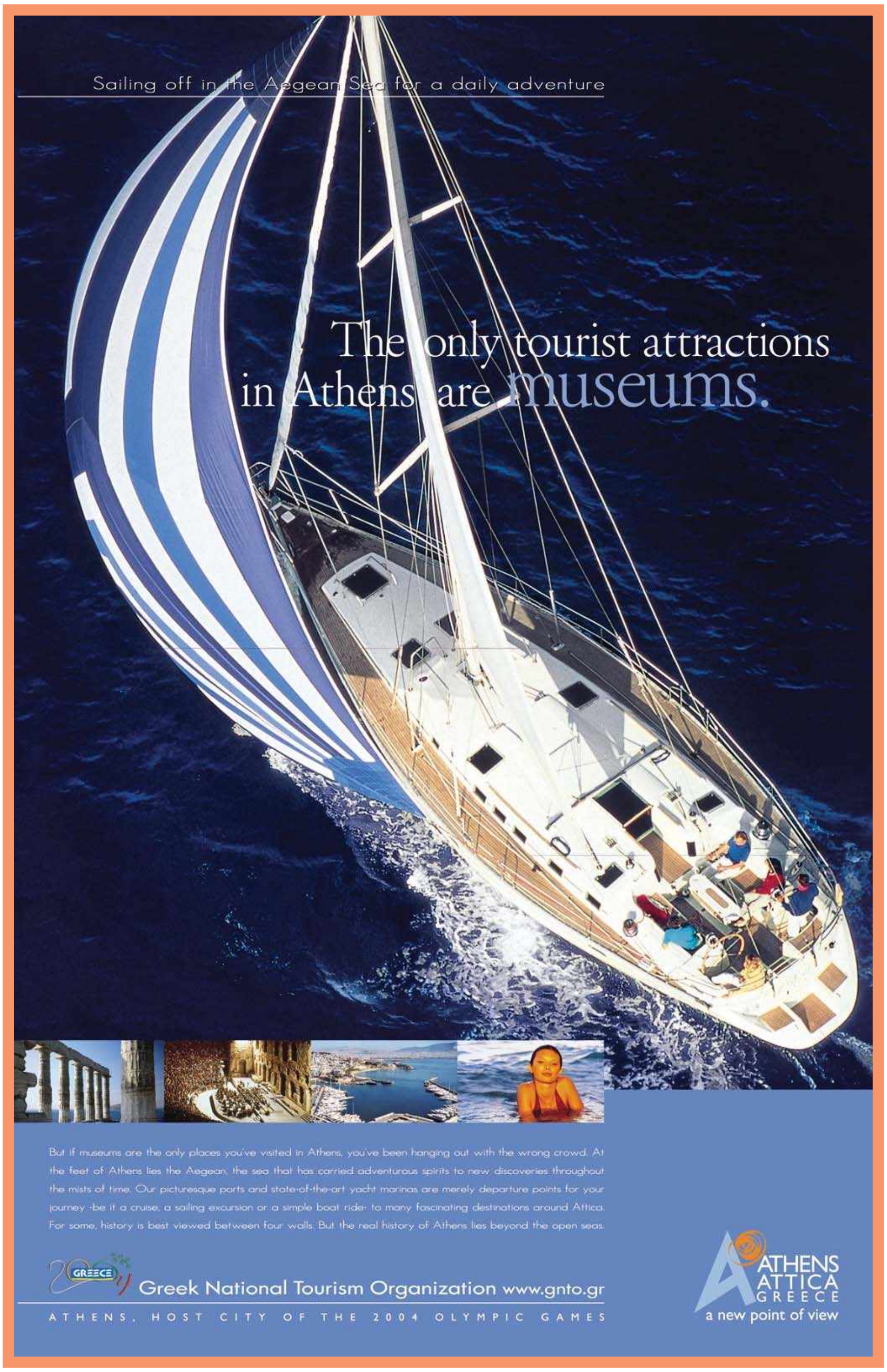

www.gnto.gr

(Το λεκτικό περιεχόμενο της αφίσας του Ε.Ο.Τ. σε μετάφραση έχει ως εξής:)

Οι μόνοι τουριστικοί πόλοι έλξης στην Αθήνα είναι τα μουσεία.
Αλλά, εάν έχετε επισκεφθεί μόνο μουσεία στην Αθήνα, κάνετε παρέα με λάθος κόσμο. Γιατί δίπλα στην Αττική βρίσκεται το Αιγαίο... Από τα γραφικά λιμανάκια και τις μαρίνες ξεκινούν συναρπαστικά ταξίδια με πολλούς προορισμούς κοντά στην Αθήνα. Για ορισμένους η ιστορία τελειώνει μέσα σε τέσσερις τοίχους. Αλλά η πραγματική ιστορία της Αθήνας ξανοίγεται πέρα από τη θάλασσα.

1 Να συγκρίνετε τη διαφήμιση αυτή με το κείμενο 11 της 1ης ενότητας του βιβλίου του μαθητή.

α. Ποιες ομοιότητες βρίσκετε ανάμεσα στα δύο κείμενα ως προς το θέμα τους και το σκοπό τους;
β. Σε ποια από τις δύο διαφημίσεις η εικόνα ενισχύει το μήνυμα που εκφράζεται με το λόγο και σε ποια το ανατρέπει;
γ. Σε ποια από τις δύο διαφημίσεις ο λόγος είναι πιο μακροπερίοδος;
δ. Ποια από τις δύο θα θεωρούσατε περίεργη και ασυνήθιστη ως διαφήμιση; • Για ποιους λόγους;

2 «Αλλά, εάν έχετε επισκεφθεί... το Αιγαίο»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Εντοπίστε τις συνδετικές λέξεις που υπάρχουν σ' αυτό. • Ποιες προτάσεις συνδέουν μεταξύ τους και με τι τρόπο σύνδεσης;

3 Παρατηρήστε προσεκτικά το κεντρικό σύνθημα (σλόγκαν) της αφίσας στα αγγλικά. Ποιες αγγλικές λέξεις του κειμένου θα αναγνώριζε ένας ομιλητής της ελληνικής, ακόμα και αν δεν ήξερε καθόλου αγγλικά; • Ψάξτε σε λεξικά και βρείτε ποιες από αυτές έχουν ελληνική ρίζα και ποιες είναι ξένης προέλευσης και τις χρησιμοποιούμε στα ελληνικά.

4 Συμπληρώστε τα κενά διαλέγοντας την πιο κατάλληλη λέξη:

- Η μαρίνα ήταν γεμάτη με .... αναψυχής. (πλοιάρια, κότερα, πλοία, σκάφη)
- Οι επιβάτες σχημάτιζαν ουρά. Το .... της γραμμής είχε καθυστέρηση. (βαπόρι, πλοίο, κρουαζιερόπλοιο, επιβατηγό)
- Ο Θανάσης αγαπούσε πολύ τη θάλασσα. Ονειρευόταν κάποτε να δουλέψει στα .... (πλεούμενα, καράβια, ποταμόπλοια, οχηματαγωγά)
- Η βύθιση ενός .... προκάλεσε τεράστια ρύπανση στη θάλασσα. (μεταγωγικού, αεροπλανοφόρου, πετρελαιοφόρου, πλεούμενου)

5 Η διπλανή αφίσα χρησιμοποιήθηκε από τον ΕΟΤ στην ίδια διαφημιστική καμπάνια. Προσπαθήστε να μαντέψετε το κείμενο με το οποίο ο διαφημιστής συμπλήρωσε την εικόνα. • Χρησιμοποιήστε υποτακτικές συνδέσεις προτάσεων στο κείμενό σας.

www.gnto.gr

Κείμενο 3 [Άρωμα Ελλάδας]

«Γιατί κάποιος που θέλει να προωθήσει ένα άρωμα ψάχνει το όνομα ενός Έλληνα ήρωα ή θεού; Αυτό δείχνει ότι την ίδια στιγμή που η Ελλάδα έχει χαθεί από τον ορίζοντά μας, από την εκπαίδευσή μας, αυτή είναι παρούσα εξαιτίας του γεγονότος ότι ο πολιτισμός μας, η ζωγραφική μας, η λογοτεχνία μας, το θέατρό μας, η μουσική μας αντλούν από τις πηγές της. Η αρχαία Ελλάδα είναι μακριά και ταυτόχρονα μας λέει κάτι σημαντικό και μπορεί να μιλάει σε όλους».

Συνέντευξη του διάσημου Γάλλου ελληνιστή Ζαν-Πιερ Βερνάν, στο Θανάση Γιαλκέτση, ένθετο «Βιβλιοθήκη», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2003

1 Να μετατρέψετε τις παρατακτικές συνδέσεις της τελευταίας περιόδου σε υποτακτικές.

2 Υποθέστε ότι είσαστε διαφημιστές και σας έχει ανατεθεί να βρείτε ένα όνομα και ένα λογότυπο για ορισμένα νέα προϊόντα. Έχετε την οδηγία να αναζητήσετε το όνομα μέσα από την αρχαία ελληνική ιστορία και μυθολογία.

- Χωριστείτε σε ομάδες και η κάθε ομάδα να ασχοληθεί με άλλο προϊόν (νέο μοντέλο αυτοκινήτου, νέο άρωμα, νέο περιοδικό ή οτιδήποτε άλλο). Διευκρινίστε πρώτα τα χαρακτηριστικά του προϊόντος. Διατυπώστε και συζητήστε τις προτάσεις σας. Το όνομα στο οποίο θα καταλήξετε θα πρέπει να μπορεί να συμβολίζει κάποια ξεχωριστή θετική ιδιότητα του προϊόντος ή και του χρήστη (π.χ. ομορφιά, δύναμη, εξυπνάδα κ.λπ.).
- Αφού βρείτε το όνομα, προσπαθήστε να δημιουργήσετε ένα σενάριο για μια πολύ σύντομη τηλεοπτική διαφήμιση.
- Μετά την ολοκλήρωση των προηγούμενων εργασιών, κάθε ομάδα παρουσιάζει την πρότασή της στην τάξη και εξηγεί το σκεπτικό της επιλογής της.

Κείμενο 4 Μυκήνες light

Σε μια προσπάθεια να αποδείξω στον εφτάχρονο γιο μου ότι η αρχαία Ελλάδα δεν ήταν κατασκευασμένη από πλέι μομπίλ, τον πήρα και πήγαμε στις Μυκήνες.

Φρόντισα να ξεστραβωθώ πρώτα. Να θυμηθώ τα ξεχασμένα. Άνοιξα εγκυκλοπαίδειες, διάβασα βιβλία, αγόρασα τους σχετικούς οδηγούς. Και ύστερα από εντατικό ρεκτιφιέ της μνήμης, βρεθήκαμε δύο Έλληνες και διακόσιοι δύο τουρίστες να αφουγκρα-

ζόμαστε τον παλμό ενός πολιτισμού τόσο υπαρκτού, τόσο «παρόντος», που μόνο τον ενεστώτα χρόνο μπορείς να χρησιμοποιήσεις γι' αυτόν.

Το εύκολο σκέλος είναι να εξηγήσεις σε ένα εφτάχρονο παιδί τη «χωροταξία» των Μυκηνών. Εδώ οι τάφοι, εκεί η δεξαμενή, πιο κάτω τα σπίτια – καθάρισες.

Το δύσκολο είναι η ιστορία. Ο μύθος των Ατρειδών. Ο ζόφος και το έρεβος, το αίμα, η εκδίκηση, το έγκλημα, η ανθρωποθυσία.

Έλενα Ακρίτα, *Γεννήθηκα ξανθιά*, εκδ. Καστανιώτη, 2002

1 Γιατί η συγγραφέας χρειάστηκε ειδική προετοιμασία για να πάει το γιο της στις Μυκήνες;

2 «Φρόντισα..., αγόρασα τους σχετικούς οδηγούς»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Χωρίστε το σε προτάσεις. • Ποιες από αυτές είναι κύριες και ποιες δευτερεύουσες; • Πώς συνδέονται οι προτάσεις μεταξύ τους;

3 Στο ίδιο απόσπασμα ο λόγος είναι μικροπερίοδος. Κάντε τις παρατηρήσεις σας και απαντήστε: Στο μικροπερίοδο λόγο υπάρχουν μόνο κύριες προτάσεις;

4 «Άνοιξα εγκυκλοπαίδειες..., αγόρασα τους σχετικούς οδηγούς»: Στο απόσπασμα υπάρχει ασύνδετο σχήμα. Προσπαθήστε να συνδέσετε τις προτάσεις μεταξύ τους. • Τι παρατηρείτε;

5 *Ο ζόφος, το έρεβος, η εκδίκηση, η ανθρωποθυσία*: Βρείτε τη σημασία των λέξεων και χρησιμοποιήστε τες σε προτάσεις.

6 Πώς χαρακτηρίζεται από τη συγγραφέα ο πολιτισμός των Μυκηνών; • Χρησιμοποιήστε τους χαρακτηρισμούς αυτούς σε προτάσεις που θα γράψετε οι ίδιοι.

7 Με ποια από τα παρακάτω επίθετα θα χαρακτηρίζατε το ύφος του κειμένου: *τυπικό, ευγενικό, επίσημο, χιουμοριστικό, άμεσο, κοφτό, δυσνόητο, πομπώδες, απλό;* • Σε ποια στοιχεία του θα στηρίζατε την απάντησή σας;

8 Σας ανατίθεται μια εργασία για τις Μυκήνες (ή για κάποιο άλλο ιστορικό μνημείο της περιοχής σας). • Βρείτε μια ενδεικτική βιβλιογραφία για το θέμα. • Ψάξτε στη βιβλιοθήκη του σχολείου σας, σε σχολικά βιβλία, εγκυκλοπαίδειες και στο Διαδίκτυο.

Κείμενο 5 [Δύο παραδοσιακά ελληνικά παιχνίδια]

Ο γκαζοτενεκές

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Σκοπός του παιχνιδιού: *Να στείλουμε κάποιον στη φυλακή ή να τον ελευθερώσουμε.*

Ο κάθε παίκτης με τη σειρά του σημαδεύει τον τενεκέ πάνω στον οποίο βρίσκεται η μπάλα του φύλακα. Πριν πετάξει την μπάλα του φωνάζει «Κάτω ο Τάδε» ή κάτω όσοι φοράνε μπλε...

Αν δεν πετύχει τον τενεκέ, ο παίκτης στέκεται έξω από την περιοχή, στο ύψος που έχει πέσει η μπάλα του. (Όταν οι παίκτες είναι έμπειροι, ο κάθε παίκτης μπορεί να σταθεί δίπλα στην μπάλα του.)

Αν η μπάλα χτυπήσει τον τενεκέ, τότε ο (οι) παίκτης(ες) που κατονομάζεται(νται) πάει (πάνε) στη φυλακή.

Όταν υπάρχουν παίκτες μέσα στο χώρο, μπορούν να μαζέψουν τις μπάλες τους και να προσπαθήσουν να επιστρέψουν στην αφετηρία τους, χωρίς να τους αγγίξει ο φύλακας, ο οποίος, πριν τους κυνηγήσει, πρέπει να ξαναβάλει όρθιο τον τενεκέ του και να τοποθετήσει πάνω του την μπάλα. Ο παίκτης που πιάνεται γίνεται φύλακας.

Αυτός που σημάδεψε μπορεί να επιστρέψει στην αφετηρία και να ξαναπαίξει με τη σειρά του.

Για να ελευθερωθεί ένας φυλακισμένος, ένας παίκτης πρέπει να πει «Φτου ξελευτερία στον Τάδε». Ο παίκτης μπορεί να ελευθερωθεί μόνο αν αναποδογυριστεί ο τενεκές.

ΥΛΙΚΑ:
- **ένας τενεκές**
- **μία μπάλα για κάθε παίκτη και μία μεγαλύτερη για το φύλακα**

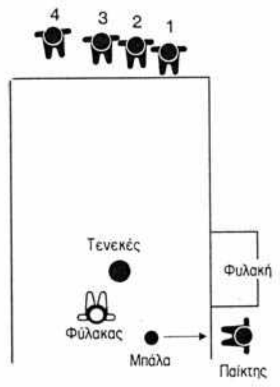

Οι τρεις δοκιμασίες

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ

Σκοπός του παιχνιδιού: *Ποια ομάδα θα τερματίσει πριν από τις άλλες.*

Με το παράγγελμα του αρχηγού του παιχνιδιού, ξεκινάει ο πρώτος παίκτης κάθε ομάδας:

- τρέχει γύρω γύρω από το πρώτο εμπόδιο
- πηδάει πάνω από το ποταμάκι (με τα πόδια ενωμένα ή όχι)
- μπαίνει μέσα στο στεφάνι και το ανεβάζει κατά μήκος του σώματός του, το ξαναβάζει στη θέση του και επιστρέφει παίρνοντας θέση κατευθείαν πίσω από τον τελευταίο παίκτη της ομάδας του. Χτυπάει στον ώμο τον μπροστινό του και αυτός τον μπροστινό του μέχρι να φτάσει το χτύπημα στον πρώτο παίκτη, ο οποίος, με τη σειρά του, ξεκινάει για να κάνει την ίδια διαδρομή.

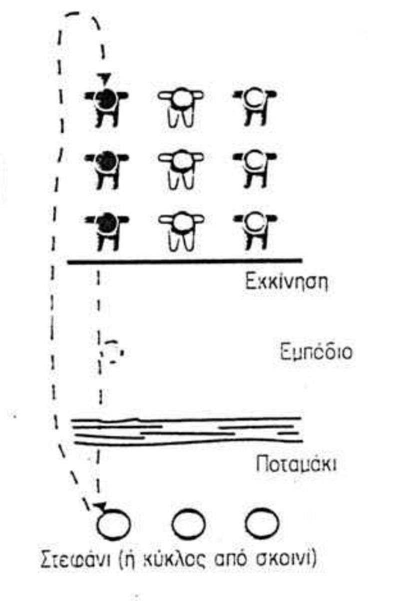

Ομαδικά παιχνίδια – *Υλικό για παιδαγωγούς και εμψυχωτές*, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων – ΥΠΕΠΘ, 1997

Διαβάστε τους κανόνες των δύο παιχνιδιών.

1 Ποιο παιχνίδι φαίνεται πιο απλό και ποιο πιο πολύπλοκο;

2 Τι είδους συνδέσεις κυριαρχούν σε κάθε κείμενο;

3 Συνδέστε τις προτάσεις του δεύτερου κειμένου με υποτακτικές συνδέσεις.

4 Ένας μαθητής να παρουσιάσει προφορικά τους κανόνες του παιχνιδιού *Ο γκαζοτενεκές*. • Οι υπόλοιποι να παρατηρήσουν το είδος των συνδέσεων των προτάσεων που χρησιμοποίησε στην προφορική παρουσίαση. • Να αξιολογήσουν τη σαφήνεια και την πληρότητα της παρουσίασης. • Να εντοπίσουν τις διαφοροποιήσεις στις συνδέσεις μεταξύ του γραπτού κειμένου και της προφορικής παρουσίασης.

5 Γράψτε ένα μικρό κείμενο οδηγιών για ένα παιχνίδι που παίζεται από τα παιδιά στον τόπο σας ή αναζητήστε από μεγαλύτερους πληροφορίες και γράψτε για ένα παιχνίδι που παιζόταν τα παλιότερα χρόνια. • Συγκεντρώστε τα κείμενά σας και φτιάξτε μια μικρή συλλογή στον Η/Υ. Σελιδοποιήστε και, αν υπάρχει η δυνατότητα, εικονογραφήστε τη συλλογή σας. • Στη συνέχεια, μελετήστε τα κείμενά σας. • Έχετε χρησιμοποιήσει κυρίως παρατακτική ή υποτακτική σύνδεση προτάσεων; • Για ποιο λόγο;

Κείμενο 6 [Μια παραδοσιακή ελληνική συνταγή]

Κολοκυθοκεφτέδες

ΥΛΙΚΑ: 4 μεγάλα κολοκύθια, 3 αυγά, παξιμάδια (όσο για να σφίξει το μείγμα), ένα πιάτο τυρί, αλάτι, πιπέρι, δυόσμος.
ΕΚΤΕΛΕΣΗ: Ξύνουμε τα κολοκύθια με το μαχαίρι και τα βράζουμε σε αλατισμένο νερό. Δεν τ' αφήνουμε να λιώσουν.

Τα βάζουμε στο σουρωτήρι και τα σφίγγουμε, για να φύγει το νερό. Τα αφήνουμε 1-2 ώρες εκεί, μέχρι να φύγει σχεδόν τελείως το νερό.

Μετά αναμειγνύουμε όλα τα υλικά μαζί, τα πλάθουμε σε μπάλες, τις αλευρώνουμε και τις τηγανίζουμε σε πολύ καυτό λάδι.

Χιώτικες παραδοσιακές συνταγές, Γυμνάσιο – Λύκειο Καλλιμασιάς Χίου, 1998

1. Βρείτε τι είδους συνδέσεις των προτάσεων υπάρχουν στο κείμενο.
2. Αν μπορείτε, μετατρέψτε τις παρατακτικές συνδέσεις του κειμένου σε υποτακτικές.
3. Γράψτε μια παραδοσιακή συνταγή μαγειρικής του τόπου σας. • Παρατηρήστε τι είδους σύνδεση των προτάσεων κυριαρχεί στο κείμενό σας.

Κείμενο 7 [Όταν ο ήλιος δύει στο Αιγαίο...]

Στ' ανατολικά της Σάμου η θάλασσα δεν είναι ποτές ήσυχη. Το καλοκαίρι τα μελτέμια αρχίζουν πολύ νωρίς. Μονάχα σα βραδιάζει ο αγέρας κόβει, και τότες στο βάθος του πελάγου, μες στο καθαρό βραδινό φως, αναδύονται, ένα ένα, τα μακρινά νησιά της Δωδεκανήσου: η Κως, η Κάλυμνος. Μένουν όσο η εσπέρα να προχωρήσει, και ύστερα πάλι γυρίζουν να βυθιστούν στο Αιγαίο απ' όπου ήρθαν.

Όμως στο αντικρινό βουνό της Ανατολής, στη Μυκάλη, το φως και η κίνηση και τα χρώματα δεν είναι τόσο εφήμερα όπως στα μακρινά νησιά της Δωδεκανήσου. Όταν ο ήλιος γείρει πίσω απ' τα βουνά της Σάμου, περνά πολλή ώρα ώσπου ν' αρχίσει να σκοτεινιάζει. Σ' όλο αυτό το διάστημα η Μυκάλη είναι πλημμυρισμένη από φως.

Ηλίας Βενέζης, *Αιγαίο*, εκδ. Εστία, 1967

1. Τι είδους κείμενο είναι αυτό που σας δίνεται; • Από ποια στοιχεία του το καταλάβατε; • Ποιες από τις λέξεις/φράσεις του κειμένου ενισχύουν το ιδιαίτερο ύφος του;
2. «Στ' ανατολικά της Σάμου... η Κως, η Κάλυμνος»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Χωρίστε το σε προτάσεις. • Τι είδους είναι; • Πώς οι προτάσεις του αποσπάσματος συνδέονται μεταξύ τους;
3. «Όμως στο αντικρινό βουνό της Ανατολής,... να σκοτεινιάζει»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Εντοπίστε τις συνδετικές λέξεις που υπάρχουν. • Πώς λειτουργούν οι λέξεις αυτές στο κείμενο; • Τι είδους συνδέσεις των προτάσεων κάνουν;

4 Στο κείμενο περιγράφονται τυπικές εικόνες ελληνικής φύσης. Ποιες λέξεις του κειμένου αντιπροσωπεύουν την Ελλάδα;

5 Εντοπίστε τα επίθετα του κειμένου. • Μπορείτε να σκεφτείτε κάποια αντίθετά τους;

6 Εντοπίστε τα ρήματα του κειμένου. • Μπορείτε να σκεφτείτε κάποια συνώνυμά τους;

7 Περιγράψτε και εσείς ένα συγκεκριμένο ελληνικό τοπίο με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκαλύπτονται και τα συναισθήματα που σας γεννά. • Διαβάστε το κείμενό σας στους συμμαθητές σας στην τάξη.

Άσκηση – Δραστηριότητα

Συμπληρώστε τα κενά χρησιμοποιώντας την κατάλληλη, για κάθε περίπτωση, λέξη.

α. Συνάντησα ένα/έναν .... και τα είπαμε. (πατριωτάκι μου, ομοεθνή, ημεδαπό)
β. Οι Αθηναίοι πίστευαν ότι ήταν .... (αυτόχθονες, ιθαγενείς, ντόπιοι)
γ. Υπάρχουν πολλές κοινότητες .... σε χώρες του εξωτερικού (ομογενών, συμπατριωτών, ομόφυλων)

2η ενότητα

ΓΛΩΣΣΑ – ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

- Είδη δευτερευουσών προτάσεων
- Πολυσημία της λέξης
- Διατύπωση αιτιολογημένων κρίσεων

Είδη δευτερευουσών προτάσεων – **Πολυσημία** της λέξης **Διατύπωση** αιτιολογημένων κρίσεων

Κείμενο 1 **[Κάποτε το «ναι» σημαίνει «όχι»]**

Είναι μια βδομάδα τώρα που η ζωή μου κυλά σαν μια κορδέλα νερό ανάμεσα στη χλόη. Νιώθω μέρα με τη μέρα πιο δυνατή τη σώψυχη ανάγκη να συναγρικηθώ με την πρωτόγονη ψυχή των ανθρώπων που με φιλοξενούν. Αυτό μ' έκαμε από την πρώτη κιόλας μέρα να βαλθώ πεισμωμένα να μπω μέσα στο νόημα του γλωσσικού τους ιδιώματος. Έκαμα ένα γλωσσάριο που το πλουτίζω, το συμπληρώνω μέρα με τη μέρα. Μιλάνε μια γλώσσα που 'ναι παρακλάδι σλαβικό, με πολλά τούρκικα και ελληνικά στοιχεία. [...]

Στη σπουδή μου τούτη προχώρεσα κιόλας τόσο, όσο χρειάζεται για να τους κάμω να ξεκαρδίζουνται στα γέλια σε κάθε φράση που ιδρώνω να συνταιριάξω. Φαίνεται πως τις πιο πολλές φορές ξεφουρνίζω πολύ αστείες γλωσσικές γκάφες που οι μεγάλες τις σχολιάζουν με δυνατά χάχανα, ώσπου δακρύζουν από τα γέλια, ενώ τα κορίτσια κοκκινίζουν και δαγκάνουνται. Όμως το σπουδαίο είναι που σχεδόν πάντα στο τέλος τα καταφέρνω να μαντέψουν τις απλές ιδέες που πολεμώ να τους εκφράσω. Αυτό βέβαια δείχνει περισσότερο την εξυπνάδα τους και την καπατσοσύνη που 'χουν να διαιστάνουνται. Φαντάσου όμως το πανηγύρι που γίνεται μ' αυτό το μπέρδεμα, αφού το δικό μας το «όχι» το προφέρουν «ναι»!

Στράτης Μυριβήλης, *Η ζωή εν τάφω*, εκδ. Εστία, 1999

1 Τι σημαίνει *γλωσσικό ιδίωμα*; • Συμβουλευτείτε το λεξικό και βρείτε ποια είναι η διαφορά του από τον όρο *γλώσσα*.

2 Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις: *πολεμώ* και *πανηγύρι*. • Ποια σημασία έχουν στο κείμενο αυτό; • Μπορείτε να βρείτε άλλες σημασίες των ίδιων λέξεων; • Γράψτε προτάσεις με όσες περισσότερες σημασίες αυτών των λέξεων μπορείτε να σκεφτείτε.

3 Υπογραμμίστε τις δευτερεύουσες ονοματικές βουλητικές και ειδικές προτάσεις στο κείμενο και συμπληρώστε τον πίνακα:

Δευτερεύουσα ονοματική βουλητική πρόταση	Από ποια λέξη εξαρτάται	Με ποια λέξη εισάγεται	Συντακτικός ρόλος
Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση			

4 Βρείτε τις επιρρηματικές προτάσεις στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου και συμπληρώστε τον πίνακα:

Δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση	Με ποια λέξη εισάγεται	Τι εκφράζει (χρόνο, υπόθεση, αιτία κ.λπ.)

5 Μπορείτε να διηγηθείτε και εσείς παρόμοιες αστείες ιστορίες που προκλήθηκαν από τη δυσκολία των ανθρώπων να συνεννοηθούν, επειδή μιλούσαν διαφορετικές γλώσσες; • Αφηγηθείτε περιστατικά που δημιούργησαν παρεξηγήσεις ανάμεσά τους.

Κείμενο 2 [Η εκμάθηση της γλώσσας]

(Το κείμενο αφηγείται την πραγματική ιστορία του Γάλλου καθηγητή Guin.)

Οι προβληματισμοί του ξεκίνησαν από μια οδυνηρή προσωπική εμπειρία, όταν ο ίδιος, όντας μεσήλικας, αποφάσισε να μάθει γερμανικά. Για το λόγο αυτόν, ταξίδεψε στο Αμβούργο όπου έμεινε ένα χρόνο και εκεί, αντί να έρθει σε επαφή με τους φυσικούς ομιλητές της γλώσσας, κλείστηκε σε ένα γραφείο και μελετούσε νυχθημερόν γερμανικά. Αφού έμαθε καλά τη γραμματική της γερμανικής γλώσσας και αφού αποστήθισε (όπως γράφει ο ίδιος) τους χρόνους και την κλίση διακοσίων πενήντα περίπου ανώμαλων ρημάτων, παρουσιάστηκε στη Γερμανική Ακαδημία, για να εξεταστεί. Με έκπληξή του διαπίστωσε ότι, παρά την εντατική μελέτη, δεν μπόρεσε κατά τη διάρκεια των εξετάσεων να καταλάβει ούτε μια λέξη από όσα άκουε. Σαν να επρόκειτο, όπως ομολογεί, για κάποια εντελώς άγνωστη γλώσσα. Το αποτέλεσμα, βεβαίως, ήταν μια παταγώδης αποτυχία. Όμως δεν πτοήθηκε και συνέχισε την προσπάθειά του με περισσότερη ένταση. Διάβασε πολλές γραμματικές, αποστήθισε αναρίθμητους κλιτικούς πίνακες και κανόνες και, τέλος, απομνημόνευσε ένα ολόκληρο γερμανο-γαλλικό λεξικό που περιείχε τριάντα χιλιάδες λέξεις. Ύστερα από όλη αυτή την προσπάθεια, ενώ μπορούσε να διαβάζει και να γράφει, δεν μπορούσε να καταλάβει τους Γερμανούς όταν μιλούσαν, πολύ δε περισσότερο αδυνατούσε να αρθρώσει ο ίδιος, έστω και μια απλή φράση, στη γερμανική γλώσσα. Γυρίζοντας, ύστερα από όλη αυτή την περιπέτεια του, απογοητευμένος στη Γαλλία, τον περίμενε μια άλλη έκπληξη. Ο ηλικίας τριών περίπου ετών ανιψιός του, που πριν από ένα χρόνο δε μιλούσε σχεδόν καθόλου, τώρα ήταν σε θέση να μιλά τα γαλλικά κατά τρόπο που να επικοινωνεί επαρκώς με το περιβάλλον του.

Ναπολέων Σπ. Μήτσης, *Στοιχειώδεις αρχές και μέθοδοι της εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας*, εκδ. Gutenberg, 1998

1 Πού νομίζετε ότι οφείλεται η αποτυχία του καθηγητή στις εξετάσεις της γερμανικής γλώσσας και πού το επίτευγμα του μικρού ανιψιού του;

2 Ποιοι προβληματισμοί φαίνεται να ξεκίνησαν ύστερα από αυτή την εμπειρία του καθηγητή;

3 «Αφού έμαθε καλά τη γραμματική..., για να εξεταστεί»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο και χωρίστε το σε προτάσεις. • Ποια είναι η κύρια πρόταση; • Οι υπόλοιπες προτάσεις τι είδους πληροφορίες δίνουν; • Τι εκφράζουν;

4 «Όμως δεν πτοήθηκε και συνέχισε την προσπάθειά του με περισσότερη ένταση»: Τι συντακτική θέση έχει το ουσιαστικό *προσπάθεια*; • Ξαναγράψτε το απόσπασμα μετατρέποντας το ουσιαστικό *προσπάθεια* σε δευτερεύουσα πρόταση. • Τι είδους πρόταση είναι αυτή που προσθέσατε; • Τι συντακτική θέση έχει;

5 «Ύστερα από όλη αυτή την προσπάθεια,..., στη γερμανική γλώσσα». Υπογραμμίστε τις δευτερεύουσες βουλητικές προτάσεις του αποσπάσματος. • Από ποια ρήματα εξαρτώνται; • Αντικαταστήστε τα ρήματα αυτά με άλλα συνώνυμα ή ρήματα ή φράσεις που να ταιριάζουν στο κείμενο.

6 Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις *γραφείο, εξετάσεων, πίνακες*. Οι λέξεις αυτές είναι πολύσημες. • Γράψτε προτάσεις με διαφορετικές σημασίες των λέξεων αυτών.

7 Εξηγήστε τις ακόλουθες φράσεις του κειμένου και χρησιμοποιήστε τες σε δικές σας προτάσεις:
- *οδυνηρή προσωπική εμπειρία*
- *φυσικούς ομιλητές της γλώσσας*
- *μελετούσε νυχθημερόν γερμανικά*
- *παταγώδης αποτυχία*
- *επικοινωνεί επαρκώς με το περιβάλλον*

Κείμενο 3 Το e-mail της Κυριακής

English Site

Νίκος Δήμου

Βιογραφικό | Τα βιβλία | Κείμενα | Φωτογραφίες | Επίκαιρα | Επικοινωνία

‹ Αρχική σελίδα

Περιεχόμενα

- Το Φως
- 2 Βιβλία
- Δοκίμια
- Ποιήματα
- Πεζά
- Λίστες
- Σάτιρες
- Χρονογραφήματα
- Συνεντεύξεις
- Μύθος

Κείμενα

Αναζήτηση: OK

Το e-mail της Κυριακής - Κυριακή 14/6/98

Από: Νίκο Δήμου

Προς: Αναγνώστες του Έθνους

Αντίγραφο: Αναγνώστες του Έθνους

Θέμα: Το e-mail της Κυριακής

Κάθε Κυριακή σε αυτή τη θέση θα διαβάζετε ένα e-mail.

Για όσους δεν το ξέρουν, ένα e-mail είναι ένα ηλεκτρονικό γράμμα. Που στέλνει κάποιος μέσα από τον υπολογιστή του σε έναν (ή περισσότερους) υπολογιστές-παραλήπτες.

Σε τι διαφέρει από ένα κανονικό γράμμα; Πηγαίνει αμέσως, σε κλάσματα δευτερολέπτου, δε χρειάζεται φάκελο, γραμματόσημα, ταχυδρόμηση και κοστίζει (για όλη τη γη) όσο ένα αστικό τηλεφώνημα.

Το e-mail είναι η κυρίαρχη μορφή γραπτής επικοινωνίας της νέας εποχής. Ήδη το 1997, στις ΗΠΑ στάλθηκαν περισσότερα ηλεκτρονικά γράμματα από ό,τι συμβατικά, μέσω Ταχυδρομείου.

Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο έχει ήδη διαψεύσει δύο από τις πιο γνωστές κοινοτοπίες των ψευτο-κουλτουριάρηδων: πρώτα ότι οι υπολογιστές απομονώνουν τους ανθρώπους και δεύτερο ότι ο γραπτός λόγος πεθαίνει λόγω της κυριαρχίας της εικόνας.

Ουδέποτε ο γραπτός λόγος άνθιζε τόσο, όσο στην εποχή μας. Κι εκτός από τα εκατομμύρια βιβλία και έντυπα– τώρα ανθίζει και στο Internet. Είναι ο Νέος Δικτυακός Λόγος.

Φιλικά,
Νίκος Δήμου

www.ndimou.gr

1 Τι είδους κείμενο είναι αυτό; • Από πού το καταλάβατε;

2 Ποιος είναι ο *Νέος Δικτυακός Λόγος* σύμφωνα με το συγγραφέα;

3 Βρείτε και υπογραμμίστε τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις. • Προσπαθήστε να τις αντικαταστήσετε με ένα κατάλληλο ονοματικό σύνολο, αλλάζοντας γενικά τη διατύπωση.

4 Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις *φάκελο* και *εικόνας*. • Ποια σημασία έχουν; • Σκεφτείτε άλλες σημασίες που μπορεί να έχουν αυτές οι δύο λέξεις και γράψτε με αυτές προτάσεις.

5 Ποιες απόψεις διατυπώνει ο συγγραφέας στο κείμενο; • Ποιες από αυτές τις στηρίζει με συγκεκριμένα στοιχεία;

6 Συμφωνείτε με την άποψη του Νίκου Δήμου ότι οι υπολογιστές δεν απομονώνουν τους ανθρώπους, αλλά τους διευκολύνουν να επικοινωνούν; • Γράψτε τα στοιχεία με τα οποία θα υποστηρίζατε την άποψη αυτή.

7 Αν ήσασταν μπροστά στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, ποιο από τα περιεχόμενά της θα διαλέγατε να ανοίξετε; • Γιατί θα κάνατε αυτή την επιλογή; Δικαιολογήστε προφορικά την προτίμησή σας.

Κείμενο 4 Σε κρίση η ελληνική γλώσσα;

Βρίσκεται η ελληνική γλώσσα σήμερα πράγματι σε κρίση; Έχει γίνει κοινός τόπος να λέγεται και να γράφεται ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει α. από την αδυναμία της να ανταγωνιστεί την αγγλική, β. από την εισβολή αναφομοίωτων ξένων λέξεων που σφηνώθηκαν στο σώμα της χωρίς να προσαρμοστούν φωνολογικά και μορφολογικά στους κανόνες της (ασανσέρ, νάιλον, πάρκινγκ, κομπιούτερ κ.λπ.) και γ. από τους ίδιους τους χρήστες της, ιδίως τους νέους.

Είναι φανερό ότι στο μέλλον, εφόσον η αγγλική συνεχίσει να είναι παγκοσμίως η κυρίαρχη γλώσσα, όλο και περισσότεροι Έλληνες (και όχι μόνο) θα υποχρεώνονται να γίνουν δίγλωσσοι, χρησιμοποιώντας την αγγλική για την επικοινωνία με τον ξένο κόσμο (είτε διαπροσωπικά είτε διαμέσου του Διαδικτύου και των ηλεκτρονικών υπολογιστών) και τη μητρική τους γλώσσα για την επικοινωνία με τους ομογλώσσους τους. Είναι εξίσου αναπόφευκτο η ελληνική γλώσσα να δεχτεί στους κόλπους της πλήθος ξένες λέξεις, όπως έχει ήδη συμβεί από την απώτερη αρχαιότητα μέχρι σήμερα. [...] Όσο για τη χρήση της από τη νέα γενιά, έχω την εντύπωση ότι οι περισσότεροι νέοι είναι «δίγλωσσοι», με την έννοια ότι χειρίζονται δύο διαλέκτους της ελληνικής· τη μια τη χρησιμοποιούν στις παρέες τους με άλλα παιδιά της ηλικίας τους, ενώ την άλλη τη φυλάσσουν για τις κατάλληλες περιστάσεις (όταν συνομιλούν με μεγάλους και ιδίως όταν γράφουν).

Είναι, ωστόσο, αλήθεια ότι ιδίως οι νέοι βομβαρδίζονται από διάφορα μηνύματα προερχόμενα από τηλεοπτικά κανάλια (ελληνικά και ξένα), το βίντεο, τη ροκ μουσική και γενικά την πολυεθνική βιομηχανία μαζικής κουλτούρας, η οποία παράγει ένα διεθνές πλέγμα από πολιτιστικά προϊόντα προορισμένα για τους νέους, στην προσπάθειά της να τους καταστήσει αιχμαλώτους διάφορων εμπορικών και ιδεολογικών συμφερόντων. Οι εκτυφλωτικές και εναλλασσόμενες με αστραπιαία ταχύτητα εικόνες

που προβάλλονται στη μικρή οθόνη (TV και Η/Υ) και οι αμείλικτα επαναλαμβανόμενοι εκκωφαντικοί ήχοι της σύγχρονης μουσικής όχι μόνο απειλούν την ελληνική γλώσσα, αλλά και όλες τις γλώσσες – ίσως και την ελευθερία της ανθρώπινης σκέψης.

Peter Mackridge, ένθετο «Επτά ημέρες», εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 1999

1 Από τι συνήθως λέγεται ότι κινδυνεύει η ελληνική γλώσσα;

2 «Είναι φανερό ότι στο μέλλον,... με τους ομογλώσσους τους». Χωρίστε το απόσπασμα σε προτάσεις. • Ποια είναι η κύρια πρόταση; • Ποιες δευτερεύουσες προτάσεις είναι ονοματικές και ποιες επιρρηματικές; • Οι ονοματικές προτάσεις τι είδους είναι; • Από ποια ρήματα ή φράσεις εξαρτώνται;

3 Υπογραμμίστε όλες τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις του κειμένου. • Από ποια ρήματα ή φράσεις εξαρτώνται;

4 Ποιες απόψεις/κρίσεις του διατυπώνει ο συγγραφέας με τις δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις του κειμένου;

5 Με ποια στοιχεία αιτιολογεί καθεμιά από αυτές τις κρίσεις που εκφράζει;

6 Εξηγήστε τις φράσεις που ακολουθούν και χρησιμοποιήστε τες σε δικά σας σύντομα κείμενα που να αναδεικνύουν τη σημασία τους:
- *εισβολή αναφομοίωτων ξένων λέξεων*
- *πολυεθνική βιομηχανία μαζικής κουλτούρας*
- *διεθνές πλέγμα από πολιτιστικά προϊόντα*
- *εκτυφλωτικές εικόνες*
- *εκκωφαντικοί ήχοι*

7 *Δίγλωσσοι, ομόγλωσσοι...*: Συνεχίστε τον κατάλογο των σύνθετων λέξεων με δεύτερο συνθετικό τη λέξη *γλώσσα*. • Στη συνέχεια δώστε την ερμηνεία καθεμιάς από τις λέξεις του καταλόγου που διαμορφώσατε.

ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ
δίγλωσσοι	
ομόγλωσσοι	

8 Στην πρώτη πρόταση του κειμένου υπάρχει η λέξη *κρίση*, η οποία είναι πολύσημη. Ποιες σημασίες της μπορείτε να σκεφτείτε; • Χρησιμοποιήστε την ίδια λέξη σε δικές σας προτάσεις που να αναδεικνύουν τις διαφορετικές της σημασίες.

9 Στην τελευταία παράγραφο ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι οι εικόνες της μικρής οθόνης και οι ήχοι της σύγχρονης μουσικής απειλούν όχι μόνο την ελληνική γλώσσα, αλλά και όλες τις γλώσσες – ίσως και την ελευθερία της ανθρώπινης σκέψης. Πιστεύετε ότι ο συγγραφέας αιτιολογεί επαρκώς την άποψη αυτή; • Με ποιον τρόπο εσείς θα ενισχύατε την αιτιολόγηση της άποψης; Γράψτε δύο με τρεις περιόδους.

Κείμενο 5 [Μια γλώσσα πάντα σύγχρονη]

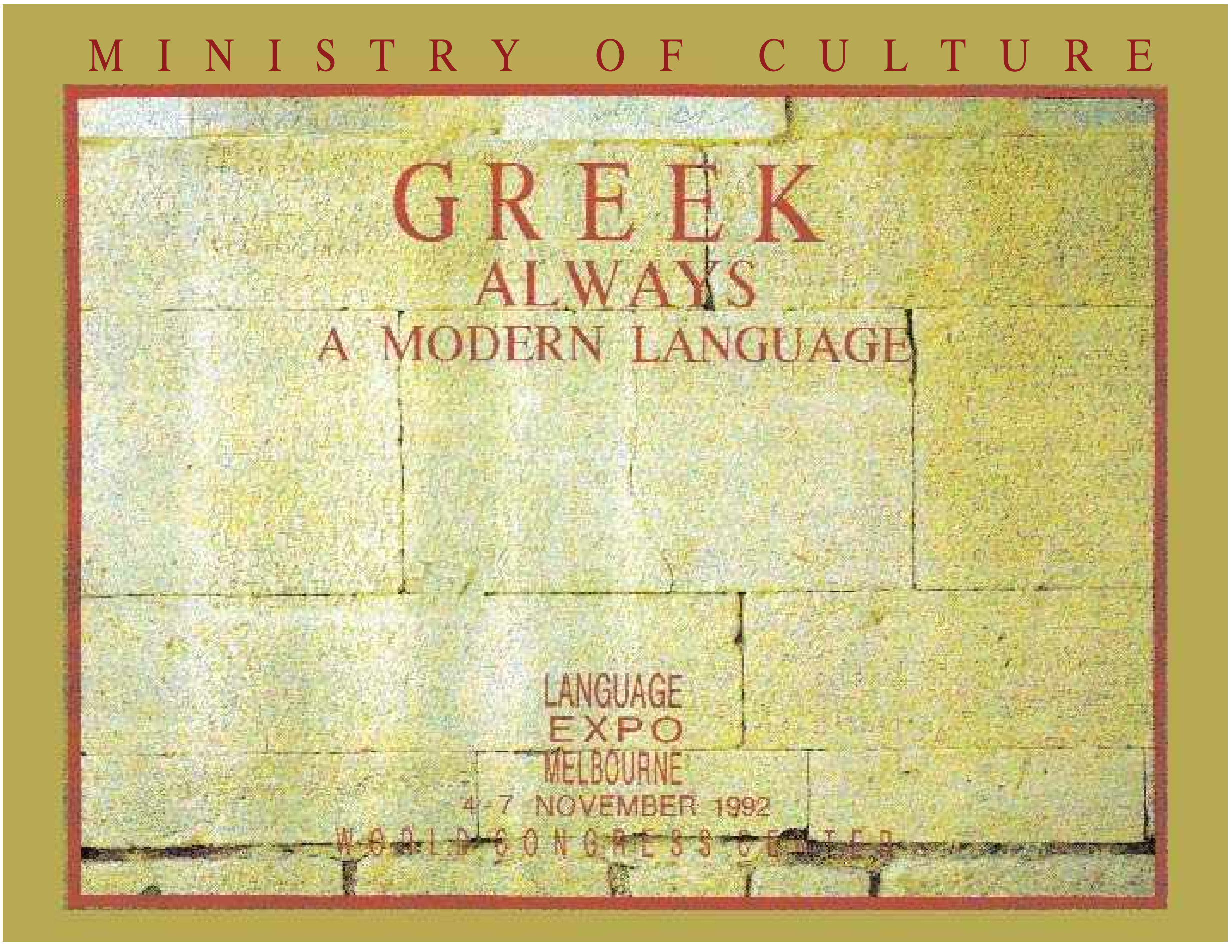

Αφίσα του ΥΠΠΟ, 1992

1 Μελετήστε την αφίσα και μεταφράστε το λεκτικό της περιεχόμενο στα ελληνικά. • Ποιο είναι το γεγονός για το οποίο ενημερώνει τον αναγνώστη αυτή η αφίσα; • Ποιο είναι το κεντρικό λεκτικό μήνυμα της αφίσας;

2 Ποιος είναι ο φορέας που έχει εκδώσει την αφίσα και ποιος είναι ο πομπός του μηνύματος; • Ποια σχέση έχει με το θέμα της αφίσας, κατά τη γνώμη σας;

3 Κατά τη γνώμη σας, ποια σχέση συνδέει το λεκτικό μήνυμα με το φόντο της εικόνας;

4 Προσπαθήστε να προσδιορίσετε, όσο γίνεται με μεγαλύτερη προσέγγιση, ποιο είναι το κοινό στο οποίο απευθύνεται η αφίσα. • Από ποια στοιχεία της αφίσας βγάζετε τα συμπεράσματά σας;

5 Το ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού αποφασίζει να εκδώσει ένα δίπτυχο, για να μοιραστεί στους επισκέπτες της Language Expo και να τους πληροφορεί για τη νέα ελληνική γλώσσα, τη σχέση της με τα αρχαία ελληνικά και με τις άλλες σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες. Επίσης, προσπαθεί να πείσει τους ξένους επισκέπτες της έκθεσης να ξεκινήσουν την εκμάθηση της νέας ελληνικής γλώσσας.
α. Τι περιεχόμενο προτείνετε να έχει το φυλλάδιο αυτό; • Γράψτε έως δύο παραγράφους.
β. Τι εικονογράφηση προτείνετε; • Αναζητήστε στα βιβλία σας εικόνες που θεωρείτε ότι θα ταίριαζαν.
Προσέξτε το κείμενό σας:

- να περιλαμβάνει έγκυρες πληροφορίες,
- να προσεγγίζει από ποικίλες πλευρές το θέμα,
- να περιλαμβάνει αιτιολογημένες κρίσεις,
- να έχει ύφος κατάλληλο για διαφημιστικό κείμενο.

Κείμενο 6 [Αισθήσεων δώρο]

Dono dei sensi

Αισθήσεων δώρο

Χειμωνιάτικη πρεμιέρα για το Dono dei sensi με «ξεχωριστές γεύσεις» και το τζάκι να καίει από νωρίς το μεσημέρι.

Το **Dono dei sensi** είναι ένα **πανέμορφο νεοκλασικό** της εποχής του Μεσοπολέμου, από τα λίγα πια που απέμειναν στην Αθήνα, και αναπλάστηκε με πολύ μεράκι και αγάπη. Η ευαισθησία και ο σεβασμός στην παράδοση και την ποιότητα γίνονται αντιληπτά μόλις διαβείς τη χαρακτηριστική ξύλινη εξώπορτα.

Η «μπάρα» προσφέρει ιδιαίτερα cocktails και στο δεύτερο και τρίτο επίπεδο υπάρχουν **χώροι privé** για cozy **συναντήσεις** και **εκδηλώσεις**.

Στο αίθριο, οι ακτίνες του ήλιου σε χαϊδεύουν μέχρι τις πρώτες απογευματινές ώρες. Χρώμα καταλύτης το πορτοκαλί της έμπνευσης, της αναζήτησης, της δημιουργίας χαρίζει ένα ανέμελο touch στην ατμόσφαιρα.

Το Dono dei sensi πρωτοπορεί στις νέες ιδέες κι έτσι υιοθέτησε τη διεθνή ιδέα **«Η τέχνη κοντά σας όπου κι αν βρίσκεστε».**

Στο χώρο οργανώνονται πρωτότυπες «εικαστικές προσεγγίσεις», εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας και performance γνωστών καλλιτεχνών από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Έτσι θα έχετε την ευκαιρία να ενημερωθείτε για τις σύγχρονες τάσεις και ρεύματα στην Τέχνη και παράλληλα θα βρίσκεστε κάθε φορά σε ένα διαφορετικό περιβάλλον.

Η **μουσική** είναι ένα ταξίδι αναζήτησης στις μουσικές του κόσμου.

Η φιλοσοφία Dono dei sensi είναι ένα παιχνίδισμα των αισθήσεων με ποιοτικά δημιουργική μεσογειακή κουζίνα σε **fun τιμές!!!**

Αξίζει να αφεθείτε στα χέρια του chef για να απολαύσετε γεύσεις γνώριμες και αγαπημένες που ταιριάζουν σε όλα τα γούστα και «γράφουν» στον ουρανίσκο.

«Ενδείκνυται» για ονειρεμένα μεσημεριανά γεύματα με φίλους, για **business lunches με εντυπωσιακές τιμές** ή... έτσι απλά για να σας δουν και να τους δείτε.

Το parking είναι εξασφαλισμένο.

Διαφημιστική καταχώριση, περ. «ΒΗΜAgazino», εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 2003 (διασκευή)

1 Τι είδους κείμενο είναι αυτό; • Ποιος είναι ο σκοπός του;

2 Βρείτε όλες τις ξένες λέξεις του κειμένου και γράψτε χωριστά:
- αυτές που είναι προσαρμοσμένες στη μορφολογία των ελληνικών,
- αυτές που χρησιμοποιούνται αυτούσιες (και με λατινικούς χαρακτήρες).

3 Μεταφράστε τις ξένες λέξεις. Αν χρειαστεί, καταφύγετε στο λεξικό.

4 Για ποιο λόγο πιστεύετε ότι ο συντάκτης του κειμένου καταφεύγει στην υπερβολική χρήση ξένων λέξεων; Πόσο διαφορετικό θα ήταν το επικοινωνιακό αποτέλεσμα, αν στη θέση των ξένων λέξεων χρησιμοποιούνταν ελληνικές;

5 Ποιο νομίζετε ότι είναι τελικά το βασικό μήνυμα του κειμένου;
- σ' αυτό το μαγαζί θα φάτε καλά ☐
- σ' αυτό το μαγαζί θα φάτε καλά και παράλληλα θα απολαύσετε την τέχνη ☐
- αν πάτε σ' αυτό το μαγαζί, θα αποδείξετε ότι είστε άνθρωπος με καλό γούστο ☐
- αν πάτε σ' αυτό το μαγαζί, θα αποδείξετε την κοινωνική σας ανωτερότητα ☐

Τεκμηριώστε την άποψή σας με στοιχεία από το κείμενο.

Κείμενο 7 **[Η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας]**

Το παιδί έχει αποκτήσει προτού πάει στο σχολείο πλήρη επικοινωνιακή ικανότητα στη μητρική του γλώσσα. Ξέρει να επιλέγει τα γλωσσικά στοιχεία που είναι κατάλληλα για την επικοινωνία με τους άλλους, ανάλογα με το ποιος είναι ο συνομιλητής, ποιος είναι ο κοινωνικός του ρόλος και ποιος ο στόχος της ομιλίας. Γνωρίζει ότι ο λόγος συνδέεται με ορισμένα στοιχεία του περιβάλλοντος και ότι η επικοινωνία απαιτεί κάθε στιγμή επιλογές γλωσσικές. Με άλλη διατύπωση ζητάει παγωτό από τη μητέρα του το παιδί των έξι χρόνων και με άλλη από τον παγωτατζή (η μητέρα έχει το δικαίωμα να επιτρέψει ή να απαγορεύσει το παγωτό και η ανταπόκρισή της στο αίτημα πετυχαίνεται με διαφορετικά λόγια και άλλο ύφος). [...]

Το παιδί, προτού μπει στην πρώτη τάξη του σχολείου, μιλάει και ξέρει να διακρίνει την καταλληλότητα των γλωσσικών στοιχείων για την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας. Αλλιώς μιλάει στη μητέρα, αλλιώς στο συνομήλικο φίλο, αλλιώς στη γιαγιά, δηλαδή έχει ήδη την ικανότητα να εφαρμόζει την εναλλαγή των κωδίκων, την ικανότητα μετάβασης από μια γλωσσική μορφή (ή ύφος) σε μιαν άλλη, σύμφωνα με το ρόλο του συνομιλητή και την κατάσταση της επικοινωνίας. Σε άλλη μορφή θα διατυπώσει λεκτικό μήνυμα προς τον πατέρα που είναι άρρωστος (κατάσταση οικειότητας σοβαρή) και σε άλλη προς την παρέα στο παιχνίδι (κατάσταση οικειότητας που δεν είναι σοβαρή). [...]

Με άλλα λόγια, το παιδί φτάνοντας για πρώτη φορά στο σχολείο κυριαρχεί απόλυτα στο γλωσσικό σύστημα, χρησιμοποιεί θαυμάσια τη μητρική του γλώσσα, την οποία διευρύνει για να ανταποκρίνεται σε νέες καταστάσεις επικοινωνίας και μπορεί να τη διευρύνει συνεχώς απέναντι σε νέα αιτήματα διαφορετικών μορφών επικοινωνίας.

Άννα Φραγκουδάκη, *Γλώσσα και Ιδεολογία*, εκδ. Οδυσσέας, 1993

1. Ποιο είναι το θέμα που πραγματεύεται η συγγραφέας;
2. Η βασική θέση που παίρνει η συγγραφέας είναι ότι το παιδί φτάνοντας στην Α΄ Δημοτικού χρησιμοποιεί θαυμάσια τη μητρική του γλώσσα. Με ποια στοιχεία στηρίζει/αιτιολογεί τη θέση της αυτή;
3. Αν η συγγραφέας έχει δίκιο στη βασική της θέση, τότε γιατί οι μαθητές διδάσκονται τη Γλώσσα στο σχολείο σε όλα τα χρόνια της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσής τους; • Βρείτε την απάντηση στο κείμενο.
4. «δηλαδή έχει ήδη την ικανότητα... σε μιαν άλλη»: Βρείτε τη δευτερεύουσα ονοματική πρόταση του αποσπάσματος. • Στο απόσπασμα αυτό να μετατρέψετε τη δευτερεύουσα πρόταση σε ονοματικό σύνολο και το ονοματικό σύνολο *ικανότητα μετάβασης* σε δευτερεύουσα πρόταση κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές.
5. Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις *ρόλο*, *λόγος* και *μήνυμα*. • Γράψτε δικές σας προτάσεις με τις τρεις αυτές λέξεις δίνοντάς τους κάθε φορά και διαφορετική σημασία.

Άσκηση – Δραστηριότητα

Συμπληρώστε την ακροστιχίδα.

1. Γ.........................
2. Λ.........................
3. Ω.........................
4. Σ.........................
5. Σ.........................
6. Α.........................

1. Η αποτύπωση του λόγου πάνω σε μια επιφάνεια (μαρμάρινη, ξύλινη, χάρτινη κ.λπ.) με τη χρήση συμβόλων (γραμμάτων).
2. Αυτός που σχετίζεται με το λόγο.
3. Το 24ο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.
4. Το πρόσωπο που ασχολείται συστηματικά με τη συγγραφή.
5. Αν δεν υπάρχει στο λόγο, εύκολα δημιουργούνται παρεξηγήσεις.
6. Αυτός που δε γράφτηκε.

3η ενότητα

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΙΔΙΟΙ. ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ

- Ερωτηματικές προτάσεις
- Ευθύς και πλάγιος λόγος
- Σχήματα λόγου: Κυριολεξία και μεταφορά

www.donnellycolt.com/katalogue/peacepostcard.html

Ερωτηματικές προτάσεις – **Ευθύς** και **πλάγιος** λόγος – **Σχήματα λόγου: Κυριολεξία** και **μεταφορά**

Κείμενο 1 [Εμείς και οι άλλοι]

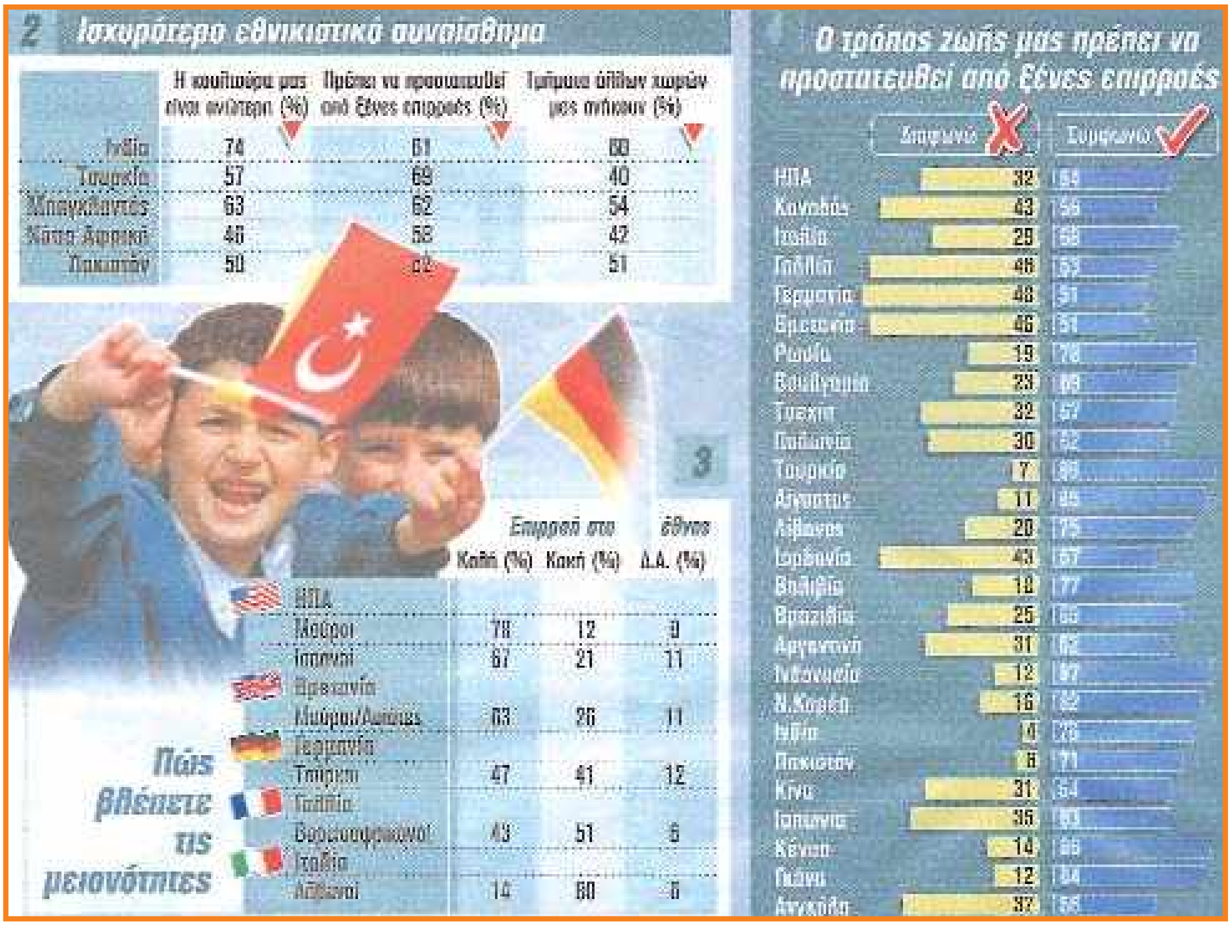

έρευνα από την εφημ. *ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2003

1 Τα στατιστικά δεδομένα που παρουσιάζονται στο κείμενο 1 προήλθαν από την επεξεργασία ενός ερωτηματολογίου, στο οποίο απάντησαν χιλιάδες πολίτες από πολλές χώρες του κόσμου. Ποιες νομίζετε ότι ήταν οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αυτού; • Διατυπώστε τις ερωτήσεις αυτές γραπτά. • Είναι ανοιχτού ή κλειστού τύπου;

2 Στο κείμενο 1 υπάρχουν εικόνες, πίνακες και διαγράμματα. Πιστεύετε ότι αυτό κάνει το κείμενο πιο αποτελεσματικό; • Για ποιους λόγους; • Τι θα έχανε, αν περιείχε μόνο λόγο, για να μεταδώσει το μήνυμά του;

3 Στο κείμενο 1 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας δημοσκόπησης που, ανάμεσα στα άλλα, διερεύνησε τα αισθήματα των πολιτών διάφορων χωρών για τη χώρα τους και τη στάση τους απέναντι στους άλλους. Αποφασίζετε να αναδημοσιεύσετε αυτούς τους πίνακες στο περιοδικό του σχολείου σας. Γράψτε το συνοδευτικό κείμενο που θα σχολιάζει τα ευρήματα αυτά.

Κείμενο 2 [Όταν είσαι ξένος...]

[...] Έπιακα δουλειά σ' ένα ρέστοραντ. Νύχτα με νύχτα. Ήταν ευχαριστημένο το αφεντικό. [...] Ο αφεντικός μου δε μου τα 'δινε όλα τα λεφτά. Μου 'δινε ίσα να πορεύω. Τ' άλλα τα βάσταγε, να τα 'χει σιγουρεμένα μούειπε. Πέντε μήνες διάβηκαν, ήθελα να βοηθήσω κι εγώ στο μοιράδι μου τη μάνα μου, τ' αδέρφια. «Να μου δώκεις τα λεφτά, μάστορα» του λέγω. Τόσο το φαΐ, τόσα ο ύπνος, μου λαγάρισε πενήντα χιλιάρικα. Πήγα να κρίνω, με πήρε από μπροστά. «Καλά είναι» μου λέγει «μην 'κούγεσαι. Θα τα 'παιρνες και μέσα;»

Μου 'ρθε να δώκω σε κάτι Αλβανούς από ένα πεντοχίλιαρο να του γκρεμίσουν τα τζάμια, μετανόησα. Μου κρύωσε αγάλια η καρδιά.

Αποφάσισα και μπήκα στο λεωφορείο μια μέρα με άλλα παιδιά, για την Αθήνα. Σ' ένα χωριό πιο όξω, μας σταμάτησε η πολιτσία. Μπήκαν μέσα, τήραζαν τα μούτρα και μας κατήβαζαν. Μας γνώριζαν, σάμπως νάημασταν σφραϊδιασμένοι. Εγώ προσπάθησα να πιάκω μουαμπέτι με τον διπλανό μου, τάχα ότι είχαμαν να κάνομε, δε με χαμπάρισε. Με κατέβασαν και μένανε. Κατέβασαν κι έναν άνθρωπο που πελεκιόταν ότι ήταν απ' τη Γουμενίτσα. Έγινε ανακατωσιά, χώθηκα σ' έναν χαλέ στο καφενείο. Έκατσα πολλή ώρα, βγήκα, είχαν φύγει. Πήγα πάλε στη Γουμενίτσα. Μου 'πιακε η πλάκα το ποδάρι, σ' τούτην πολιτεία. [...]

Την άλλη μέρα πήγα πάλε στην Ομόνοια. Είδα έναν απ' το χωριό, απ' το σόι. Γύρισε αλλού. Στο χωριό ήμασταν άβγαλτοι από τα σπίτια. Δεν του έκρινα κι εγώ.

Μπίτισαν τα λεφτά, κοιμόμουν τις νύχτες σε γιαπιά ή απουκάτω στο μετρό. Το πρωί έρχονταν πολλοί ντόπιοι με αυτοκίνητα και διάλεαν παιδιά για δουλειές εργατικές. Μαζεύονταν τα παιδιά τροΰρω μελίσσι, φώναζαν, πελεκιόνταν. Έπαιραν κάνα δυο, έφευγαν. Εγώ δε ζύγωνα. Αν μου έγνεφε καένας, πήγαινα. Κατόπι σβαριζόμασταν σε κείνον τον τόπο, ξυλάγγουρα, μέχρι το νύχτωμα.

Πιαστήκαμαν μια μέρα με ντόπιους εργάτες. «Μας παίρετε τη χαψιά μέσα απ' το στόμα. Ανάθεμα την κατάρα που σας έφερε» είπε ένας και ρίχτηκε σε μια παρέα, με τη βούρτσα που μπογιάτιζε. Πέσαμαν κι άλλοι, γινήκαμε δεμάτι. Δίκιο είχαν κι αυτοί, δίκιο κι εμείς. Αλλά πού να το βρούμε. Ποιο κλαρί το κάνει;

Σωτήρης Δημητρίου, *Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου*, εκδ. Κέδρος, 1993

1. Το κείμενο 2 αναφέρεται στη ζωή ενός λαθρομετανάστη. Ποιες δυσκολίες συνάντησε και πώς προσπάθησε να τις αντιμετωπίσει;
2. Πώς κατανοείτε εσείς αυτό το απόσπασμα; • Ποια είναι η δική σας γνώμη για το θέμα;
3. Εντοπίστε τις ευθείες ερωτήσεις που υπάρχουν στο κείμενο. • Σε ποιο είδος ερωτήσεων ανήκουν;
4. Προσπαθήστε να αντικαταστήσετε γραπτώς τις μεταφορικές εκφράσεις του κειμένου με κυριολεκτικές. • Πότε η ανάγνωσή του είναι πιο ευχάριστη και για ποιους λόγους;

Κείμενο 3 [Οι δέκα ερωτήσεις]

Το επόμενο κείμενο να το κατασκευάσετε μόνοι σας. Υποθέστε ότι σας δίνεται η ευκαιρία να πάρετε συνέντευξη από ένα πρόσωπο που θαυμάζετε, επειδή αγωνίζεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Γράψτε τις ερωτήσεις που θα κάνετε, ώστε να πάρετε ενδιαφέρουσες πληροφορίες τόσο για τη ζωή, τα κίνητρα και τη δράση του προσώπου αυτού, όσο και για τις απόψεις του πάνω σε δυο τρία φλέγοντα ζητήματα που απασχολούν την ελληνική κοινωνία ή την οικουμένη γενικά. (Ο αριθμός των ερωτήσεων να μην ξεπερνά τις δέκα.)

ερώτηση 1: ....

....

ερώτηση 2: ....

....

ερώτηση 3: ....

....

ερώτηση 4: ....

....

ερώτηση 5: ....

....

ερώτηση 6: ....

....

ερώτηση 7: ....

....

ερώτηση 8: ....

....

ερώτηση 9: ....

....

ερώτηση 10: ....

....

Κείμενο 4 **Ξεχνιέται ο Αδόλφος Χίτλερ;**

Αλήθεια –των αδυνάτων αδύνατο–
ποτές δεν εκατάφερα να καταλάβω
αυτά τα όντα που δεν βλέπουνε
το τερατώδες κοινό γνώρισμα τ' ανθρώπου
–το εφήμερο
της παράλογης ζωής του-
κι ανακαλύπτουνε διαφορές
–γιομάτοι μίσος– διαφορές
σε χρώμα δέρματος φυλή
θρησκεία

Νίκος Εγγονόπουλος,
Στην κοιλάδα με τους ροδώνες, εκδ. Ίκαρος, 1992

1 Ο ποιητής μιλάει για κάποια *όντα*. Ποιες άλλες λέξεις θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει στη θέση της λέξης *όντα* και γιατί νομίζετε ότι διάλεξε τη συγκεκριμένη λέξη και όχι οποιαδήποτε άλλη;

2 Γιατί το ποίημα έχει τον τίτλο «Ξεχνιέται ο Αδόλφος Χίτλερ;»; • Τι είδους ερώτηση είναι αυτή; • Ποιο είναι το νόημά της;

3 Το ποίημα αναφέρεται μόνο στο Χίτλερ ή έχει ευρύτερο στόχο;

Κείμενο 5 **[Προκαταλήψεις]**

Εγώ ρατσιστής;, ενημερωτικό φυλλάδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού, 1998

1 Αφηγηθείτε την ιστορία, χρησιμοποιώντας τον πλάγιο λόγο, για να αποδώσετε τα λόγια και τις σκέψεις των προσώπων.

2 Προσπαθήστε να αφηγηθείτε μια άλλη ιστορία, πραγματική ή φανταστική, που να αναφέρεται στις προκαταλήψεις. Χρησιμοποιήστε πλάγιο λόγο.

Κείμενο 6 [Ο ρατσισμός των γηπέδων]

Θα γίνουμε κάποτε μια σύγχρονη πολιτεία; Είναι εικόνα πολιτισμένου κράτους αυτή η κτηνώδης βία, αυτός ο ρατσισμός στα γήπεδα;

Διαρρηγνύουμε τα ιμάτιά μας ότι δεν είμαστε ρατσιστές. Μα δεν είναι μια μορφή ρατσισμού αυτός ο φανατικός αγελισμός πράσινων, κόκκινων, κίτρινων και πάει λέγοντας;

[...] Όπως κάθε ρατσισμός, ο ποδοσφαιρικός έχει όλα τα γνωρίσματα του απαρτχάιντ. Σημαίες, σύμβολα, συνθήματα, γλωσσικούς χαρακτηρισμούς του μισητού αντιπάλου και, κυρίως, θεωρητικό υπόβαθρο.

Επικαλούνται οι ποδοσφαιρικοί ρατσιστές ιστορία, ήττες, θριαμβευτικές νίκες, κατασκόπους, πράκτορες, προδότες. Διαθέτουν καλοπληρωμένους μισθοφόρους και επιδιώκουν, και επιτυγχάνουν, ακόμα και πολιτικές, κομματικές και ιδεολογικές συμμαχίες. Ένα πράγματι λαϊκό σπορ, ένα παιχνίδι με σοφούς κανόνες που λειτουργεί ως θέαμα, τεχνική και εκτόνωση, κατήντησε αρένα θηριομαχιών, όπου οι αντίπαλοι αντιμετωπίζονται ως μονομάχοι, ως Χριστιανοί και λεοντάρια...

Κώστας Γεωργουσόπουλος, «Ο άλλος ρατσισμός», εφημ. *ΤΑ ΝΕΑ*, 2000

1 Τι είδους ερωτήσεις χρησιμοποιούνται στο κείμενο; • Για ποιο λόγο;

2 Μπορείτε να εντοπίσετε τις μεταφορές στο κείμενο αυτό; • Ποιο σκοπό εξυπηρετούν;

3 Δικαιολογήστε τον τίτλο του αποσπάσματος.

4 Με ποια στοιχεία υποστηρίζει ο συγγραφέας την άποψη ότι στα γήπεδα αναπτύσσεται μια μορφή ρατσισμού; • Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την άποψή του; • Αναπτύξτε τα δικά σας επιχειρήματα.

Κείμενο 7 Στον πλανήτη του μπεκρή

Τον επόμενο πλανήτη τον κατοικούσε ένας μπεκρής.

Αυτή η επίσκεψη ήταν πολύ μικρή, μα βύθισε το μικρό πρίγκιπα σε βαθιά δυσθυμία.

«Τι κάνεις εδώ;» ρώτησε τον μπεκρή, που τον βρήκε να κάθεται βουβός μπρος σε μια σειρά άδεια και γεμάτα μπουκάλια.

«Πίνω» απάντησε ο μπεκρής με κατσουφιασμένο ύφος.

«Γιατί πίνεις;» τον ρώτησε ο μικρός πρίγκιπας.

«Για να ξεχνώ» απάντησε ο μπεκρής.

«Να ξεχνάς τι;» ρώτησε ο μικρός πρίγκιπας που τον λυπόταν κιόλας.

«Για να ξεχνώ ότι ντρέπομαι» παραδέχτηκε ο μπεκρής και χαμήλωσε το κεφάλι.

«Γιατί ντρέπεσαι;» ρώτησε ο μικρός πρίγκιπας, που είχε την επιθυμία να τον βοηθήσει.

«Γιατί πίνω» τέλειωσε ο μπεκρής και κλείστηκε αδιάφορα στη σιωπή του.

Κι ο μικρός πρίγκιπας εξαφανίστηκε σαστισμένος.

« Οι μεγάλοι άνθρωποι είναι αναμφισβήτητα πολύ παράξενοι» είπε φεύγοντας.

Αντουάν ντε Σαιντ Εξυπερύ, *Ο Μικρός Πρίγκιπας*, μτφρ. Ρένος Πολίτης, εκδ. Λογοτεχνική, χ.χ.

1 Τι είδους ερωτήσεις υπάρχουν στο κείμενο 7; • Ποια είναι η λειτουργία τους;

2 Μετατρέψτε τον ευθύ σε πλάγιο λόγο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

Ασκήσεις – Δραστηριότητες

1 Πολλές φορές στον καθημερινό μας λόγο χαρακτηρίζουμε ανθρώπινες συμπεριφορές, χρησιμοποιώντας συνηθισμένες μεταφορικές εκφράσεις. Βρείτε σε ποια συμπεριφορά ή χαρακτήρα θα ταίριαζε καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις:

α. Είναι σαΐνι στα Μαθηματικά.
β. Μόλις τον είδε, έγινε λαγός.
γ. Είναι μια αλεπού αυτός...
δ. Τα 'κανα θάλασσα!
ε. Είναι αγύριστο κεφάλι.
στ. Σιγά μην του ξέφευγε. Είναι αετός αυτός!

2 Λύστε το σταυρόλεξο που ακολουθεί.

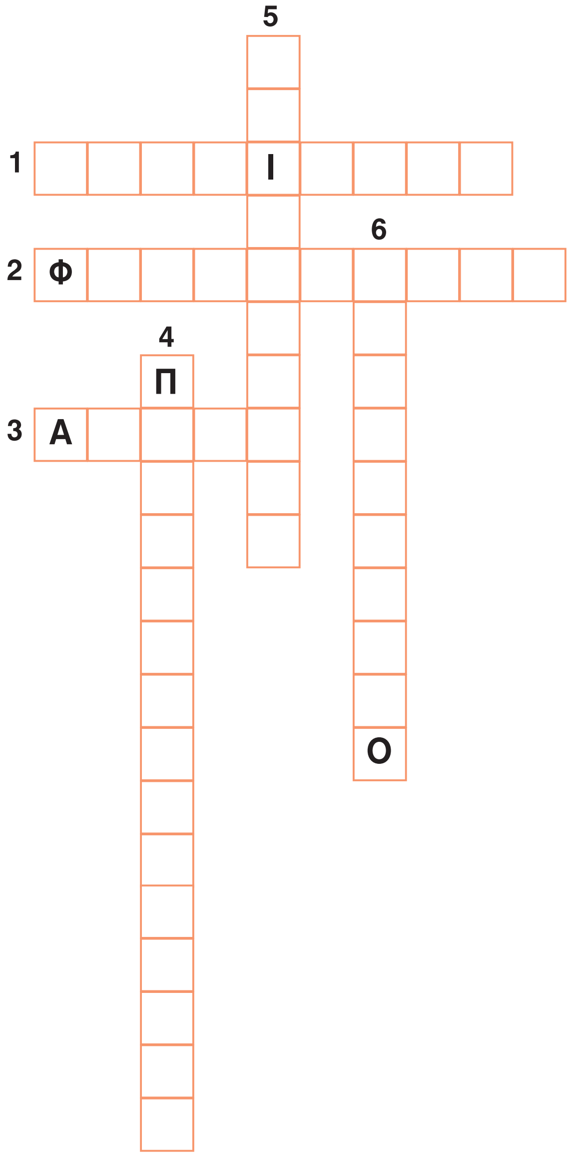

1. Αυτός που πιστεύει ότι υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες φυλές.
2. Κίνημα που διεκδικεί την ισότητα ανάμεσα στους άντρες και τις γυναίκες.
3. Χρειάζεται στη διαφορετικότητα να δείχνουμε...
4. Τα τελευταία χρόνια η κοινωνία μας γίνεται ολοένα και πιο...
5. Στη Θράκη ζει μουσουλμανική...
6. Το να πιστεύει κάποιος ξένος ότι όλοι οι Έλληνες είναι μελαχρινοί, έχουν μουστάκι και είναι τεμπέληδες, είναι ένα...

4η ενότητα

ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

- Αναφορικές προτάσεις
- Ελληνικά σε ξένες γλώσσες
- Συνώνυμα – Αντίθετα

Από το βιβλίο του Jacques Le Golf, Η Ευρώπη. Μια αφήγηση για παιδιά και νέους, μτφρ. Βάσιας Τσακόπουλος, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1997

Αναφορικές προτάσεις – **Ελληνικά** σε **ξένες** γλώσσες – Συνώνυμα – Αντίθετα

Κείμενο 1 [Τι σημαίνει Ευρωπαίος;]

[...] Θεωρώ λοιπόν ότι οι Ευρωπαίοι, και μιλάμε εδώ για τους ανθρώπους της σκέψης και της διανόησης, χαρακτηρίζονται από το ότι θέτουν υπό αμφισβήτηση κάθε κατακτημένο ή κατεστημένο, με την πρόθεση όχι μόνο να αναιρέσουν το παλαιό χωρίς να απαρνηθούν τις καταβολές τους, αλλά και για να προχωρήσουν προς το άγνωστο. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί μια συνεχής μετακίνηση των γνωστικών συνόρων, με απώτερο σκοπό να δημιουργηθεί ένας ευρύτερος χώρος δράσης και αντίδρασης, θέσεων και αντιθέσεων.

Αυτή η αέναη μετακίνηση οδήγησε τους Ευρωπαίους στην εξερεύνηση νέων δρόμων, στην κατάκτηση αποικιών από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, και αυτό νομίζω ότι μπορούμε να πούμε ότι είναι η συνεχής ουτοπία (ου τόπος) που κινητοποιεί τον κάθε σκεπτόμενο Ευρωπαίο. Αυτή η ουτοπία, η οποία είναι κατά τη γνώμη μου το βασικό στοιχείο των Ευρωπαίων, σήμερα εκδηλώνεται με την προσπάθειά τους να επιβάλουν αυτό που εκφράζουν τα τέσσερα δέλτα: η Δημοκρατία, τα Δικαιώματα του ανθρώπου, ο Διάλογος και η Διανομή των αγαθών. Και αυτό ίσως να είναι και η πιο συγκλονιστική ιστορική ουτοπία.

Υπάρχει τελικά Ευρώπη ή δεν υπάρχει; Αν δεχτεί κανείς την πολυμορφία της Ευρώπης, Ευρώπη σλαβική, Ευρώπη ορθόδοξη, προτεσταντική, καθολική, Βόρεια και Νότια Ευρώπη, Ευρώπη της ελιάς και Ευρώπη του αμπελώνα για παράδειγμα, καταλήγει μοιραία να δεχτεί ότι η έννοια Ευρώπη είναι μια ιδέα υπό κατασκευήν. [...] Είναι μια Ευρώπη της οποίας τα διάφορα μέρη μοιράζονται το πνεύμα ενός κοινού ονόματος και το πεπρωμένο ενός οράματος που αρχίζει να διαφαίνεται στον παγκόσμιο ορίζοντα.

Ελένη Αρβελέρ, απόσπασμα από συζήτηση
με τη δημοσιογράφο Χαρά Κιοσσέ, εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 2000

1 Από ποια στοιχεία χαρακτηρίζονται οι Ευρωπαίοι, σύμφωνα με την Αρβελέρ;

2 Ποια απάντηση δίνει η συγγραφέας-ιστορικός στην ερώτηση: «Υπάρχει τελικά Ευρώπη ή δεν υπάρχει;»

3 Υπογραμμίστε τις αναφορικές προτάσεις του αποσπάσματος. • Πώς εισάγεται καθεμιά; • Σε ποια λέξη αναφέρεται; • Τι είδους αναφορικές προτάσεις είναι;

4 Προσπαθήστε να βρείτε τη σχέση που συνδέει τις λέξεις της α΄ στήλης με μερικές από τις λέξεις της β΄ στήλης και κάντε τις σωστές αντιστοιχίσεις. (Μερικές λέξεις της β΄ στήλης περισσεύουν.)

α΄	β΄
απαρνιέμαι	ομοιομορφία
πολυμορφία	αρχίζω
ευρύτερος	αποδέχομαι
καταλήγω	τοπικός
παγκόσμιος	στενότερος
	ποικιλομορφία
	πανευρωπαϊκός

5 Διαβάζοντας το κείμενο βρείτε συνώνυμες λέξεις που να μην αλλοιώνουν το νόημά του:

καταβολές = *μετακίνηση* = *πεπρωμένο* =
πρόθεση = *αέναη* = *παγκόσμιο* =

6 **α.** *ουτοπία*: Σας βοηθάει η ετυμολογία της λέξης να κατανοήσετε τη σημασία της; Σκεφτείτε και γράψτε δύο προτάσεις που περιέχουν τη λέξη *ουτοπία* ή παράγωγή της.
β. Γράψτε παραδείγματα από την ιστορία της Ελλάδας, από την αρχαιότητα ως σήμερα, που αποδεικνύουν το κυνήγι της *ουτοπίας*, για το οποίο κάνει λόγο η Αρβελέρ.

7 Συμπληρώστε τις προτάσεις, έτσι ώστε να έχουν παρόμοια σημασία με αυτές που προηγούνται. Χρησιμοποιήστε την αντωνυμία *ο οποίος*.

α. – *Οι άνθρωποι της σκέψης χαρακτηρίζονται από το ότι αμφισβητούν κάθε κατεστημένο.*
– Οι άνθρωποι . . . . χαρακτηρίζονται από το ότι αμφισβητούν κάθε κατεστημένο.
β. – *Επιθυμούμε να δημιουργηθεί ένας ευρύτερος χώρος δράσης και δημιουργίας.*
– Επιθυμούμε να δημιουργηθεί ένας ευρύτερος χώρος . . . .
γ. – *Στο πλαίσιο της Ευρώπης θα βρούμε τη χαμένη μας εθνική ταυτότητα.*
– Στο πλαίσιο της Ευρώπης θα βρούμε την εθνική ταυτότητα . . . .
δ. – *Η Ευρώπη δε σημαίνει αλλοτρίωση, αλλά ουσιαστική συνειδητοποίηση της μοναδικότητάς μας. Η ουσία της Ευρώπης είναι η πολυμέρεια.*
– Η Ευρώπη, η ουσία . . . . , δε σημαίνει αλλοτρίωση αλλά ουσιαστική συνειδητοποίηση της μοναδικότητάς μας.
ε. – *Η Ευρώπη γεννήθηκε από την Ελλάδα. Εκείνη η Ελλάδα δεν υπάρχει πια.*
– Εκείνη η Ελλάδα, από . . . . , δεν υπάρχει πια.

Κείμενο 2 ΚΟΙΝΗ ΖΩΗ. Η εσωτερική αγορά

Μόνο όσοι γνωρίζονται καλά μπορούν να ζήσουν καλά μαζί. Οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ταξιδέψουν, να ζήσουν, να σπουδάσουν και να εργαστούν παντού μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πράγμα που είναι πολύ ενδιαφέρον, κυρίως για τους νέους. Όλοι μπορούν να ψάξουν για δουλειά σε όποια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης θέλουν. Οι εξετάσεις και τα διπλώματα κατάρτισης αναγνωρίζονται παντού. Κάθε χρόνο, χιλιάδες νέοι συμμετέχουν στο πλαίσιο των σπουδών ή της επαγγελματικής τους κατάρτισης σε προγράμματα ανταλλαγών που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, τα ταξίδια και οι αγορές έχουν γίνει πιο εύκολα για τους πολίτες της Ένωσης. Την 1η Ιανουαρίου 1993, ολοκληρώθηκε η ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά. Οι περισσότεροι έλεγχοι στα σύνορα καταργήθηκαν και μόνο συγκεκριμένοι έλεγχοι μπορούν να γίνονται σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Ο καθένας μπορεί οπουδήποτε να αγοράσει εμπορεύματα για προσωπική του χρήση και να τα φέρει στη χώρα του, χωρίς να πληρώσει πρόσθετο φόρο.

Ο πόλεμος του παγωτού βατόμουρο, ενημερωτική έκδοση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 1998

1 Εντοπίστε τις ελεύθερες αναφορικές προτάσεις του κειμένου και βρείτε το συντακτικό τους ρόλο.

2 Αλλάξτε τη διατύπωση των σημείων του κειμένου, όπου υπάρχουν οι ελεύθερες αναφορικές προτάσεις και αντικαταστήστε τες με αντίστοιχες επιθετικές.

3 «Όλοι <u>μπορούν</u> να <u>ψάξουν</u> για <u>δουλειά</u> σε όποια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης <u>θέλουν</u>». Αντικαταστήστε τις υπογραμμισμένες λέξεις με συνώνυμες, έτσι ώστε να δώσετε έναν πιο επίσημο τόνο στο απόσπασμα.

Κείμενο 3 Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) λειτουργεί μέσω των θεσμικών οργάνων στα οποία εκπροσωπούνται όλες οι χώρες της, γνωστές ως κράτη μέλη.

Τα όργανα αυτά είναι:

Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο**, το οποίο απαρτίζεται από τους αρχηγούς όλων των κρατών μελών της ΕΕ. Συνεδριάζει τουλάχιστον κάθε έξι μήνες για να συζητήσει τη στρατηγική της ΕΕ. Το **Συμβούλιο Υπουργών**, το οποίο απαρτίζεται από υπουργούς όλων των κρατών μελών. Έργο του είναι να λαμβάνει τις τελικές αποφάσεις για τις νέες νομοθετικές πράξεις και τα βασικά θέματα της ΕΕ. Ανάλογα με τα προς συζήτηση θέματα, το Συμβούλιο συνέρχεται με διαφορετικές συνθέσεις. Παραδείγματος χάρη, για τα θέματα γεωργίας συνέρχεται το Συμβούλιο Γεωργίας, στο οποίο συμμετέχουν οι υπουργοί Γεωργίας των κρατών μελών.

Αρμόδια για την εφαρμογή των διάφορων αποφάσεων είναι συνήθως τα κράτη μέλη.

Γνωρίζετε ποια μέλη του Ευρωκοινοβουλίου εκπροσωπούν την Ελλάδα; Τι γνωρίζετε για το έργο τους;

Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο**, με **626** μέλη (μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή ευρωβουλευτές), το οποίο συνεδριάζει στις Βρυξέλλες και στο Στρασβούργο για να συζητήσει και να εγκρίνει νέες νομοθετικές πράξεις. Οι εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γίνονται κάθε πέντε χρόνια. Ο αριθμός των ευρωβουλευτών που έχει κάθε κράτος μέλος εξαρτάται από το μέγεθος του πληθυσμού του. Η Ελλάδα έχει 25 ευρωβουλευτές. Οι επόμενες εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα διεξαχτούν το 2004.

Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, η οποία απαρτίζεται από 20 μέλη, έχει τρεις βασικές λειτουργίες: να υποβάλλει προτάσεις νομοθετικών πράξεων, να αποτελεί το θεματοφύλακα των συνθηκών της Ένωσης και να θέτει σε εφαρμογή τις κοινοτικές πολιτικές και δράσεις.

Το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο**, με έδρα το Λουξεμβούργο, αποτελείται από 15 δικαστές, οι οποίοι διορίζονται από τα κράτη μέλη για έξι χρόνια. Βασικό έργο του Δικαστηρίου είναι η εξασφάλιση της ομοιόμορφης ερμηνείας και της τήρησης του κοινοτικού δικαίου. Όλοι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να προσφεύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την επίλυση των διαφορών που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή νομοθεσία.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορείτε να βρείτε στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση: http://europa.eu.int/comm/index_el.html ή στο site της αντιπροσωπείας της ΕΕ στην Ελλάδα: www.ee.gr

Ευρώπη, Ελάτε να γνωρίσουμε τη νέα μας Ευρώπη, ενημερωτική έκδοση της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, 2002

1 Ποια είναι τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναφέρονται στο κείμενο;

2 Υπογραμμίστε τις αναφορικές προτάσεις του κειμένου. • Σε ποιες περιπτώσεις ο συγγραφέας έχει προτιμήσει το *που* και σε ποιες την αναφορική αντωνυμία *ο οποίος*; • Μπορείτε να εξηγήσετε τους λόγους;

3 Αντικαταστήστε, στις αναφορικές προτάσεις, την αναφορική αντωνυμία *ο οποίος* με το *που*. • Τι παρατηρείτε στο ύφος του κειμένου; • Γιατί ο συγγραφέας του κειμένου διάλεξε αυτή την αντωνυμία και όχι το *που*;

4 Στην α΄ στήλη υπάρχουν λέξεις από το κείμενο. Αντιστοιχίστε την καθεμιά με τη συνώνυμη στη β΄ στήλη. (Μερικές λέξεις της στήλης β΄ περισσεύουν.)

α΄	β΄
απαρτίζεται	θεραπεύεται
	αποτελείται
συνέρχεται	δίνει τη συγκατάθεσή του
	επιδοκιμάζει
εγκρίνει	συνεδριάζει

5 **α.** Ψάξτε στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις που σας δίνονται στο κείμενο και βρείτε κείμενα που αφορούν τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β. Μέσα στα ξενόγλωσσα αυτά κείμενα βρείτε λέξεις με ελληνική προέλευση.

Κείμενο 4 [Ελάτε να γνωρίσουμε τη Λετονία]

Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Λετονία βρίσκεται στις ακτές της Βαλτικής Θάλασσας και συνορεύει με την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Ρωσία και τη Λευκορωσία. Το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους της είναι λιγότερο από 100 μέτρα πάνω από τη στάθμη της θάλασσας. Το εσωτερικό της χώρας είναι λοφώδες, με πυκνά δάση, πάνω από 3.000 λίμνες και πολυάριθμα ποτάμια. Ο κυριότερος ποταμός, ο Νταουγκάβα, διασχίζει τη χώρα και εκβάλλει στον κόλπο της Ρίγας. Ακτές μήκους πάνω από 472 χιλιόμετρα προσφέρουν θαυμάσιες αμμουδιές στους παραθεριστές. Βασικά κτηνοτροφικά προϊόντα είναι το κρέας και τα γαλακτοκομικά προϊόντα, ενώ τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα είναι το κριθάρι, το λινάρι, η βρώμη, οι πατάτες και η σίκαλη.

Η βιομηχανία, βασικός τομέας της οικονομίας της χώρας, περιλαμβάνει την κατασκευή ηλεκτρονικών συσκευών, οικιακών συσκευών, μηχανημάτων και μεταλλικών προϊόντων, λεωφορείων και σιδηροδρομικών οχημάτων.

Γιατί η τοποθεσία της πόλης Ρίγα είναι τόσο σημαντική;

Παραδοσιακά φαγητά και ποτά

Παραδοσιακά φαγητά της Λετονίας είναι η λαχανόσουπα, τα ψητά παϊδάκια, τα μπιζέλια με τηγανητό κρέας, το καπνιστό ψάρι και το piragi (ζύμη με γέμιση από μπέικον και κρεμμύδια).

Η λετονική γλώσσα

Η λετονική είναι η επίσημη γλώσσα της χώρας. Είναι μία από τις αρχαιότερες γλώσσες της Ευρώπης και έχει συγγένεια με τη σανσκριτική, αρχαία ινδική γλώσσα.

Ντάινα (daina)

Οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές παραδόσεις της Λετονίας έχουν ιστορία αιώνων. Έχουν εντοπιστεί πάνω από 1,4 εκατ. ντάινα, που είναι παραδοσιακά λαϊκά τραγούδια. Τα τετράστιχα αυτά τραγούδια μιλούν για τα ήθη και τα έθιμα των αρχαίων Λετονών.

Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Οι σπουδαιότερες γιορτές της Λετονίας είναι το Ligovakars (23 Ιουνίου) και το Jani (24 Ιουνίου). Τις ημέρες αυτές οι κάτοικοι γιορτάζουν το θερινό ηλιοστάσιο. Μαζεύουν αγριολούλουδα και πρασινάδα και φτιάχνουν στεφάνια από φύλλα βελανιδιάς και λουλούδια. Έχουν το έθιμο να στολίζουν τις αυλές και τα ζώα στα αγροκτήματα με γιρλάντες και πρασινάδα, να ανάβουν φωτιές (αντίστοιχο με το ελληνικό έθιμο του κλήδονα) και να τραγουδούν ειδικά για την περίσταση λαϊκά παραδοσιακά τραγούδια, τα λίγκο (Ligo). Στη γιορτή προσφέρουν συνήθως τυρί και κριθαρένια μπίρα.

Ο θρύλος για τη Ρίγα

Σύμφωνα μ' ένα θρύλο, κάθε εκατό χρόνια βγαίνει μέσα από τα νερά του ποταμού Νταουγκάβα ένα τέρας και ρωτά «Τελείωσε η Ρίγα;». Αν είχε τελειώσει, η πόλη θα βυθιζόταν στο ποτάμι. Όπως κάθε πόλη, η Ρίγα συνεχώς εξωραΐζεται και αναπτύσσεται, ώστε δεν υπάρχει κίνδυνος να τελειώσει ποτέ.

Βρείτε ένα δημοτικό παραδοσιακό τραγούδι της Ελλάδας

Ευρώπη, Ελάτε να γνωρίσουμε τη νέα μας Ευρώπη, ενημερωτικό έκδοση της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, 2002

1 Βρείτε ένα χάρτη της Ευρώπης και δείξτε πού είναι η Λετονία και τα κράτη με τα οποία συνορεύει.

2 Τι είναι τα *ντάινα* και τα *λίγκο*;

3 Θα θέλατε να επισκεφτείτε τη Λετονία; Αν ναι, γιατί; • Συζητήστε το στην τάξη σας.

4 Για να λύσετε το σταυρόλεξο πρέπει να βάλετε στη θέση των λέξεων που δίνονται παρακάτω τα συνώνυμά τους που βρίσκονται μέσα στο κείμενο 4.

Οριζόντια

1. επίπεδο
2. ομορφαίνει
3. καλοκαιρινό

Κάθετα

1. χύνεται
2. φανταστική διήγηση

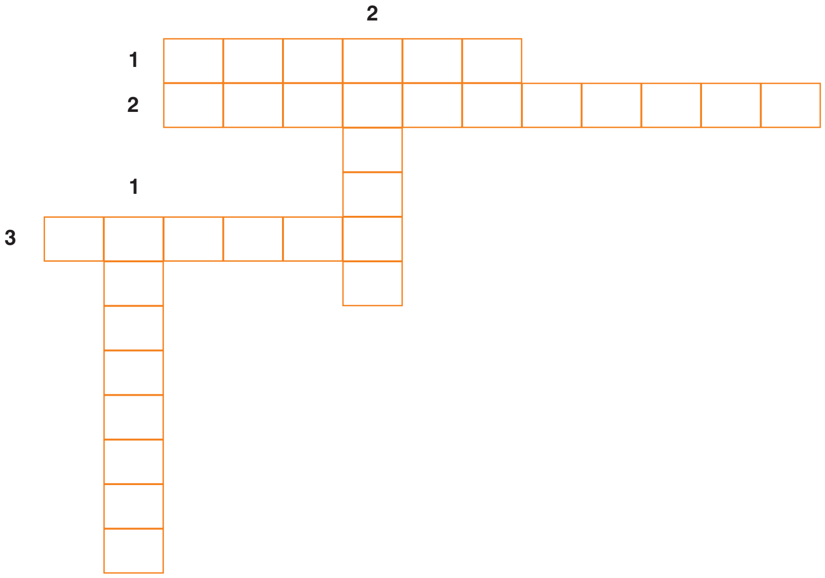

5 «Ο κυριότερος ποταμός,... στον κόλπο της Ρίγας»
«Η βιομηχανία,... και σιδηροδρομικών οχημάτων»

Μπορείτε να αλλάξετε τη σύνταξη αυτών των δύο περιόδων προσθέτοντας από μία δευτερεύουσα αναφορική πρόταση (με το *που* ή το *οποίος*); • Γιατί νομίζετε ότι ο συγγραφέας προτίμησε αυτή την εκδοχή χωρίς αναφορικές προτάσεις;

Κείμενο 5 Για μια ποιοτική βίωση της Ενωμένης Ευρώπης

[...] Έχει λεχτεί ότι η Ευρώπη είναι *«η ήπειρος των αντιφάσεων».* Ωστόσο, η Ευρώπη των αντιφάσεων –των συνενώσεων δηλαδή αλλά και των συγκρούσεων, της χριστιανικής αγάπης αλλά και των θρησκευτικών πολέμων, της δημοκρατίας αλλά και των ολιγαρχικών έως και φασιστικών καθεστώτων, της ειρήνης αλλά και των άγριων πολέμων, του πιο σημαντικού πολιτισμού στις τέχνες και στα γράμματα αλλά και ενός φάσματος ασύλληπτης βαρβαρότητας– αυτή η Ευρώπη των αντιφάσεων είναι και αυτή που κατόρθωσε, περνώντας από πολλά στάδια εξέλιξης, να φθάσει στην Ενωμένη Ευρώπη των αρχών του 21ου αιώνα, στην Ευρώπη των 25 με μια σταθερή πορεία προς την ολοκλήρωση.

Η ιστορικότητα της ιδέας της Ευρώπης από κοινού με τη γνώση των σφαλμάτων, των αδυναμιών και των αποτυχιών του παρελθόντος μπορούν να βοηθήσουν σε ακόμα μεγαλύτερη *συνειδητοποίηση της ουσίας* της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία θα πρέπει κάποτε να διδαχτεί και στα σχολεία της Ευρώπης για να εδραιωθεί στις ψυχές των νέων ανθρώπων. Έχουμε πολύ δρόμο ακόμη για μια *ποιοτική ένωση* των ευρωπαϊκών χωρών, η οποία θα σέβεται τις ιδιαιτερότητες των κρατών-μελών, τη γλώσσα, την παράδοση, την ιδιοπροσωπία κάθε ευρωπαϊκού λαού, την πολιτισμική πολυμορφία της Ευρώπης, ενώ παράλληλα θα καλλιεργεί, θα βαθαίνει και θα αναδεικνύει ό,τι ενώνει τους Ευρωπαίους και ό,τι τους διακρίνει ιστορικά από άλλους σύγχρονους πολιτισμούς.

Ο καίριος χώρος για τη συνειδητοποίηση της ουσίας της Ενωμένης Ευρώπης και για μια ποιοτική βίωση αυτής της ουσίας είναι –μην το ξεχνάμε– ο χώρος της Παιδείας. Οι ιδέες, οι αρχές και οι αξίες περνούν μέσα από την Εκπαίδευση, τη σχολική και την ανώτατη. [...] Θεωρώ, μάλιστα, ιδιαίτερα σημαντικό ότι τα Πανεπιστήμια της Ευρώπης έχουν πειστεί και ενθαρρύνουν συστηματικά τη διακινητικότητα (mobility) των φοιτητών, τη μετάβαση και φοίτησή τους (για μερικά εξάμηνα και με αναγνώριση αυτής της φοίτησης) σε άλλα πανεπιστήμια της Ευρώπης. Κι αυτό σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Όπως είναι σημαντική και η δυνατότητα –που αρχίζει να διαφαίνεται– απόκτησης κοινών πανεπιστημιακών πτυχίων ή και μεταπτυχιακών τίτλων. Η συμφοίτηση και συνεργασία των νέων σ' ένα κατ' εξοχήν πνευματικό πεδίο που είναι η κατάκτηση της επιστήμης δημιουργεί τους καλύτερους όρους για μια ποιοτική βίωση της Ένωσης.

Γιώργος Μπαμπινιώτης, εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 2004

ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

1 Πώς δικαιολογεί ο συγγραφέας τη θεματική περίοδο της πρώτης παραγράφου;

2 Μπορείτε να βρείτε παραδείγματα από την Ιστορία που αποδεικνύουν όσα αναφέρει ο συγγραφέας, αναπτύσσοντας τη θεματική περίοδο της πρώτης παραγράφου;

3 Αναζητήστε και υπογραμμίστε τις αναφορικές προτάσεις που υπάρχουν στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου. • Από ποια λέξη εξαρτάται η καθεμιά από τις αναφορικές προτάσεις που βρήκατε; • Ποιες από αυτές είναι επιθετικές και ποιες είναι ελεύθερες αναφορικές προτάσεις; • Ποιες προτάσεις χωρίζονται με κόμμα; • Γιατί;

4 Στην α΄ στήλη υπάρχουν λέξεις από το κείμενο. Στη β΄ στήλη κάποιες συνώνυμές τους και στη γ΄ κάποιες αντίθετές τους. Κάντε τις σωστές αντιστοιχίσεις: Για κάθε λέξη της στήλης α΄ βρείτε τη σωστή συνώνυμη και αντίθετη στις στήλες β΄ και γ΄. (Προσοχή: κάποιες λέξεις της β΄ και της γ΄ στήλης περισσεύουν.)

α΄	β΄	γ΄
ασύλληπτος	μετριάζω	κλονίζω
εδραιώνω	μαζί	επιζητώ
σταθερός	ποιοτικός	ποικίλος
ενώνω	σημαντικός	ευνόητος
καίριος	αμετάβλητος	διαχωρίζω
από κοινού	συνδέω	ασταθής
	αδιανόητος	ασήμαντος
	παγιώνω	χωριστά

5 Ο συγγραφέας ισχυρίζεται ότι: «Ο καίριος χώρος για τη συνειδητοποίηση της ουσίας της Ενωμένης Ευρώπης και για μια ποιοτική βίωση αυτής της ουσίας είναι –μην το ξεχνάμε– ο χώρος της Παιδείας». Εσείς συμμερίζεστε αυτή τη γνώμη; • Τι ακριβώς νομίζετε ότι μπορεί να προσφέρει η παιδεία στην Ένωση της Ευρώπης;

6 Βρείτε στο κείμενο τρία (τουλάχιστον) δυαδικά αντίθετα.

Κείμενο 6 [Ευρώπη]

Από την ιστοσελίδα της Ελληνικής Προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 1ο εξάμηνο 2003

1 Δώστε έναν άλλο τίτλο στο κείμενο.

2 Περιγράψτε τρεις τουλάχιστον από τις φωτογραφίες, χρησιμοποιώντας και αναφορικές προτάσεις.

3 Αντικαταστήστε τρεις τουλάχιστον φωτογραφίες με σημαίες των αντίστοιχων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4 Αντιστοιχίστε τα παρακάτω λεκτικά σύνολα με τις εικόνες. • Στη συνέχεια βρείτε συνώνυμα ή αντίθετα για τα επίθετα των λεκτικών συνόλων.

α. αρχαίο μνημείο
β. πλατιά λεωφόρος
γ. επιβλητική πρόσοψη
δ. ήρεμο ποτάμι
ε. μοντέρνα γέφυρα
στ. φωτισμένη νύχτα

Κείμενο 7 [Ο νέος ρόλος της Ευρώπης στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης]

[...] Εκτός των συνόρων της, η Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται αντιμέτωπη με τον ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο της παγκοσμιοποίησης. [...]

Ποιος είναι ο ρόλος της Ευρώπης στο νέο αυτό κόσμο; Δεν πρέπει η Ευρώπη, τώρα που είναι επιτέλους ενωμένη, να αναλάβει ηγετική θέση στη νέα πλανητική τάξη, τη θέση μιας δύναμης που μπορεί και να διαδραματίσει σταθεροποιητικό ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και να δείξει την κατεύθυνση για τη μελλοντική πορεία πολλών χωρών και λαών; Η Ευρώπη, ως ήπειρος των ανθρωπιστικών αξιών, της Μάγκνα Κάρτα, της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων, της Γαλλικής Επανάστασης, της πτώσης του Τείχους του Βερολίνου, η ήπειρος της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και πάνω από όλα της ποικιλομορφίας, έννοιας που εγκλείει το σεβασμό των γλωσσών, των πολιτισμών και των παραδόσεων του άλλου. Το μοναδικό σύνορο που χαράσσει η Ευρωπαϊκή Ένωση αφορά τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Η Ένωση είναι ανοικτή μόνο για χώρες που σέβονται ορισμένες θεμελιώδεις αξίες, όπως τις ελεύθερες εκλογές, τα δικαιώματα των μειονοτήτων και το κράτος δικαίου.

Τώρα που ζούμε [...] σε έναν παγκοσμιοποιημένο αλλά και κατακερματισμένο κόσμο, η Ευρώπη πρέπει να επωμισθεί τις ευθύνες της, σε ό,τι αφορά τη διακυβέρνηση της παγκοσμιοποίησης. Ο ρόλος που πρέπει να διαδραματίσει είναι ο ρόλος μιας δύναμης που δρα αποφασιστικά εναντίον κάθε βίας, κάθε τρομοκρατίας, κάθε φανατισμού, αλλά και η οποία δεν κλείνει τα μάτια μπροστά στην αδικία που ταλανίζει τον πλανήτη. Με λίγα λόγια, μια δύναμη η οποία επιθυμεί να μεταβάλει τις παγκόσμιες σχέσεις κατά τρόπον ώστε να αποφέρουν οφέλη όχι μόνο στις πλούσιες αλλά και στις φτωχότερες χώρες. Μια δύναμη που θέλει να εντάξει την παγκοσμιοποίηση σε ηθικό πλαίσιο, ώστε να βασίζεται στην αλληλεγγύη και την αειφόρο ανάπτυξη.

Λάκεν, *Το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, διακυβερνητική διάσκεψη της Ε.Ε., Δεκέμβριος 2001

1 Ποιος είναι ο ρόλος που πρέπει να αναλάβει η Ευρώπη στον κόσμο της παγκοσμιοποίησης, σύμφωνα με το κείμενο; Διαλέξτε μία απάντηση από αυτές που ακολουθούν και αιτιολογήστε την επιλογή σας:

α. Η Ευρώπη πρέπει να κυβερνήσει τον παγκοσμιοποιημένο κόσμο.
β. Η Ευρώπη πρέπει να συμβάλει στη σταθεροποίηση της παγκοσμιοποίησης στον κόσμο.
γ. Η Ευρώπη πρέπει να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στο νέο κόσμο προβάλλοντας τις ανθρωπιστικές αξίες που σημάδεψαν την ιστορία της.
δ. Η Ευρώπη πρέπει να προβάλει αντίσταση στην παγκοσμιοποίηση.

2 **α.** «η Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται αντιμέτωπη με τον ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο»: Αντικαταστήστε την υπογραμμισμένη λέξη με μια αναφορική πρόταση, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές.

β. «η Ευρώπη,..., να αναλάβει..., τη θέση μιας δύναμης που μπορεί και να διαδραματίσει σταθεροποιητικό ρόλο...»: Αντικαταστήστε την αναφορική πρόταση με ένα επίθετο.

3 *ενωμένη, μεταβαλλόμενο, ποικιλομορφίας, κατακερματισμένο, φανατισμού*: Εντοπίστε τις λέξεις στο κείμενο και εξηγήστε τες χρησιμοποιώντας αντίθετά τους, όπως στο παράδειγμα: ενωμένη = *η Ευρώπη που δεν είναι διχασμένη/χωρισμένη.*

4 Στο κείμενο αναφέρονται: *η Μάγκνα Κάρτα, η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων, η Γαλλική Επανάσταση, η πτώση του Τείχους του Βερολίνου*. Πρόκειται για κάποια γεγονότα-ορόσημα στην ιστορία της Ευρώπης. Αναζητήστε πληροφορίες και γράψτε ένα πολύ σύντομο κείμενο για το καθένα, στο οποίο να συμπυκνώνονται τα πιο ουσιώδη στοιχεία (πότε, πού, πώς, γιατί).

Ασκήσεις – Δραστηριότητες

1 Βρείτε τα συνώνυμα ή τα αντίθετα των λέξεων που σας δίνονται για να συμπληρώσετε την ακροστιχίδα.

1. Ε............................	**1.**	≠	ανειλικρινής
2. Ν............................	**2.**	=	καινούριος
3. Ο............................	**3.**	≠	άσχημος
4. Π............................	**4.**	≠	γνήσιος
5. Ο............................	**5.**	≠	διχόνοια
6. Ι............................	**6.**	=	ιδανικός
7. Η............................	**7.**	=	πράος
8. Σ............................	**8.**	=	σκέφτομαι
9. Η............................	**9.**	≠	νύχτα

Συγκρίνετε τις λέξεις που γράψατε με αυτές των συμμαθητών σας. Υπάρχουν διαφορές; • Αν ναι, ποιες, και γιατί;

2 Φτιάξτε και εσεις δύο ακροστιχίδες: Η μία να λύνεται με συνώνυμα και η άλλη με αντίθετα. • Προσπαθήστε η λέξη που θα σχηματίζεται κάθετα (= ακροστιχίδα) να έχει κάποια σχέση (μικρότερη ή μεγαλύτερη) με τις λέξεις που θα γραφούν οριζόντια.

3 *πλούσιος – φτωχός*: Γράψτε όσα περισσότερα συνώνυμα μπορείτε για τα δύο αυτά επίθετα. Αν θέλετε, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα λεξικό συνωνύμων. • Στη συνέχεια συμπληρώστε τα κενά των παρακάτω προτάσεων διαλέγοντας από τα επίθετα που συγκεντρώσατε.

α. Υπάρχουν .... άνθρωποι με φτωχό όμως συναισθηματικό κόσμο.
β. Έχει πάρα πολλά χρήματα. Είναι πραγματικός ....!
γ. Το σπίτι τους ήταν μικρό και .... αλλά ένιωθα άνετα εκεί.
δ. Η ανταμοιβή που μας υποσχέθηκαν ήταν ....
ε. Παίρνουν μια .... σύνταξη που δεν τους φτάνει ούτε για τα βασικά.
στ. Δεν μπορώ να έρθω μαζί σας απόψε. Μου τέλειωσαν τα λεφτά και είμαι ....!

4 Στο κρυπτόλεξο που ακολουθεί υπάρχουν δέκα λέξεις συνώνυμες και αντίθετες της λέξης *ένωση*. Βρείτε τουλάχιστον οχτώ από αυτές. • Αναζητήστε τες οριζόντια, κάθετα και διαγώνια και κυκλώστε τες.

Α	Κ	Ε	Ρ	Τ	Π	Υ	Φ	Α	Ο	Σ	Ε	Ν
Π	Ο	Κ	Τ	Φ	Κ	Ε	Ρ	Ι	Ο	Σ	Ω	Σ
Ρ	Ι	Α	Δ	Ρ	Ε	Ω	Χ	Μ	Σ	Τ	Ο	Υ
Ε	Ν	Ο	Π	Ο	Ι	Η	Σ	Η	Ψ	Γ	Υ	Ν
Τ	Ο	Τ	Ε	Ρ	Β	Ι	Σ	Δ	Ο	Ι	Ο	Δ
Α	Π	Ψ	Ω	Α	Ρ	Υ	Π	Λ	Ι	Ε	Ω	Ε
Ι	Ρ	Ε	Ν	Ω	Λ	Α	Λ	Χ	Ε	Κ	Ο	Σ
Ρ	Α	Τ	Χ	Α	Ζ	Υ	Ο	Υ	Φ	Ε	Σ	Μ
Ε	Ξ	Δ	Ι	Α	Σ	Π	Α	Σ	Η	Τ	Ρ	Ο
Ι	Ι	Δ	Ε	Σ	Μ	Ο	Σ	Ω	Π	Σ	Ε	Σ
Α	Α	Κ	Ο	Ι	Ν	Ο	Τ	Η	Τ	Α	Ν	Ι

• Καταγράψτε τις λέξεις που βρήκατε στο τετράδιό σας, χωρισμένες σε δύο στήλες, μία συνωνύμων και μία αντιθέτων και δώστε τη σημασία της καθεμιάς. Για όσες λέξεις δεν μπορείτε να πείτε τι σημαίνουν, συμβουλευτείτε το λεξικό σας.

5η ενότητα

ΕΙΡΗΝΗ – ΠΟΛΕΜΟΣ

- Τελικές και αιτιολογικές προτάσεις
- Αναλύοντας το κείμενο στα συστατικά του
- Ομόηχες και παρώνυμες λέξεις

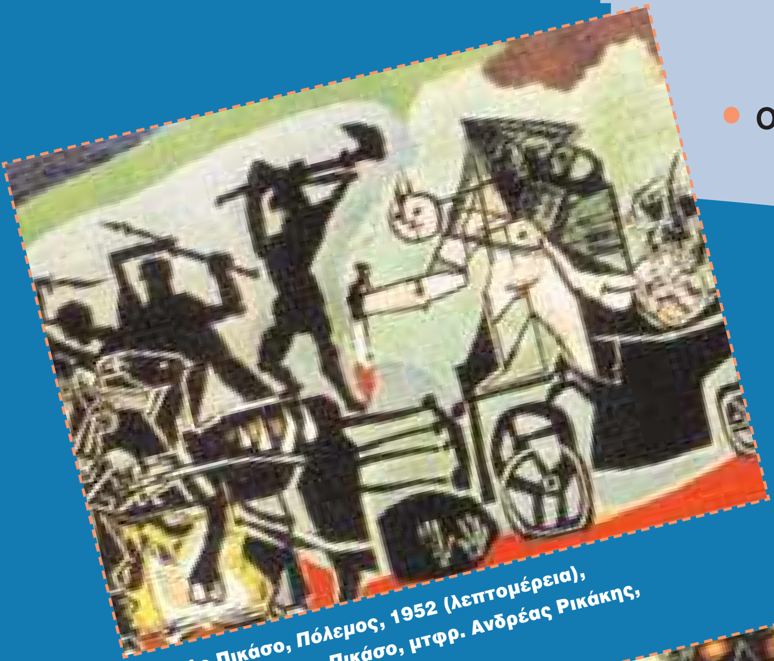

Πάμπλο Πικάσο, Πόλεμος, 1952 (λεπτομέρεια), στο Τίμοθυ Χίλτον, Πικάσο, μτφρ. Ανδρέας Ρικάκης, εκδ. Υποδομή, 1982

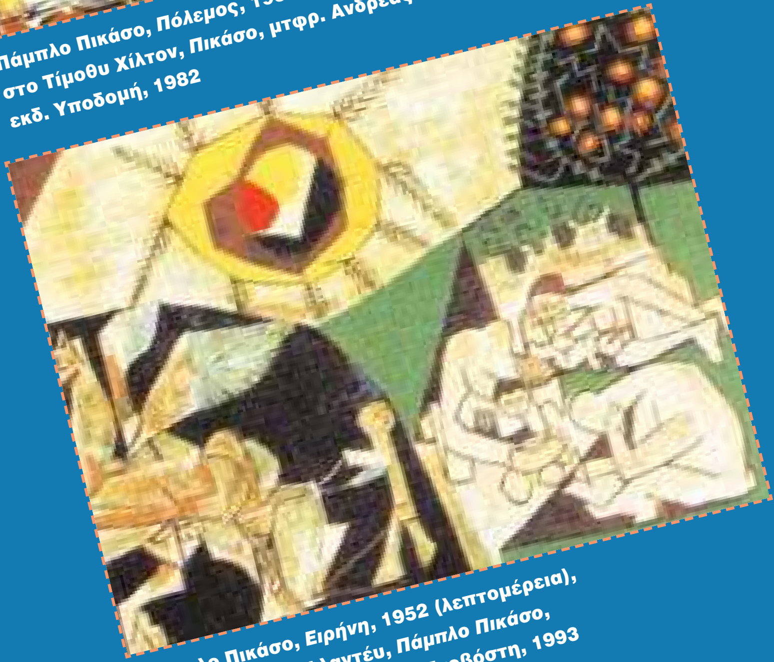

Πάμπλο Πικάσο, Ειρήνη, 1952 (λεπτομέρεια), στο Αντονίνα Βαλλαντέυ, Πάμπλο Πικάσο, μτφρ. Σ. Πρωτοπαπάς, εκδ. Γκοβόστη, 1993

Τελικές και **αιτιολογικές** προτάσεις – **Αναλύοντας** το κείμενο στα **συστατικά** του – **Ομόηχες** και **παρώνυμες** λέξεις

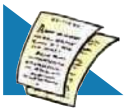

Κείμενο 1 [Στο αμπρί*]

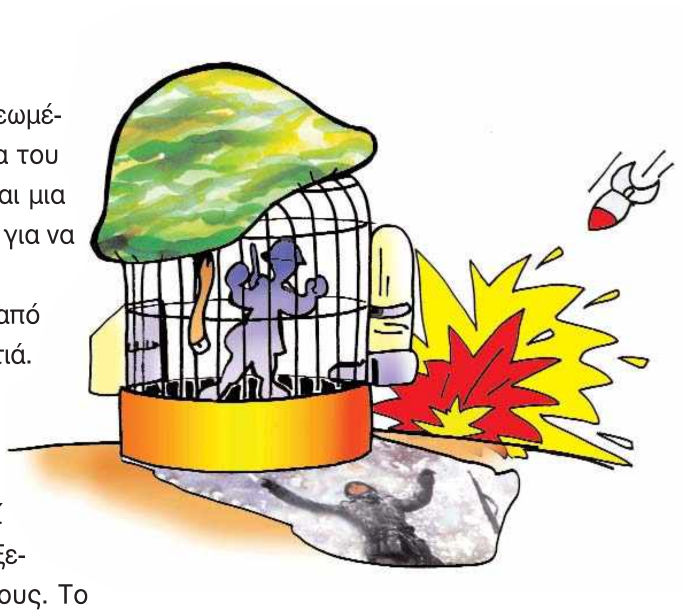

Το μέτωπο είναι ένα κλουβί, όπου είσαι υποχρεωμένος να περιμένεις τι θα γίνει. Ζούμε με την αγωνία του άγνωστου. Πάνω μας κρεμιέται η τύχη. Σαν έρχεται μια οβίδα, το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να σκύψω για να περάσει. Δεν ξέρω πού θα σκάσει.

Η τύχη είναι που μας κάνει αδιάφορους. Πριν από λίγους μήνες καθόμουν σ' ένα αμπρί κι έπαιζα χαρτιά. Για μια στιγμή σηκώθηκα και πήγα να δω κάποιους γνωστούς μου σε κάποιο άλλο αμπρί. Σαν γύρισα δε βρήκα κανέναν από δαύτους. Έσκασε πάνω τους μια μπόμπα. Ξαναγύρισα πάλι στ' άλλο αμπρί κι έφτασα πάλι στην ώρα για να βοηθήσω να τους ξεχώσουν, γιατί χτυπήθηκαν κι αυτοί με τη σειρά τους. Το πώς ζω είναι από τύχη. Όπως μπορεί να με βρει μια σφαίρα, έτσι μπορώ το ίδιο και να ζω. Στο πιο σίγουρο αμπρί μπορείς να γίνεις χίλια κομμάτια και στ' ανοιχτό πεδίο να μην πάθεις τίποτα ύστερα από δέκα ωρών αδιάκοπο σφυροκόπημα.

Ο κάθε φαντάρος χρωστά τη ζωή του σε χίλιες δυο συμπτώσεις. Γι' αυτό και κάθε φαντάρος πιστεύει κι εμπιστεύεται τον εαυτό του στην τύχη.

* **αμπρί**: υπόγειο χαράκωμα που προστατεύει τους στρατιώτες από βολές

Έριχ Μαρία Ρεμάρκ, *Ουδέν νεώτερον από το δυτικόν μέτωπον*, μτφρ. Κώστας Θρακιώτης, εκδ. Ζαχαρόπουλος, 1990

1 Γιατί ο συγγραφέας λέει ότι πάνω από το στρατιώτη που πολεμά «κρεμιέται η τύχη»; • Πώς τεκμηριώνει την άποψή του αυτή;

2 Βρείτε τις προτάσεις που εισάγονται με *να* και *για να*. • Κατατάξτε τες σε δύο κατηγορίες, στις βουλητικές και στις τελικές.

3 Σκεφτείτε λέξεις ομόηχες ή ομώνυμες με τη λέξη *τύχη* και τη λέξη *αυτοί.* • Στη συνέχεια γράψτε προτάσεις, στις οποίες να φαίνεται η διαφορετική σημασία των ομόηχων/ομώνυμων. • Προσέξτε κάθε φορά την ορθογραφία.

4 Βρείτε τρεις λέξεις-κλειδιά, που να συμπυκνώνουν το βασικό νόημα του αποσπάσματος.

5 Το βιβλίο του Στράτη Μυριβήλη *Η ζωή εν Τάφω* αναφέρεται στον ίδιο πόλεμο με το βιβλίο του Ρεμάρκ. Βρείτε ένα απόσπασμα στο οποίο ο Στράτης Μυριβήλης να αφηγείται τη ζωή των στρατιωτών στο αμπρί. • Στο απόσπασμα αυτό εντοπίστε:

α. τις λέξεις-κλειδιά που δείχνουν την ατμόσφαιρα της ζωής στο αμπρί,
β. τις δευτερεύουσες τελικές και αιτιολογικές προτάσεις, αν υπάρχουν,
γ. ομόηχα ή ομώνυμα ή παρώνυμα λέξεων του αποσπάσματος.

Κείμενο 2 [Τα παιδιά του πολέμου]

Παιδιά...

...όταν στην πραγματικότητά τους δε χωράει το παιχνίδι

Περισσότερο ευάλωτα στις κακουχίες και τις στερήσεις, περισσότερο ευαίσθητα στη βία και το φόβο, τα παιδιά για να αναπτυχθούν σωστά έχουν ανάγκη από συνθήκες, που θα τους επιτρέψουν να ζήσουν μια ομαλή παιδική ηλικία.

Κι ενώ θεωρούμε αναφαίρετο το δικαίωμά τους στην υγεία, στη μόρφωση, στο παιχνίδι, στην ξεγνοιασιά, πόσα αλήθεια παιδιά στον πλανήτη μας απολαμβάνουν τα στοιχειώδη αγαθά που μπορούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες τους για επιβίωση;

Και κάθε φορά που ένας πόλεμος ή κάποια φυσική καταστροφή συγκλονίζει τον κόσμο και λέξεις, όπως αξιοπρέπεια, ασφάλεια και μέλλον, χάνουν το νόημά τους, τα παιδιά, ο πιο ευάλωτος πληθυσμός, παύουν ξαφνικά να είναι παιδιά. Η ζωή τους σημαδεύεται ανεπανόρθωτα από το φόβο και την αβεβαιότητα.

ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

Η πραγματικότητα των αριθμών

Πόλεμος

- **Περίπου 25 εκατομμύρια παιδιά σε όλο τον κόσμο έως σήμερα έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους εξαιτίας ένοπλων συγκρούσεων.**
- **Περισσότερα από 2 εκατομμύρια παιδιά έχασαν τη ζωή τους από ένοπλες συγκρούσεις την τελευταία δεκαετία. Περίπου 6 εκατομμύρια τραυματίστηκαν σοβαρά, 1 εκατομμύριο έμειναν ορφανά και 12 εκατομμύρια έμειναν άστεγα.**
- **Σε 87 χώρες του πλανήτη τα παιδιά ζουν ανάμεσα σε 60 εκατομμύρια νάρκες. 10.000 παιδιά κάθε χρόνο χάνουν τη ζωή τους από αυτές.**

Φωτ/φία: Α. Καζολέα

Φωτ/φία: Δ. Ρόκου

Παλεύοντας για τη ζωή, ενημερωτικό φυλλάδιο της οργάνωσης *Γιατροί Χωρίς Σύνορα*, 2003

1 Τι είδους είναι το κείμενο αυτό; • Για ποιο σκοπό έχει γραφτεί; • Ποιο σκοπό εξυπηρετούν οι φωτογραφίες που το συνοδεύουν;

2 Στο κείμενο παρουσιάζονται δύο πραγματικότητες που έρχονται σε αντίθεση μεταξύ τους. Η μία είναι αυτή που ταιριάζει σε όλα τα παιδιά του πλανήτη και η άλλη αυτή που ζουν ορισμένα παιδιά όταν ο πόλεμος συγκλονίζει τη χώρα τους. Περιγράψτε όσο μπορείτε ακριβέστερα τις δύο αυτές πραγματικότητες με στοιχεία του κειμένου.

3 Στο κείμενο δεν υπάρχουν αιτιολογικές προτάσεις. Υπάρχουν όμως άλλοι τρόποι με τους οποίους εκφράζεται η αιτία. Μπορείτε να εντοπίσετε φράσεις που δηλώνουν αιτία; • Ποιες από αυτές μπορείτε να τις μετατρέψετε σε δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις; • Σε τι αλλάζει το κείμενο ύστερα από αυτή τη μετατροπή;

4 Βρείτε τις λέξεις-κλειδιά που μεταφέρουν κυρίως το μήνυμα του κειμένου.

5 Εξηγήστε τους παρακάτω όρους και χρησιμοποιήστε τους σε δικές σας προτάσεις: *ευάλωτα, αναφαίρετο, στοιχειώδη, ανεπανόρθωτα, αβεβαιότητα.*

6 Βρείτε τα τονικά παρώνυμα των λέξεων: *παιδιά, φορά, πόσα.*

Κείμενο 3 [Ποδόσφαιρο και πόλεμος]

[...] Το ποδόσφαιρο εκπροσωπεί τις αξίες των σύγχρονων κοινωνιών που τονίζουν το συναγωνισμό, την επίδοση και την ισότητα των ευκαιριών. Έχει χαρακτηριστεί «όπιο του λαού» και έχει περιγραφεί ως «σύγχρονη θρησκεία», όπου τα γήπεδα λειτουργούν ως σύγχρονοι «καθεδρικοί ναοί». Οι μεταφορές αυτές προσπαθούν στην ουσία να ερμηνεύσουν την έντονη συναισθηματική εμπειρία του θεατή ενός ποδοσφαιρικού αγώνα, το συναρπαστικό συλλογικό βίωμα της κερκίδας, το πάθος και την αφοσίωση του οπαδού της ομάδας.

Ταυτόχρονα το ποδόσφαιρο εκφράζει κατεξοχήν ανδρικές αξίες, παρακολουθείται σχεδόν αποκλειστικά από άνδρες θεατές και είναι, σε σημαντικό βαθμό, τόπος κατασκευής της ανδρικής ταυτότητας. Η όλη οργάνωση του παιχνιδιού εξάλλου παραπέμπει στον πόλεμο, ενώ μια σειρά από παρομοιώσεις από τις πολεμικές συγκρούσεις για την περιγραφή του ποδοσφαιρικού αγώνα αφήνουν να εννοηθεί ότι το γήπεδο είναι ένα πεδίο μάχης όπου αναμετρούνται δύο ομάδες-στρατοί. Ο χώρος του γηπέδου είναι επίσης ένας χώρος βίας, τόσο μεταξύ αθλητών όσο και μεταξύ θεατών. Και αν το «σκληρό» παιχνίδι έχει αρχίσει να περιορίζεται με τα –ατυχή καμιά φορά και εκνευριστικά συχνά– σφυρίγματα των διαιτητών και τη θέσπιση όλο και πιο αυστηρών κανονισμών, η χουλιγκανική βία ανθεί. Χτίζεται εκεί ένα άλλο μέτωπο, ανάμεσα σε θεατές και αστυνομικούς, ανάμεσα σε οπαδούς και διαιτητή, όπου τα διάφορα «επεισόδια» αντανακλούν την αρρενωπή «αταξία» και παραβατικότητα απέναντι στην εξουσία. [...]

Οι οπαδοί πάνε στο γήπεδο για να μεθύσουν με τη νίκη της ομάδας τους, να ταπεινώσουν και να κατατροπώσουν τους αντιπάλους, να ζήσουν την εμπειρία του θεάματος και της συμμετοχής σε μια εντελώς ιδιαίτερη συλλογικότητα.

Χριστίνα Κουλούρη, «Ποδόσφαιρο και πολιτικό σαβουάρ βιβρ», εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 2002

1 Σύμφωνα με τη συγγραφέα το ποδόσφαιρο θυμίζει έντονα πόλεμο. Με ποια στοιχεία αιτιολογεί την άποψή της;

2 Υπογραμμίστε τις τελικές προτάσεις του κειμένου. • Με ποιους συνδέσμους εισάγονται; • Γιατί είναι τελικές και δεν είναι βουλητικές;

3 Βρείτε στο κείμενο όσο περισσότερα παρώνυμα και ομώνυμα μπορείτε.

4 *μάχης* και *βίας*: Γράψτε όσο περισσότερα σύνθετα και παράγωγα μπορείτε να σκεφτείτε από αυτές τις δύο λέξεις του κειμένου.

5 Εξηγήστε τους όρους: *αρρενωπή, παραβατικότητα, συλλογικότητα.* • Στη συνέχεια γράψτε δικές σας προτάσεις μ' αυτές τις λέξεις.

6 Βρείτε το θέμα κάθε παραγράφου και γράψτε έναν πλαγιότιτλο για καθεμία.

7 Προσπαθήστε να βρείτε τις συνδετικές λέξεις των περιόδων του κειμένου.

8 Η συγγραφέας του άρθρου υποστηρίζει ότι το ποδόσφαιρο θυμίζει πόλεμο και παραθέτει τα στοιχεία που τεκμηριώνουν την άποψή της. Γράψτε της μια επιστολή-απάντηση, στην οποία να υποστηρίζετε την αντίθετη άποψη, ότι το ποδόσφαιρο μπορεί να συμβάλει στην οικοδόμηση της ειρήνης και ανάμεσα σε άτομα ή ομάδες ατόμων αλλά και ανάμεσα σε κράτη.

Κείμενο 4 Διακήρυξη των νομπελιστών για το μέλλον του κόσμου στο νέο αιώνα

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την παγκόσμια ειρήνη στα επόμενα χρόνια θα προκύψει όχι τόσο από τις παράλογες πράξεις των κρατών ή ατόμων, αλλά κυρίως από τις νόμιμες απαιτήσεις των αδικημένων του κόσμου. Η πλειοψηφία από αυτούς τους φτωχούς και στερημένους βρίσκεται σε οριακή κατάσταση και είναι αυτοί που ζουν στις περιοχές της ισημερινής ζώνης και στα ζεστά κλίματα.

Το φαινόμενο του θερμοκηπίου, που οφείλεται όχι στις δικές τους δραστηριότητες, αλλά στον τρόπο ζωής των λίγων πλουσίων, θα επηρεάσει περισσότερο τη δική τους εύθραυστη οικολογία. Η κατάστασή τους θα είναι απελπιστική και καταφανώς άδικη. Δεν αναμένεται, επομένως, να είναι ευχαριστημένοι με το να περιμένουν την ευεργεσία των πλουσίων.

Εάν, λοιπόν, επιτρέψουμε να διαδοθεί η καταστροφική δύναμη των όπλων και των εξοπλισμών σε αυτό τον ευαίσθητο ανθρώπινο τόπο, είναι ενδεχόμενο να προκαλέσουμε μια μεγάλη έκρηξη που μπορεί να αφανίσει πλούσιους και φτωχούς.

Η μόνη ελπίδα για το μέλλον του κόσμου βρίσκεται στην ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας και στη νομιμοποίηση της δημοκρατίας σε όλο τον κόσμο. Είναι καιρός να γυρίσουμε την πλάτη στη μονομερή αναζήτηση της ασφάλειας στον κόσμο, με την οποία επιζητούμε καταφύγια πίσω από τοίχους.

Αντιθέτως, πρέπει να επιμείνουμε στην αναζήτηση τρόπων για ενωμένη δράση ενάντια στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και ενάντια σε έναν εξοπλισμένο κόσμο. Αυτοί οι δύο στόχοι θα αποτελέσουν βασικά συστατικά σταθερότητας, καθώς προχωρούμε σε μεγαλύτερο βαθμό κοινωνικής δικαιοσύνης, η οποία από μόνη της δίνει ελπίδα για ειρήνη.

Μερικά από τα απαραίτητα, νόμιμα εργαλεία είναι ήδη στα χέρια μας, όπως η Συνθήκη για τους Αντιβαλλιστικούς Πυραύλους (ABM), η Σύμβαση για την Αλλαγή του Κλίματος, οι Συνθήκες για τη Μείωση των Στρατηγικών Όπλων και η Σύμβαση για τη Συνολική Απαγόρευση Όπλων.

Ως πολίτες που ανησυχούμε, προτρέπουμε όλες τις κυβερνήσεις να δεσμευτούν σε αυτούς τους στόχους, οι οποίοι αποτελούν βήματα προς την αντικατάσταση του πολέμου από διεθνή και έννομη τάξη. Για να επιβιώσουμε στον κόσμο που μεταμορφώσαμε, πρέπει να μάθουμε να σκεφτόμαστε με καινούργιο τρόπο. Σήμερα το μέλλον του καθενός εξαρτάται από το καλό όλων.

περ. *Χημικά Χρονικά*, τόμ. 64, τεύχ. 2, (επιλογή – επιμέλεια: Π. Σίσκος, απόδοση: Α. Οικονόμου), Φεβρουάριος 2002

1 **α.** Από πού προέρχεται, σύμφωνα με τους νομπελίστες που υπέγραψαν τη διακήρυξη, η μεγαλύτερη απειλή για την παγκόσμια ειρήνη;

β. Ποιοι είναι οι δύο άμεσοι στόχοι που προτείνουν οι νομπελίστες στις κυβερνήσεις να επιδιώξουν, ώστε να αποτρέψουν τους πολέμους;

2 Διαβάστε προσεκτικά τη δεύτερη παράγραφο του κειμένου. • Μπορείτε να βρείτε ποιες φράσεις αυτού του αποσπάσματος συνδέονται μεταξύ τους με αιτιακές σχέσεις (σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος); • Μπορείτε να βρείτε τις λέξεις που δηλώνουν την αιτιακή σχέση; • Μπορείτε να διατυπώσετε τα ίδια νοήματα, χρησιμοποιώντας δευτερεύουσες αιτιολογικές προτάσεις;

3 Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου εντοπίστε μια περίοδο που περιέχει μια τελική πρόταση. • Αλλάξτε τη σειρά των προτάσεων· βάλτε την τελική πρόταση μετά την κύρια. • Πόσο διαφορετικό είναι το μήνυμα που εκπέμπεται σε κάθε περίπτωση; • Γιατί νομίζετε ότι οι συγγραφείς επέλεξαν αυτή τη σειρά;

4 Στην αρχή της τρίτης παραγράφου υπάρχει η λέξη *λοιπόν*. Ποιο ρόλο παίζει η λέξη αυτή στο σημείο που βρίσκεται; • Γιατί τη χρησιμοποιεί ο συγγραφέας;

5 Χρησιμοποιώντας όσο περισσότερες μπορείτε από τις πληροφορίες του κειμένου, φτιάξτε ένα δικό σας κείμενο. • Αρχίστε από την τελευταία περίοδο του κειμένου και προχωρήστε χρησιμοποιώντας εκφράσεις που δηλώνουν αιτιακές σχέσεις.
«Σήμερα το μέλλον του καθενός εξαρτάται από το καλό όλων, γιατί...»

Κείμενο 5 [Πόλεμος]

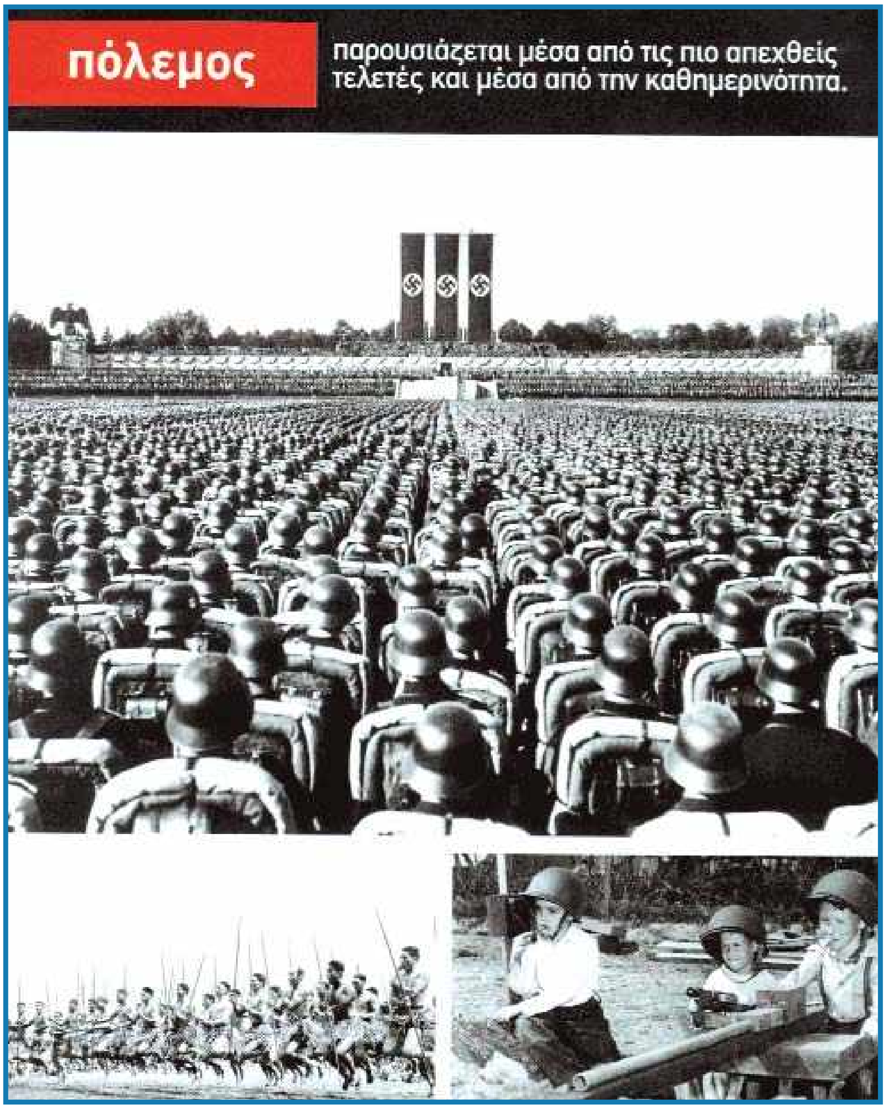

περ. «Έψιλον», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2004

1 Ποιο είναι το κοινό στοιχείο των τριών φωτογραφιών;

2 Ποια φωτογραφία σάς τρομάζει περισσότερο; • Απαντήστε χρησιμοποιώντας αιτιολογικές προτάσεις.

3 Σε ποια φωτογραφία δεν απεικονίζεται κανένα όπλο; • Αυτό την κάνει λιγότερο τρομακτική;

4 Γιατί νομίζετε ότι ο συντάκτης έβαλε στην ίδια σελίδα και κάτω από τον ίδιο τίτλο τις τρεις φωτογραφίες; • Απαντήστε χρησιμοποιώντας αιτιολογικές και τελικές προτάσεις.

5 Φτιάξτε μια ανάλογη σύνθεση με θέμα την ειρήνη. • Εξηγήστε στους συμμαθητές σας τις επιλογές σας.

Κείμενο 6 [Σκέψεις με αφορμή την εξάπλωση των πολέμων και της βίας]

[...] Οι εξελίξεις της επιστήμης, της τεχνολογίας, της βιομηχανίας, της οικονομίας, οι οποίες προωθούν πλέον το διαστημόπλοιο Γη, δε ρυθμίζονται ούτε από την πολιτική ούτε από τη δεοντολογία. Έτσι, εκείνο που φαινόταν ότι επρόκειτο να εξασφαλίσει τη βέβαιη πρόοδο φέρνει βεβαίως δυνατότητες μελλοντικής προόδου, αλλά παράλληλα δημιουργεί και αυξάνει τους κινδύνους.

Οι παραπάνω εξελίξεις συνοδεύονται από πολλαπλές βάρβαρες οπισθοδρομήσεις. Οι πόλεμοι πληθαίνουν στον πλανήτη και χαρακτηρίζονται όλο και περισσότερο από τα εθνικοθρησκευτικά συστατικά τους. Παντού η συνείδηση του πολίτη υποχωρεί και η βία απλώνεται σαν γάγγραινα στις κοινωνίες. [...]

Στον τομέα αυτό, όπως και σε άλλους, η γεμάτη μίσος βαρβαρότητα που έρχεται από τα βάθη των ιστορικών αιώνων συνοδεύεται από την παγερή και ανώνυμη βαρβαρότητα που χαρακτηρίζει τον πολιτισμό μας.

Οι επικοινωνίες επεκτείνονται στον πλανήτη, ωστόσο η ασυνεννοησία αυξάνεται. Οι κοινωνίες γίνονται όλο και περισσότερο αλληλεξαρτώμενες, είναι όμως όλο και περισσότερο έτοιμες να αλληλοσπαραχθούν. [...]

Παραδόξως το χάος στο οποίο κινδυνεύει να βυθιστεί η ανθρωπότητα εμπεριέχει την τελευταία της ελπίδα. Γιατί; Καταρχήν, επειδή η εγγύτητα του κινδύνου ευνοεί τη συνειδητοποίηση, η οποία μπορεί έτσι να διευρυνθεί και να πολλαπλασιαστεί για να φτιάξει μια μεγάλη πολιτική επίγειας σωτηρίας. Κυρίως όμως για την εξής αιτία: όταν ένα σύστημα είναι ανίκανο να θεραπεύσει τα ζωτικά του προβλήματα είτε αποσυντίθεται είτε μπορεί μέσα στην αποσύνθεσή του να μεταμορφωθεί σε ένα μετα-σύστημα πλουσιότερο, ικανό να θεραπεύσει αυτά τα προβλήματα. [...]

Ωστόσο, έτσι όπως ο οργανισμός μας διαθέτει μη διαφοροποιημένα κύτταρα που μπορούν να δημιουργήσουν όλα τα όργανά μας, το ίδιο και η ανθρωπότητα διαθέτει τις γενικές αρετές που επιτρέπουν τη δημιουργία νέων. Αν αληθεύει ότι οι αρετές αυτές βρίσκονται σε νάρκη, σε καταστολή από την εξειδίκευση και την ακαμψία των κοινωνιών μας, τότε οι γενικευμένες κρίσεις που τις κλυδωνίζουν και κλυδωνίζουν και τον πλανήτη θα μπορούσαν να φέρουν τη ζωτική μεταμόρφωση. Πρέπει να περάσουμε από την απελπισία για να ξαναβρούμε την ελπίδα.

Edgar Morin, «Πόλεμος και ειρήνη», εφημ. *LE MONDE*, αναδημοσίευση στην εφημ. *ΤΟ ΒΗΜΑ*, 2003

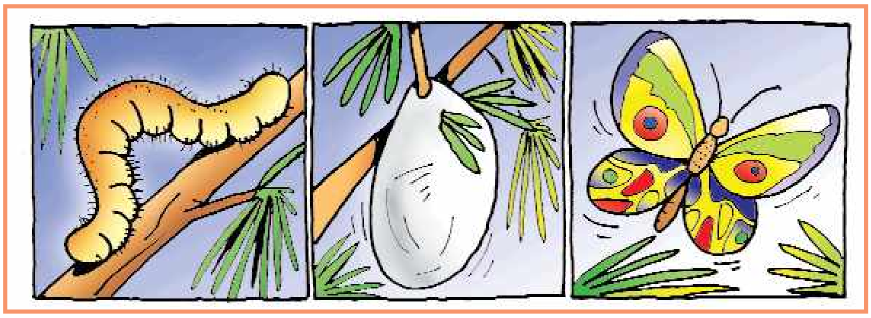

1 Σε ποιους τομείς ο συγγραφέας διαπιστώνει πρόοδο και σε ποιους οπισθοδρόμηση;

2 Τελικά, το κείμενο είναι αισιόδοξο ή απαισιόδοξο; • Αιτιολογήστε την άποψή σας. • Χρησιμοποιήσατε τελικές και αιτιολογικές προτάσεις στο κείμενό σας;

3 Το σκίτσο που ακολουθεί το κείμενο με ποια παράγραφο του κειμένου νομίζετε ότι σχετίζεται νοηματικά; Προσπαθήστε να εξηγήσετε με δικά σας λόγια τη σχέση ανάμεσα στα νοήματα του σκίτσου και του κειμένου.

4 Συνδέστε αιτιακά τις δύο πρώτες περιόδους του κειμένου.

5 «Παραδόξως... αυτά τα προβλήματα»: Με πόσους και ποιους τρόπους εκφράζονται οι αιτιακές σχέσεις στο απόσπασμα αυτό;

6 Εντοπίστε τις τελικές προτάσεις του κειμένου.

7 Προσπαθήστε να αναλύσετε το κείμενο στα συστατικά του.

Κείμενο 7 [Βρόμικος πόλεμος]

1 Ποιο στοιχείο κάνει το διάλογο αυτό αστείο και γιατί; Απαντήστε χρησιμοποιώντας αιτιολογικές προτάσεις.

2 Σχολιάστε τον τρόπο που χρησιμοποιούνται οι λέξεις *καθαρίζω* και *βρόμικος* στο σκίτσο.

Άσκηση – Δραστηριότητα

Συμπληρώστε την ακροστιχίδα.

1. Ε............................
2. Ι............................
3. Ρ............................
4. Η............................
5. Ν............................
6. Η............................

1. Εισάγει αιτιολογικές προτάσεις.
2. Ένας ειρηνικός κόσμος είναι...
3. Είναι απαραίτητο στοιχείο της πρότασης.
4. Με ένα παραπάνω γράμμα, από γράμμα του αλφαβήτου, γίνεται αποτέλεσμα ενός πολέμου.
5. Εισάγει και σκοπό.
6. Είναι πιο συνηθισμένοι στις πολεμικές ταινίες παρά στον αληθινό πόλεμο.

6η ενότητα

ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ

- Χρονικές και υποθετικές προτάσεις
- Υπώνυμα
- Ορισμός

Χρονικές και **υποθετικές** προτάσεις – **Υπώνυμα – Ορισμός**

Κείμενο 1 Κοινωνικότητα... αγάπη και προσφορά

Έγινε πρόσφατα σ' ένα πανεπιστήμιο του Μιντζουέστ ένα ενδιαφέρον κοινωνιολογικό πείραμα με φοιτητές, σχετικά με τη διάθεση για προσφορά. Ζήτησαν από κάθε φοιτητή να φέρει δέκα σεντς. Τους είπαν: «Στην Ινδία υπάρχουν άνθρωποι που λιμοκτονούν. Έχει ξεσπάσει επιδημία και χρειάζονται βοήθεια. Αν νομίζεις ότι πρέπει να βοηθήσεις, βάλε τα δέκα σεντς σου σε ένα φάκελο και γράψε "Ινδία". Η Ινδία είναι πολύ μακριά. Υπάρχει μια οικογένεια στο γκέτο της πόλης που χρειάζεται τρόφιμα, για να ζήσει αυτή τη στιγμή. Αν θέλεις να βοηθήσεις αυτούς τους ανθρώπους, τα χρήματά σου θα τους δοθούν ανώνυμα. Βάλε τα δέκα σεντς σου μέσα σ' ένα φάκελο και γράψε "φτωχή οικογένεια". Τώρα υπάρχει και κάτι άλλο: Το πανεπιστήμιό μας δεν έχει φωτοαντιγραφικό μηχάνημα. Αν θέλετε να βοηθήσετε στην αγορά του φωτοαντιγραφικού μηχανήματος, βάλτε δέκα σεντς μέσα σ' ένα φάκελο και γράψτε "φωτοαντίγραφα"».

Το ογδόντα τοις εκατό των χρημάτων πήγαν στο φωτοαντιγραφικό μηχάνημα!

Έχουμε πάψει να ενδιαφερόμαστε. Έχουμε σχηματίσει μικρές κλειστές ομάδες. Συνήθως λέμε: «Δεν είναι δική μου δουλειά το τι συμβαίνει πιο πέρα». Νομίζω ότι πρέπει να καταλάβουμε ότι δεν πέφτει ούτε ένα φύλλο χωρίς να επηρεάσει τη ζωή μας.

Λέο Μπουσκάλια, *Να ζεις, ν' αγαπάς και να μαθαίνεις*, μτφρ. Μαρίνα Λώμη, διασκευή, εκδ. Γλάρος, 1998
στο *Νεοελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο* , τεύχ. Γ' ΟΕΔΒ, 2003

1. Τι έδειξε το πείραμα που έγινε στο πανεπιστήμιο;
2. Εσείς πού θα δίνατε τα δικά σας δέκα σεντς, αν παίρνατε μέρος στο πείραμα; • Αιτιολογήστε την επιλογή σας σε ένα σύντομο κείμενο.
3. Βρείτε και υπογραμμίστε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου. • Τι εκφράζουν; • Σε ποιους χρόνους και εγκλίσεις βρίσκονται τα ρήματα των προτάσεων που τους αποτελούν;
4. Μετατρέψτε τους υποθετικούς λόγους που βρήκατε στην προηγούμενη άσκηση σε υποθετικούς λόγους που εκφράζουν το αντίθετο του πραγματικού. • Κάντε όλες τις απαραίτητες αλλαγές.
5. Προσπαθήστε να ορίσετε τη λέξη *προσφορά*. • Βρείτε μια ευρύτερη έννοια να την εντάξετε και γράψτε και όποια άλλα στοιχεία θεωρείτε απαραίτητα, για να τη διαφοροποιήσετε από άλλες που ανήκουν στην ίδια ευρύτερη έννοια. • Αν δεν τα καταφέρνετε, συμβουλευτείτε το λεξικό. • Βρείτε τον ορισμό και αναλύστε τον στα συστατικά του.
6. Η λέξη *προσφορά* είναι σύνθετη από την πρόθεση *προς* και το ρήμα *φέρω*. • Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα σύνθετα του ρήματος *φέρω* και να τα χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις;
7. Κάντε και εσείς στο σχολείο σας το ίδιο πείραμα που έκαναν στο πανεπιστήμιο του Μιντζουέστ. • Προσαρμόστε τις ερωτήσεις στην πραγματικότητα που ζείτε εσείς και φτιάξτε το σχετικό ερωτηματολόγιο. • Στη συνέχεια, μοιράστε το σε μαθητές του σχολείου σας, συγκεντρώστε τα αποτελέσματα και απεικονίστε τα σε διαγράμματα.

Κείμενο 2 Βάνια, το παιδί της αγέλης

Μόλις στα τρία του χρόνια, ο Βάνια Μισούκοφ έμαθε να ζει παρέα με μια αγέλη αδέσποτων σκύλων, γιατί στην ουσία δεν είχε άλλη επιλογή.

Ο τρίχρονος Βάνια εγκαταλείφθηκε από τη μητέρα του, πλάι σε έναν κάδο σκουπιδιών στη μικρή πόλη Ριούτοβ, νότια της Μόσχας, όταν εκείνη διάλεξε να ακολουθήσει ένα φίλο της στην Πετρούπολη. Ο πατέρας του, που στα τελευταία κοινά τους Χριστούγεννα του δώρισε ένα όπλο, αποφυλακίστηκε μόλις πριν από λίγο καιρό.

Ο Βάνια για τον κόσμο των ανθρώπων δεν ήταν τότε τίποτα περισσότερο από ένα «σκουπίδι». Η αγέλη των σκύλων όμως τον υιοθέτησε σαν κουταβάκι της, περιβάλλοντάς τον με τη στοργή που εμπνέει η κοινή συμμετοχή στον πιο σκληρό αγώνα, εκείνον της επιβίωσης. Έτσι άρχισε η «σκυλίσια ζωή» του Βάνια. Παρ' όλα αυτά, ήταν ζωή σε μια οικογένεια και ζωή που κράτησε δύο ολόκληρα χρόνια. Τα σκυλιά έφερναν στην οικογένεια ό,τι φαγώσιμο μπορούσαν να βρουν στα σκουπίδια ή να κλέψουν από δω κι από κει. Ο μικρούλης δε μιλούσε και κυνηγιόταν με τα σκυλιά, χωρίς να πολυξεχωρίζει. Γάβγιζε κι επικοινωνούσε καλά με τα υπόλοιπα μέλη της αγέλης. Για τους ανθρώπους, έβγαζε ακατάληπτους ήχους που δεν "άξιζαν" της προσοχής τους. Μέχρι που ο αστυνομικός της περιοχής εντόπισε την περίπτωσή του και τον μάζεψε από τους δρόμους. Ήταν ήδη 5 χρονών, όταν τον δέχτηκαν σε κάποιο ίδρυμα.

Στην αρχή, φυσικά, η στάση του ήταν απολύτως αρνητική, δεδομένου πως ήταν ένα παιδί με τρόπους σκύλου, που δεν ήξερε τι σημαίνει να μένεις σε σπίτι, να τρως σε τραπέζι, να κοιμάσαι σε κρεβάτι, να πλένεσαι στο μπάνιο. Στο ορφανοτροφείο του Ριούτοβ επιτίθετο στο προσωπικό, γάβγιζε και αντιδρούσε άσχημα. Μόνο με τη βοήθεια ενός απόλυτα εξειδικευμένου ατόμου, της Τατιάνα Μπαμπανίνα, επιτεύχθηκε σιγά σιγά η αλλαγή νοοτροπίας του παιδιού.

Σήμερα, τέσσερα χρόνια αφότου μπήκε σε μια ανάδοχη οικογένεια, είναι 11 χρονών, μοιάζει με τα άλλα παιδιά της ηλικίας του και ονειρεύεται, όταν μεγαλώσει, να γίνει καπετάνιος. Όμως, κάθε φορά που τελειώνει ένα γεύμα ο Βάνια φεύγει από την τραπεζαρία με τις τσέπες του γεμάτες. Η παλιά του οικογένεια έχει πάντοτε κάποια «κουταβάκια» υπό την προστασία της κι αυτός ξέρει ότι οι άνθρωποι δεν προσέχουν εύκολα τι γίνεται δίπλα τους.

εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2004

1 Ποιες φάσεις της ζωής του Βάνια διακρίνονται στο κείμενο; • Δώστε έναν τίτλο σε κάθε φάση.

2 Βρείτε τις φράσεις του κειμένου με τις οποίες δηλώνεται ο χρόνος.

3 Βρείτε και υπογραμμίστε τις λέξεις που εισάγουν χρονικές προτάσεις. • Ποια χρονική σχέση δηλώνεται με την καθεμία;

4 *φαγώσιμο, προσωπικό*: Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις αυτές και σκεφτείτε ένα υπώνυμο για καθεμιά.

5 **α.** *τραπέζι, κρεβάτι*: Ποιας λέξης είναι υπώνυμα;
β. *κουταβάκια*: Ποιας λέξης είναι υπώνυμο;

6 **α.** Πόσα και ποια παραδείγματα αλληλεγγύης διακρίνετε στο κείμενο;
β. Πόσα και ποια παραδείγματα έλλειψης αλληλεγγύης διακρίνετε;
γ. Ποιο σας φαίνεται πιο εντυπωσιακό και γιατί;

7 Αφηγηθείτε σε ένα κείμενο, που θα διαβάσετε στην τάξη σας, περιπτώσεις αλληλεγγύης που γνωρίζετε.

Κείμενο 3 Η Άννα και ο μικρός Κυριάκος της...

Η Άννα είναι μια γυναίκα γύρω στα 60. Μητέρα, ήδη, δύο παιδιών αλλά και γιαγιά με πέντε εγγόνια, αποφάσισε να γίνει ανάδοχη μάνα* γιατί, όπως λέει, «παίρνει δύναμη απ' αυτά τα παιδιά». Ζει για κάποιο σκοπό. Παλιότερα, δούλευε ως εργάτρια σε εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας και μεγάλωνε τα δικά της παιδιά. Με δυσκολίες, αφού τα λεφτά ποτέ δεν περίσσευαν. Κάποια στιγμή, τα παιδιά της έφυγαν. Η διάθεσή της για προσφορά παρέμεινε...

Συνολικά, έχει κάνει επτά αναδοχές. Οι τέσσερις αφορούσαν παιδιά με ειδικές ανάγκες και οι τρεις βρέφη γεννημένα από μητέρες-φορείς του Aids.

«Με ειδοποίησαν ότι έχουν ένα παιδάκι γεννημένο από μητέρα-φορέα. Μου είπαν ότι πρέπει να παίρνουμε καθημερινά κάποιες προφυλάξεις. Αμέσως δέχτηκα. Κάθε δυο τρεις μήνες, κάναμε εξετάσεις για να δούμε την πορεία του. Μέχρι τον πέμπτο μήνα, έβγαιναν θετικές. Είχα πάντα ελπίδα ότι η επόμενη θα είναι αρνητική και αυτό μου έδινε κουράγιο. Λίγο πριν από τις εξετάσεις, όμως, μας "έτρωγε" το άγχος... Μέχρι να σιγουρευτούμε ότι το παιδί δεν είναι θετικό, πέρασαν δεκαπέντε μήνες. Όταν το μάθαμε, χοροπηδάγαμε από τη χαρά μας».

Η Άννα ήξερε καλά πως, γρήγορα, κάποιοι θα το υιοθετούσαν. Όλη η οικογένεια είχε δεθεί με τον «Κυριάκο», που παρά τα δυο του χρόνια δεν είχε ακόμη βαπτιστεί.

«Όταν μου είπαν ότι βρέθηκαν γονείς, πέσαμε στα μαύρα πανιά. "Μνημόσυνο" μέσα στο σπίτι... Το παίρνεις ένα "γατάκι" και το φτάνεις στο σημείο να σε φωνάζει "μαμά". Ξενυχτάς, κουράζεσαι. Αρρωσταίνει και λαχταράς» θυμάται τώρα η Άννα.

Χαρακτηρίζει τη στιγμή της συνάντησής της με τους υποψήφιους γονείς «κάπως

αμήχανη». Αμέσως ρώτησε ποιοι είναι, τι δουλειά κάνουν, πόσο πραγματικά ενδιαφέρονται για το παιδί που αυτή μεγάλωσε.

«Κατά την περίοδο προσαρμογής, τους βλέπαμε μαζί με τον "Κυριάκο". Το παιδί άρχισε να δένεται μαζί τους. Την πρώτη φορά που φώναξε "μαμά" την άλλη, απάντησα εγώ: "Ναι αγόρι μου". Δύσκολο... Είναι πράγματα που σου ξεριζώνουν την καρδιά. Ποτέ δεν είσαι απόλυτα προετοιμασμένος γι' αυτή τη στιγμή» λέει.

Και μετά; «Το σπίτι ήταν άδειο» θα πει. Θα πίστευε κανείς ότι όλο αυτό είναι ψυχοφθόρο. Εκείνη όμως διαφωνεί: «Το πιστεύεις ότι η ψυχή μου αγαλλιάζει; Ζεις για κάποιους ανθρώπους που σ' έχουν πραγματική ανάγκη...»

Νάντια Βασιλειάδου, εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2003

* **ανάδοχη μάνα**: αναλαμβάνει την ανατροφή του παιδιού από το ίδρυμα, μέχρι να το υιοθετήσει κάποια οικογένεια.

1 Πώς η Άννα εκδήλωσε την διάθεσή της για προσφορά στο κοινωνικό σύνολο;

2 Πώς κρίνετε τις σχετικές επιλογές της;

3 Βρείτε τις δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις του κειμένου. • Με ποιους συνδέσμους εισάγονται; • Μπορείτε να αντικαταστήσετε τους συνδέσμους αυτούς με άλλους, χωρίς να αλλάξει το νόημα των προτάσεων;

4 Εκτός από δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις, βρείτε άλλες λέξεις / φράσεις που δηλώνουν χρόνο. • Ποιες από αυτές μπορούν να αντικατασταθούν από δευτερεύουσα χρονική πρόταση, χωρίς να αλλάξει το νόημά τους;

5 «Αρρωσταίνει και λαχταράς»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Μπορείτε να μετατρέψετε τον παρατακτικό λόγο σε υποταγμένο; • Τι είδους δευτερεύουσα πρόταση χρησιμοποιήσατε; • Γιατί;

6 Καταγράψτε όσες λέξεις του κειμένου σχετίζονται με το θέμα της *αλληλεγγύης* και της *κοινωνικής προσφοράς*. • Γράψτε με αυτές δικές σας προτάσεις.

7 Προσπαθήστε να ορίσετε τη λέξη *προσαρμογή*. Αν δεν τα καταφέρνετε, συμβουλευτείτε το λεξικό σας. • Αναλύστε τον ορισμό στα συστατικά του.

8 **α.** *ψυχοφθόρο:* • Από ποιες λέξεις είναι σύνθετη η λέξη αυτή; • Βρείτε κατάλληλα ουσιαστικά που θα μπορούσαν να συνδυαστούν με το επίθετο αυτό.

β. Γράψτε όσες άλλες λέξεις γνωρίζετε που περιλαμβάνουν το ίδιο α΄ συνθετικό με τη λέξη «ψυχοφθόρο» και όσες περιλαμβάνουν το ίδιο β΄ συνθετικό.

9 Στο κείμενο υπάρχει ευθύς λόγος. Αφού τον εντοπίσετε, μετατρέψτε τον σε πλάγιο και παρατηρήστε τις αλλαγές που έγιναν στις φράσεις που δηλώνουν χρόνο.

Κείμενο 4 Μια φωτογραφία, μισή ζωή

Μια παλιά φωτογραφία, μια φωτογραφία 30 χρόνων. Ένα κοριτσάκι κλαίει στη μέση του δρόμου, γυμνό, καμένο από τις βόμβες ναπάλμ που έπεσαν στη γειτονιά του. Τρανγκ Μπανγκ, Νότιο Βιετνάμ, 8 Ιουνίου 1972. Η Κιμ Πακ ουρλιάζει απ' τον πόνο κι ο Νικ Ουτ υψώνει την κάμερα!

Μερικούς μήνες αργότερα, το ενσταντανέ* αυτό κερδίζει βραβείο Πούλιτζερ. Παρά τα εκτεταμένα τραύματά της, η πιτσιρίκα επιζεί. [...]

Δεκατέσσερα χρόνια γαϊτανάκι. «Δεκατέσσερα χρόνια κόλασης» λέει η ίδια η Κιμ Πακ. Στα 23 της, ήταν πια ένα πουκάμισο αδειανό, δίχως εργασία, δίχως σπουδές, δίχως μέλλον. Θυμήθηκε τότε μια παροιμία του χωριού της: «Αν πέσεις στα γόνατα, η ζωή μοιάζει με βουνό. Αν σηκωθείς, την έχεις στα πόδια σου».

Για μια ακόμα φορά, άντλησε δύναμη από μέσα της. Ζήτησε να εγκατασταθεί στην Κούβα για να σπουδάσει. Εκεί, ξαναβρήκε την αυτοπεποίθησή της, έκανε πολυάριθμες φιλίες, απέκτησε πρόσωπο πέρα απ' το μύθο. [...]

Σήμερα, η Κιμ Πακ ζει στον Καναδά και είναι πρέσβειρα καλής θελήσεως της Unesco. Περιοδεύει τον κόσμο, μιλώντας για την ειρήνη. Έχει αποδεχτεί ότι στη συνείδηση των μαζών θα παραμείνει το «κορίτσι της φωτογραφίας».

Δεν την πειράζει πια και ξέρει το λόγο: «Ευχαριστώ το Θεό για τη ζωή μου, την οικογένειά μου, τους φίλους μου και τη φωτογραφία μου.

Αν κοιτάξει κανείς προσεκτικά αυτή την εικόνα, μπορεί να δει μια μεγαλύτερη εικόνα, την εικόνα της ιστορίας. Την εικόνα της αγάπης, της ελπίδας, της συγγνώμης. Μακάρι να μη μου συνέβαινε τίποτε εκείνη τη μέρα. Θα 'θελα να είχα ζήσει μια νορμάλ ζωή. Σαν τη ζωή μου πριν σκάσει η βόμβα.

Όταν γύρισα απ' το νοσοκομείο, είδα τη φωτογραφία. Δεν μπορούσα να πιστέψω ότι έδειχνε εμένα. Έπρεπε, ωστόσο, να δεχτώ την αλήθεια. Είμαι πολύ ευτυχής που κατάφερα να αναθρέψω τα παιδιά μου, τον Τόμας και το Στίβεν, σε μια χώρα ελεύθερη όπως ο Καναδάς. Θέλω να ξέρει ο κόσμος ότι ο πόλεμος δεν είναι σωστό πράγμα. Όταν είμαι στο σπίτι μου, φοράω συνήθως κοντομάνικα πουκάμισα.

Μια φορά, ο γιος μου ο Τόμας είδε το δέρμα μου και κατάλαβε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά με τη μαμά του. Μόλις είχε μάθει να μιλάει. Ήρθε κοντά μου και μου είπε: "Πληγώθηκε η μαμά;". Με φίλησε και αισθάνθηκα υπέροχα!»

Χρήστος Ξανθάκης, εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2002

*** ενσταντανέ:** στιγμιότυπο, στιγμή (που απεικονίζεται σε μια εικόνα, φωτογραφία, κινηματογραφική σκηνή κτλ.)

1 Αφηγηθείτε την ιστορία της ηρωίδας του κειμένου.

2 Τι αισθήματα σας προκαλεί η φωτογραφία και η ιστορία της Κιμ Πακ;

3 Βρείτε τις χρονικές προτάσεις του κειμένου. • Αντικαταστήστε το σύνδεσμο με τον οποίο εισάγονται με άλλο ή άλλους, ώστε να μην αλλάζει το νόημα των προτάσεων.

4 Βρείτε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου. • Τι εκφράζουν; • Ξαναγράψτε τους με τρόπο που να εκφράζουν το αντίθετο. • Προσέξτε ποιες αλλαγές κάνατε και αιτιολογήστε τες.

5 «απέκτησε πρόσωπο πέρα απ' το μύθο»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο. • Καταλαβαίνετε τι σημαίνει η φράση αυτή;

6 «Αν κοιτάξει κανείς προσεκτικά..., της συγγνώμης»: Ποια άποψη εκφράζει η Κιμ Πακ στο απόσπασμα; • Μπορείτε να την εξηγήσετε;

7 «Έχει αποδεχτεί ότι στη συνείδηση των μαζών θα παραμείνει το "κορίτσι της φωτογραφίας"». Επαναδιατυπώστε αλλάζοντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με τρόπο όμως που να μην αλλάξει το νόημα του αποσπάσματος.

Κείμενο 5

[Ένα σπίτι για το όνειρο]

Η Άγκνες Τσιραβίρα αγκαλιάζει ζεστά, προστατευτικά το κοριτσάκι. «Όταν τα πρωτοπλησιάζουμε, πάντα τα ρωτάω το ίδιο πράγμα» λέει. «Γιατί δεν είσαι στο σχολείο;»

Η αποστολή της Άγκνες είναι να φέρει μόρφωση και ελπίδα στα παιδιά του δρόμου, που ζουν μια δυστυχισμένη και επικίνδυνη ζωή στις αγορές της Ταμάλε, μιας σκονισμένης πόλης στη βόρεια Γκάνα. Από το 1995, έχει πείσει χιλιάδες παιδιά να παρακολουθούν αρκετές ώρες στοιχειώδους εκπαίδευσης την ημέρα. Το κέντρο επισκεπτών της, που λέγεται Τιζάα ή «Το Σπίτι Μας», παρέχει μαθήματα και γεύμα – που για πολλά παιδιά είναι το μόνο φαγητό της ημέρας.

Το πρόγραμμα, που υποστηρίζεται από την ActionAid, παρέχει επίσης στήριξη σε εκατοντάδες παιδιά για να μάθουν μια τέχνη ή να πάνε κανονικά στο σχολείο, δίνοντας δάνεια στις οικογένειές τους. Τώρα τελευταία, ένα αγόρι πήρε υποτροφία για το κολέγιο.

Η ξυπόλυτη Λατίφα, 9 ετών, που ζητιανεύει την ημέρα και κοιμάται σε μια στάση λεωφορείων, λέει: «Θέλω να γίνω νοσοκόμα». Αδύνατο όνειρο; «Όχι» λέει η Άγκνες. «Όταν την πρωτοβρήκα, ήθελε μόνο να ζητιανεύει. Τώρα ξέρει να γράφει».

ενημερωτικό φυλλάδιο της οργάνωσης *ActionAid Ελλάς*, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2003

1 Με βάση τις πληροφορίες που δίνει το κείμενο, ποιος είναι ο στόχος του προγράμματος της ActionAid στη βόρεια Γκάνα και ποιες δράσεις περιλαμβάνει;

2 Πώς θα χαρακτηρίζατε την Άγκνες Τσιραβίρα και τι γνώμη έχετε για τη δουλειά που κάνει;

3 Βρείτε στο κείμενο όλες τις ενδείξεις του χρόνου. • Ποιες είναι χρονικές προτάσεις; • Ποια είναι προθετική φράση; • Ποια είναι χρονικό επίρρημα;

4 Τι νομίζετε ότι δηλώνουν οι χρονικές προτάσεις του κειμένου: το προτερόχρονο, το ταυτόχρονο ή το υστερόχρονο; • Μπορείτε να διαλέξετε έναν άλλο σύνδεσμο για την καθεμιά, έτσι ώστε να κάνετε σαφέστερη τη χρονική σχέση των γεγονότων;

5 Βρείτε όσο μπορείτε περισσότερες σημασίες της λέξης *αποστολή*. • Κάντε μια πρόταση με κάθε διαφορετική σημασία.

6 Βρείτε όσο γίνεται περισσότερες λέξεις που έχουν το ίδιο β΄ συνθετικό με τη λέξη *αποστολή*.

Κείμενο 6 [Ανθρωπιστικές... υπογραφές]

1 Ποια δράση αναπτύσσει ο νεαρός στο σκίτσο;

2 Τι αντίκτυπο θα έχει η δράση του νεαρού στα παιδιά του Τρίτου κόσμου; • Τι θα μπορούσε να κάνει ώστε η δράση του να έχει πιο ουσιαστικά αποτελέσματα για τα παιδιά αυτά;

Άσκηση – Δραστηριότητα

Βάλτε στο αντίστοιχο καλάθι τα υπώνυμα των λέξεων *επικοινωνία, βοήθεια*. Μερικές από τις λέξεις που ακολουθούν θα περισσέψουν.
συνομιλία, υποστήριξη, συνδρομή, τηλεφώνημα, αλληλογραφία, αρμοδιότητα, συμπαράσταση, ενίσχυση, καθήκον, συζήτηση, δικαίωμα

επικοινωνία **βοήθεια**

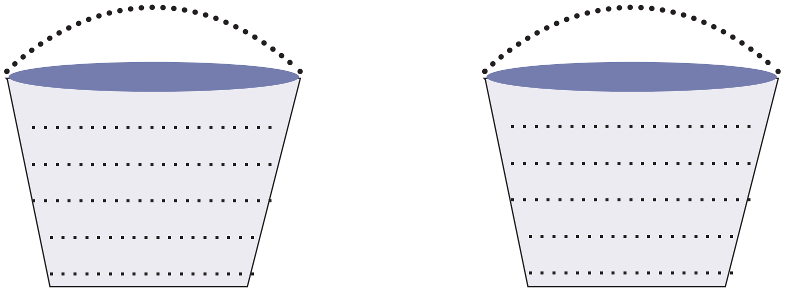

7η ενότητα

ΤΕΧΝΗ: ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ, ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

- Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις
- Μετωνυμία

Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις – Μετωνυμία

Κείμενο 1 Εικαστικά νέα

«ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ ΟΧΘΗ» Διεθνής έκθεση με έργα art brut (από τροφίμους ιδρυμάτων της Ελλάδας και του εξωτερικού). Διοργάνωση: Πολιτιστική Ολυμπιάδα 2001-2004. **Πινακοθήκη Δήμου Αθηναίων,** Πειραιώς 51, 210 3231841. Καθημ. 9 π.μ.-1 μ.μ. & 5-9 μ.μ. Κυρ. 9 π.μ.-1 μ.μ. Μέχρι 31/3.

OURSLER TONY Βιντεο-γλυπτά με χιουμοριστικά, ακόμα και τρομακτικά, παραμορφωμένα πρόσωπα, από ένα σημαντικό σύγχρονο βιντεο-καλλιτέχνη. **Bernier/Eliades,** Επταχάλκου 11, Θησείο, 210 3413935-7. Τρ.-Παρ. 10.30 π.μ.-8 μ.μ. Σάβ. 12-4 μ.μ. Μέχρι 13/3.

ADAMI VALERIO Είκοσι χρόνια εικαστικών αναζητήσεων του γνωστού Ιταλού ζωγράφου. Έργα με έντονα χρώματα και χαρακτήρα πολιτικό, λογοτεχνικό, μυθολογικό, αλλά και μνήμες από τα ταξίδια του. Ξεναγήσεις κάθε Σάβ. & Κυρ. στις 12.30 μ.μ. **Μουσείο Φρυσίρα**, Μονής Αστερίου 3-7, Πλάκα, 210 3234678. Τετ., Πέμ. 11 π.μ.-7 μ.μ. Παρ.-Κυρ. 11 π.μ.-5 μ.μ. Μέχρι 14/3. Εισιτ. 6,00 €, κάτω των 25 και συνταξ. 3,00 €.

περ. *Αθηνόραμα*, 2004

1 Διαβάσατε στον τύπο την αναγγελία των παραπάνω εκθέσεων. Αν είχατε τη δυνατότητα να επισκεφτείτε μία απ' αυτές, ποια θα επιλέγατε και γιατί;

2 **α.** Έχετε δει ποτέ ένα βιντεο-γλυπτό; • Αν όχι, πώς φαντάζεστε ότι μπορεί να συνδυαστεί η γλυπτική με το βίντεο;

β. Ποια νέα μέσα και υλικά μπορούν σήμερα να χρησιμοποιήσουν οι εικαστικοί καλλιτέχνες;

3 Σχεδιάστε ατομικά ή ομαδικά μια αφίσα για την αναγγελία μιας έκθεσης.

4 **α.** Βρείτε υπώνυμα της λέξης *εικαστικά*.

β. Από τις παρακάτω λέξεις διαγράψτε όσες δεν ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τη λέξη *εικαστικά.*

εικονογράφηση	εικονίσματα
εικασία	ικεσία
μετείκασμα	εικονικός
απεικονίζω	εικοσαετία
πορτρέτο	οικολογία

γ. Για όσες από τις παραπάνω λέξεις δε γνωρίζετε τη σημασία τους, συμβουλευτείτε το λεξικό.

5 Η ενημέρωση του κοινού για τα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά γεγονότα γίνεται με διάφορα μέσα. Ένα από αυτά είναι και ο τύπος (ημερήσιος και περιοδικός). Μάθετε ποια έντυπα του τόπου σας ασχολούνται με αυτό τον τομέα της ενημέρωσης και ποιες εφημερίδες αφιερώνουν ειδικές σελίδες σ' αυτόν. • Συγκεντρώστε για κάποιο χρονικό διάστημα (π.χ. μια εβδομάδα) τα έντυπα αυτά και μελετήστε τα στην τάξη. • Σκεφτείτε αν ικανοποιούν και σε ποιο βαθμό τις ανάγκες σας για ενημέρωση. • Ορίστε έπειτα από συζήτηση στην τάξη κάποιες προδιαγραφές ποιότητας και με βάση αυτές να αξιολογήσετε τα έντυπα που συλλέξατε.

Κείμενο 2 Φεστιβάλ πανεπιστημιακών θεατρικών ομάδων

Πρόγραμμα Πολιτιστικού Οργανισμού Δήμου Καλλιθέας, 2004

1 Ποιο είναι το γεγονός που αναγγέλλεται με αυτό το έντυπο; • Αναζητήστε όσα στοιχεία ταυτότητας περιέχονται σ’ αυτήν τη σελίδα. (Τι πρόκειται να συμβεί, πότε, ποιοι είναι οι συντελεστές, ποιοι οι διοργανωτές.)

2 Ο δημιουργός του εντύπου χρησιμοποίησε στοιχεία από πολλές διαφορετικές γραμματοσειρές για τη λέξη «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ». Για ποιο λόγο νομίζετε ότι έκανε αυτή την επιλογή, ποιο είναι το μήνυμα που θέλει να δώσει και πώς κρίνετε το αποτέλεσμα;

3 Πώς διοργανώνεται μια πολιτιστική εκδήλωση; • Αν δεν έχετε σχετικές εμπειρίες, αναζητήστε πληροφορίες από οποιουσδήποτε φορείς που έχουν διοργανώσει στο παρελθόν πολιτιστικές εκδηλώσεις στην περιοχή σας. • Στη συνέχεια καταστρώστε και προτείνετε στην τάξη σας ένα σχέδιο για τη διοργάνωση μιας πολιτιστικής εκδήλωσης. • Φροντίστε να τεκμηριώσετε όσο καλύτερα μπορείτε την πρότασή σας και να προβλέψετε όλες τις πτυχές του θέματος.

4 Σκεφτείτε με πόσες διαφορετικές σημασίες χρησιμοποιείται η λέξη *θέατρο* στον καθημερινό λόγο (πολυσημία). • Γράψτε προτάσεις που να περιέχουν τη λέξη *θέατρο* με διαφορετική σημασία κάθε φορά.

Κείμενο 3α Troy με χρυσά κουτάλια

Μεγάλη επιτυχία σημειώνει η ταινία «Τροία» που προβάλλεται αυτές τις μέρες στους κινηματογράφους. Η ταινία, που θεωρείται η πλέον αξιόπιστη μεταφορά ομηρικού έπους μετά το «Κράμερ εναντίον Κράμερ» και το «Θησέας εναντίον Γκοτζίλα», αφορά τον έρωτα του πρίγκιπα της Τροίας Πάρεως για τη βασίλισσα της Σπάρτης Λερναία Ύδρα. Σε μια εθιμοτυπική επίσκεψη στη Σπάρτη, ο Πάρις κλέβει τη Λερναία Ύδρα, προσβάλλοντας βαθύτατα τους Έλληνες, που αυτομάτως αναλαμβάνουν στρατιωτική δράση με την κωδική ονομασία «Διαρκές Κεράτωμα». Έτσι συγκροτούν το μεγαλύτερο ψηφιακό στόλο στην ιστορία του κινηματογράφου και ύστερα από μια αμφίβολης αντικειμενικότητας απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας ξεκινάνε την εκστρατεία τους, με στόχο την επιστροφή της βασίλισσας, τον εκδημοκρατισμό της Τροίας και δευτερευόντως τον ευρύτερο έλεγχο της περιοχής.

Το επιτελείο των Ελλήνων είναι στελεχωμένο με εξαίρετους πολεμιστές, όπως ο Αγαμέμνων, ο Πολύφημος, ο Αριστοτέλης, ο Ξέρξης, ο Χάρυβδυς, ο Αιγάλεως, ο Πλακούντας και ο Κύπριος στρατηγός, Επιτάφιος Περικλέους, ανάμεσά τους όμως ξεχωρίζει ο βασιλιάς των Μυρμιδόνων, Μπραντ Πιτ, με τους ατρόμητους γυαλιστερούς κοιλιακούς, τρικέφαλους, τετρακέφαλους και αυτιαίους μυς. Παρά το γεγονός ότι ο κορυφαίος Έλλην πολεμιστής έχει ένα σχετικώς ισορροπημένο γάμο με την αρχαία βασιλοπούλα, Τζένιφερ Άνιστον, στην εκστρατεία θα συγκρουστεί με τον Αγαμέμνονα για τα μάτια μιας όμορφης σκλάβας, της Βρασίδας, πράγμα που οδηγεί το στρατόπεδο των επιτιθέμενων σε βαθιά εσωτερική κρίση.

Την ίδια στιγμή έρχονται στο φως της δημοσιότητας μελανόμορφα αγγεία με αναπαραστάσεις βασανισμών αιχμαλώτων που τραυματίζουν το ίματζ της ελληνικής συμμαχίας στον τότε γνωστό κόσμο, δηλαδή μέχρι το Αγρίνιο.

Τελικώς, ύστερα από δυόμισι ώρες άσκοπης ψηφιακής αιματοχυσίας, οι Έλληνες απεργάζονται ένα πανούργο σχέδιο: μπαίνουν κρυφά στην πολιορκημένη πόλη και ανταλλάσσουν τη βασίλισσα της Σπάρτης με το Δούρειο Ίππο, ένα τεράστιο ξύλινο κοτόπουλο με ρόδες. Τυφλωμένος από έρωτα, ο Πάρις δεν καταλαβαίνει τη διαφορά και η πολιορκία λύνεται, ενώ ο Μπραντ Πιτ, αν και σοβαρά τραυματισμένος στη φτέρνα σαν τον Πατσατζόγλου του Ολυμπιακού, επιστρέφει στην αγκαλιά της αγαπημένης του, που εκείνη την περίοδο γυρίζει το τελευταίο επεισόδιο από τα «Φιλαράκια».

Η ταινία κόστισε 100 εκατομμύρια δολάρια και γυρίστηκε σε περιβάλλον Windows, εκτός από τη ναυμαχία με τους αρχαίους Γιαπωνέζους που γυρίστηκε σε ψηφιακή μπανιέρα.

Άγγελος Τσέκερης, Γιώργος Κυρίτσης, εφημ. *ATHENS VOICE*, 2004

Κείμενο 3β Η πρόταση της εβδομάδας

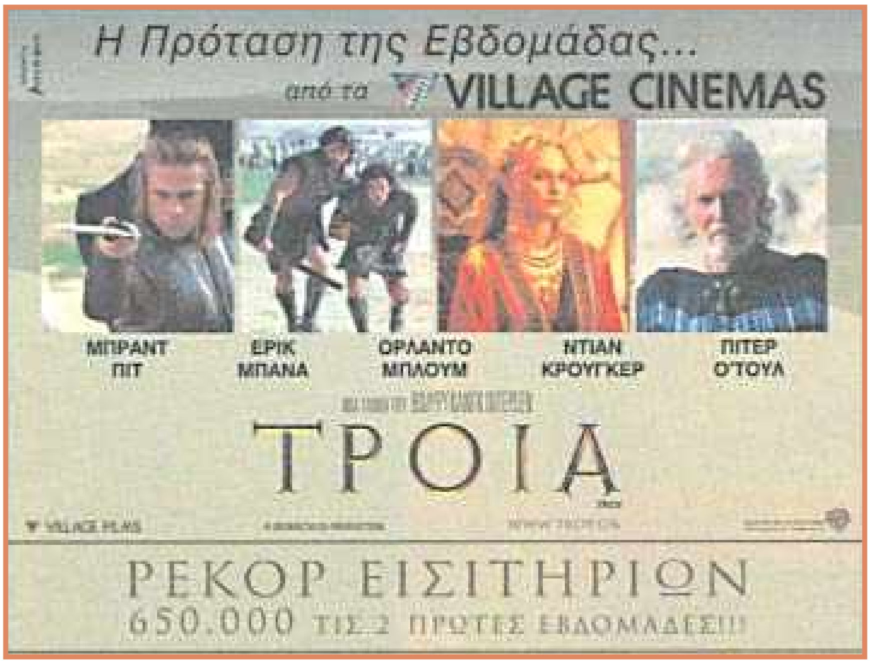

Διαφημιστική καταχώριση στον Τύπο, 2004

1 Το ύφος του κειμένου 3α είναι:
α. επίσημο **γ.** ειρωνικό
β. πομπώδες **δ.** λιτό
(υπάρχει μόνο μία σωστή απάντηση)

2 Ο σκοπός του κειμένου 3α είναι . . . .
Ο σκοπός του κειμένου 3β είναι . . . .
α. να ενημερώσει **γ.** να διαφημίσει
β. να ασκήσει κριτική **δ.** να γελοιοποιήσει
(υπάρχει μόνο μία σωστή απάντηση σε κάθε περίπτωση)

3 Εντοπίστε τα σημεία του κειμένου 3α που περιέχουν ειρωνεία.

4 Αναφέρετε δυο τρεις από τις πιο εντυπωσιακές ιστορικές ανακρίβειες που υπάρχουν στο κείμενο 3α. • Ποιο σκοπό νομίζετε ότι εξυπηρετούν;

5 Εξηγήστε το λογοπαίγνιο που υπάρχει στον τίτλο του κειμένου 3α.

6 Εντοπίστε δυο τρεις αναχρονισμούς στο κείμενο 3α. • Ποιο είναι το αποτέλεσμά τους;

7 Με ποια στοιχεία το κείμενο 3β προσπαθεί να προσελκύσει τους θεατές; • Πόσο θεωρείτε ότι τα στοιχεία αυτά σχετίζονται με την τέχνη;

8 Βρείτε μία αντιθετική σχέση γεγονότων στη δεύτερη παράγραφο και άλλη μία στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου 3α. • Ποια από τις δύο διατυπώνεται με δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση; • Αλλάξτε τη διατύπωση, ώστε και η άλλη να εκφραστεί με εναντιωματική πρόταση.

9 Γράψτε μια παράγραφο για μια κινηματογραφική ταινία που είδατε. • Παρουσιάστε στο κείμενό σας πολύ σύντομα την ταινία και το σχόλιό σας γι' αυτήν. • Τα κείμενά σας θα τα διαβάσετε στην τάξη για να πείσετε τους συμμαθητές σας να δουν την ταινία (αν σας άρεσε) ή να τους αποτρέψετε (αν δε σας άρεσε).

Κείμενο 4 [Πάμε σινεμά; Πάμε θέατρο;]

Ηθοποιός σημαίνει φως. Φως που διαχέεται με την καθοδήγηση του σκηνοθέτη και του σεναριογράφου αποκαλύπτοντας μονοπάτια που οδηγούν στην εύφορη κοιλάδα της τέχνης. Άλλωστε η τέχνη είναι ο ασφαλέστερος και πιο σίγουρος εκπολιτιστής. Εκατόν οκτώ χρόνια πέρασαν από τότε που οι αδελφοί Λουί και Ογκίστ Λιμιέρ παρουσίασαν τον πρώτο κινηματογράφο στο Γκραν Καφέ στο Παρίσι και σκόρπισαν πανικό στους θεατές που φοβήθηκαν ότι το τρένο της ταινίας θα πέσει πάνω τους. Ενενήντα χρόνια έχουν περάσει από τότε που γυρίστηκε η πρώτη μεγάλου μήκους ελληνική ταινία, η Γκόλφω. Όσο για το θέατρο, έλκει την καταγωγή του πολλούς, πάρα πολλούς αιώνες πριν, από τον 5ο π.Χ. στην Ελλάδα, όπου και παρουσιάστηκε το πρώτο αρχαίο δράμα από ηθοποιούς. Σήμερα, αν και όλα έχουν αλλάξει, η συγκίνηση του δημιουργού, του ερμηνευτή και του θεατή παραμένει η ίδια. Δείτε λοιπόν, διασκεδάστε, προβληματιστείτε, συγκινηθείτε. Εμείς σας παρουσιάζουμε τις ταινίες που θα προβληθούν στις αίθουσες και τις παραστάσεις που θα παρουσιαστούν στο θεατρικό σανίδι.

Μανώλης Σπανάκος, *Κινηματογραφικός και θεατρικός οδηγός 2003-2004*, (διασκευή), ένθετο«Έθνος άουτ», εφημ. *ΕΘΝΟΣ*, 2003

1. Τι είδους κείμενο είναι αυτό; • Σε τι είδους έντυπο θα το συναντούσατε; • Τι περιμένετε να διαβάσετε στις επόμενες σελίδες του εντύπου αυτού;
2. Εντοπίστε και υπογραμμίστε τη δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση του κειμένου. • Ποια είναι τα δύο γεγονότα που συνδέονται αντιθετικά στο σημείο αυτό του κειμένου;
3. Προσπαθήστε να εκφράσετε την ίδια αντίθεση με άλλους τρόπους, άλλοτε χρησιμοποιώντας δευτερεύουσα πρόταση και άλλοτε χωρίς να χρησιμοποιείτε υποταγμένο λόγο.
4. Εντοπίστε τη μετωνυμία που υπάρχει στην τελευταία περίοδο του κειμένου. • Ποια λέξη με κυριολεκτική σημασία αντικαθιστά;
5. Τι σημαίνει η λέξη *αίθουσες* στην τελευταία περίοδο του κειμένου; • Πώς το καταλάβατε; • Μπορείτε να γράψετε μια φράση με την ίδια λέξη που να έχει όμως διαφορετική σημασία;
6. Βρείτε και καταγράψτε τις λέξεις του κειμένου που αναφέρονται στο θέατρο και στον κινηματογράφο (πρόσωπα, χώροι κ.λπ.).
7. Μπορείτε να πείτε από πού προέρχονται ετυμολογικά οι λέξεις *δράμα* και *ηθοποιός;* Αν δυσκολεύεστε, συμβουλευτείτε ένα ετυμολογικό λεξικό.

8η ενότητα

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

- Μόρια
- Στίξη
- Σχήματα λόγου
- Περίληψη

8η ενότητα

Μόρια – Στίξη – Σχήματα λόγου – Περίληψη

Κείμενο 1 [Χωρίς τεχνολογία]

Η ζωή μετά του Αρκά, περ. «Έψιλον», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2004

1. Ποια είναι τα δύο πρόσωπα που συνομιλούν; • Ποιο είναι το θέμα της συζήτησής τους;
2. Το κόμικς αυτό σας φαίνεται αστείο; • Γιατί; • Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που το κάνουν χιουμοριστικό;
3. Βρείτε τα μόρια που υπάρχουν στους διαλόγους του κόμικς. • Ποια είναι η σημασία του καθενός;
4. Ποια από αυτά θα μπορούσαν να παραλειφθούν; • Τι θα έχανε σ' αυτή την περίπτωση το κείμενο;
5. Επισημάνετε τα σημεία στίξης που χρησιμοποιούνται στο κείμενο και δικαιολογήστε τη χρήση τους.
6. Προσπαθήστε να μεταφέρετε σε γραπτό λόγο την παραπάνω ιστορία, για να την κάνετε γνωστή σε φίλους σας που δεν έχουν δει το κόμικς. • Χρησιμοποιήστε αφήγηση και διάλογο. • Προσέξτε τα σημεία στίξης που θα επιλέξετε.

Κείμενο 2 Βιογραφικό σημείωμα

Ατομικά στοιχεία

Ονοματεπώνυμο: Βασιλική Παπαδοπούλου

Πατρώνυμο: Ιωάννης

Ημερομηνία γέννησης: 15-5-1968

Τόπος γέννησης: Αθήνα

Οικογενειακή κατάσταση: Έγγαμη και μητέρα δύο παιδιών

Ταχυδρομική διεύθυνση: Άγγ. Σικελιανού 32, Ζωγράφου, Τ.Κ. 15772 Αθήνα

Ηλεκτρονική διεύθυνση: baspap@hol.gr

Τηλέφωνα: 210 7277967 και 6944 152713

Ειδικότητα: Εκπαιδευτικός Τεχνολόγος, Μηχανολόγος-Μηχανικός

Υπηρεσιακή κατάσταση

Ιδιότητα: Εκπαιδευτικός της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Ειδικότητα: ΠΕ17

Οργανική θέση: 1ο ΤΕΕ Καισαριανής

Σπουδές

1980-1986: 1ο Γυμνάσιο – Λύκειο Ζωγράφου

1986-1991: Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Σχολή Μηχανολόγων-Μηχανικών

1991-1992: Ανωτέρα Σχολή Εκπαιδευτικών ΑΣΕΤΕΜ/ΣΕΛΕΤΕ

Ξένες γλώσσες

Αγγλικά: πολύ καλή γνώση

Γαλλικά: στοιχειώδης γνώση

Χρήση Η/Υ

Πολύ καλή σε ό,τι αφορά προγράμματα της ειδικότητάς μου.

Επαγγελματική εμπειρία

Α. Εκπαιδευτική εμπειρία

Σχολ. έτος 1994-1995: Αναπληρώτρια στο ΤΕΛ Δραπετσώνας

Σχολ. έτος 1995-1996: Μόνιμος διορισμός στο ΤΕΛ Ζωγράφου

Σχολ. έτη 1996-1997 έως σήμερα: 1ο ΤΕΕ Καισαριανής

Β. Άλλη επαγγελματική εμπειρία

1992-1994: Εργάστηκα στην ιδιωτική εταιρεία CLIMA-THERMA με την ειδικότητα του μηχανολόγου-μηχανικού και με αρμοδιότητα στη μελέτη, την επίβλεψη της τοποθέτησης και της λειτουργίας συσκευών κεντρικής θέρμανσης και κλιματισμού.

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

1 Ποιος νομίζετε ότι είναι ο σκοπός για τον οποίο γράφτηκε αυτό το κείμενο;

2 Τι είδους πληροφορίες δίνει;

3 Δικαιολογήστε την άποψη ότι το βιογραφικό σημείωμα έχει λιτό και περιεκτικό λόγο, με στοιχεία από το κείμενο. • Γιατί νομίζετε ότι είναι απαραίτητος ένας τέτοιος λόγος στο βιογραφικό σημείωμα;

4 Βρείτε αγγελίες προσφοράς εργασίας και φέρτε τες στην τάξη. • Τι παρατηρείτε σε ό,τι αφορά το λόγο τους; • Είναι και σ' αυτές λιτός και περιεκτικός ή περίτεχνος και πομπώδης; • Μπορείτε να εξηγήσετε αυτή την επιλογή;

5 Διαλέξτε μια αγγελία από αυτές που συγκεντρώσατε στην προηγούμενη άσκηση και γράψτε ένα φανταστικό βιογραφικό σημείωμα που νομίζετε ότι θα ήταν κατάλληλο για την προσφερόμενη εργασία.

6 Αφού γράψετε το βιογραφικό σημείωμα, συμπληρώστε και την παρακάτω αίτηση, με την οποία θα ζητάτε να σας προσλάβουν στη θέση που προσφέρεται στην αγγελία. • Η αίτησή σας αυτή θα συνοδεύεται από το βιογραφικό σημείωμα που γράψατε προηγουμένως.

ΑΙΤΗΣΗ

Προς

Παρακαλώ δεχτείτε την αίτησή μου...

Όνομα:	....
Επώνυμο:	....
Πατρώνυμο:	....
Ημερομηνία γέννησης:	....
Τόπος γέννησης:	....
Διεύθυνση κατοικίας:	....
Τηλέφωνα:	....
Ηλεκτρονική διεύθυνση:	....
Αριθμ. Δελτ. Ταυτότητας:...........	....
Αρχή έκδοσης:	....
Ημερομηνία:.......................	....
Θέμα:.............................	....
Συνοδευτικά έγγραφα:	....
....	
....	

Ο/Η Αιτών/ούσα

(Υπογραφή)

Κείμενο 3 Παρα **πλανητικά**

Ιούλιος

Είναι ο καλύτερος μήνας στη ροή της ενέργειας και στην εξέλιξη πολλών πραγμάτων και υποθέσεων. Έχει επίσης ταξιδιωτικό αλλά και αρκετά τυχοδιωκτικό χαρακτήρα· χαρακτηριστικό φαινόμενο είναι ότι δεσπόζει ο Άρης στο Λέοντα. Αυτό θα κάνει πολύ κόσμο να ρισκάρει. Θα δοκιμάσουν τη δύναμή τους παίζοντας με οτιδήποτε, κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Εργασία, πολιτική, οικονομία, αθλητισμός, διοίκηση και τεχνολογία είναι τομείς που η πρόθεση του Άρη θα τους αγγίξει. Άλλοτε με επιτυχία και ορισμένες φορές με συνέπειες όχι ευχάριστες ή με κόστος οικονομικό. [...]

Ο Άρης θα εμπνεύσει πολύ κόσμο πάνω σε νέους σκοπούς. Οι σκοποί αυτοί ίσως να είναι ερωτικοί αλλά μπορεί να είναι και δημιουργικοί. Η Αφροδίτη, ως εκπρόσωπος του παράγοντα της τύχης, θα βοηθήσει το επιθυμητό αποτέλεσμα που ο Άρης αποσκοπεί. [...]

Αυτόν το μήνα οι συμπτώσεις θα ενισχύσουν τις ερωτικές σχέσεις, το ξεκίνημα νέων δεσμών αγάπης, όπως επίσης τις νέες συνεργασίες που θα προέλθουν από τις ανάλογες αναζητήσεις και τους κάθε λογής εφοδιασμούς για την υποστήριξη μιας δουλειάς ή την ολοκλήρωση έργων.

Κώστας Λεφάκης, περ. «Έψιλον», εφημ. *ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ*, 2004

1 Πώς θα χαρακτηρίζατε το λόγο του κειμένου;
α. λιτό
β. σαφή
γ. πληροφοριακό
δ. αόριστο

2 Βρείτε στοιχεία από το κείμενο που αιτιολογούν την επιλογή σας στην προηγούμενη ερώτηση.

3 Γιατί πιστεύετε ότι οι συντάκτες των ωροσκοπίων προτιμούν τις αόριστες και γενικόλογες διατυπώσεις;

4 Ποιο μόριο χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό στο κείμενο; • Για ποιο λόγο;

5 Εξηγήστε τον τίτλο του κειμένου συνδυάζοντάς τον
α. με το θέμα του κειμένου
β. με το ύφος του

6 Εντοπίστε το σχήμα λόγου που υπάρχει στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου. • Επαναδιατυπώστε την περίοδο λόγου που το περιέχει, με τρόπο ώστε να μην υπάρχει το συγκεκριμένο σχήμα λόγου.

7 Διαβάσατε αυτό το κείμενο σε ένα περιοδικό και ένας φίλος σας/μια φίλη σας σας ρωτά με περιέργεια τι γράφει. • Κάντε μια σύντομη περίληψη του κειμένου (3-5 γραμμές) και ενημερώστε τον/την.

8 Τι επιχειρήματα θα διατυπώνατε σε ένα φίλο σας που ρυθμίζει τις καθημερινές του δραστηριότητες με βάση το ωροσκόπιό του, για να τον πείσετε να αλλάξει στάση; Γράψτε μια παράγραφο.

Κείμενο 4 Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον

Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον
στο μέλλον που φτιάχνετε όπως θέλετε
Αφού η ιστορία σάς ανήκει
σαρώστε το λοιπόν αν επιμένετε

Στ' αυτιά μου δεν χωράνε υποσχέσεις
το έργο το έχω δει, μη με τρελαίνετε
Το πλοίο των ονείρων μου με πάει
σε κόσμους που εσείς δεν τους αντέχετε

Μένω μονάχος στο παρόν μου
να σώσω οτιδήποτε αν σώζεται
Κι ας έχω τις συνέπειες του νόμου
συνένοχο στο φόνο δε θα μ' έχετε

Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον
το κόλπο είναι στημένο και στα μέτρα σας
Ξεγράψτε με απ' τα κατάστιχά σας
στον κόπο σας δεν μπαίνω και στα έργα σας

Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον
στο μέλλον που φτιάχνετε όπως θέλετε
Αφού η ιστορία σάς ανήκει
σαρώστε το λοιπόν αν επιμένετε

Μουσική/Στίχοι: Διονύσης Τσακνής, Χάρης και Πάνος Κατσιμίχας,
στο δίσκο *Παράλληλη δισκογραφία*, SONY, 1997

1. Προσθέστε τα σημεία στίξης που έχουν σκόπιμα παραλειφθεί στους παραπάνω στίχους.
2. Ποια σχήματα λόγου μπορείτε να εντοπίσετε στους στίχους του τραγουδιού;
3. Τι παρατηρείτε σχετικά με τη σειρά των λέξεων; • Είναι εντελώς συνηθισμένη; • Μπορεί να θεωρηθεί τυχαία; • Τι συμβαίνει, αν επιχειρήσουμε να τοποθετήσουμε τις λέξεις με άλλη σειρά (ρυθμός, ομοιοκαταληξία);
4. Συμμερίζεστε τα συναισθήματα που εκφράζει αυτό το τραγούδι; • Πώς θα εκφράζατε με στίχους τα δικά σας συναισθήματα απέναντι στο μέλλον;

Κείμενο 5 Προς την ενηλικίωση

Λόγοι για τους οποίους οι νέοι μένουν περισσότερο με τους γονείς τους (%ΕΕ-15 κράτη-μέλη)

Καθυστερημένη αναχώρηση

Γιατί οι νέοι κατοικούν με τους γονείς τους για περισσότερο χρόνο από ό,τι προηγουμένως; Εκτός από το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες όπου η ανάγκη αποταμίευσης και η έλλειψη στέγης είναι οι λόγοι που τους συγκρατούν, ο κύριος λόγος που αποτρέπει τους νέους να «πετάξουν από τη φωλιά» είναι η έλλειψη οικονομικών μέσων. Το δεύτερο κίνητρο είναι πιο ατομικιστικό: απλά παρατείνουν μια βολική κατάσταση με λιγότερες ευθύνες.

Το δύσκολο πέρασμα στην οικονομική ανεξαρτησία

Ένας στους δύο Ευρωπαίους νέους λαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των χρηματικών πόρων του από τους γονείς ή την οικογένειά του. Το αριθμητικό αυτό στοιχείο παρουσίασε αύξηση κατά 7% από το 1997. Πρόκειται κυρίως για φοιτητές, αλλά και για το 20% των νέων που έχουν ήδη βρει δουλειά.

Μόνο το 35% των νέων δηλώνουν ότι προσπορίζουν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους από τακτική εργασία, δηλαδή 7% λιγότεροι από ό,τι το 1997.

Η ευρωπαϊκή νεολαία... ενσταντανέ... για μια νέα πνοή, Τα κυριότερα αποτελέσματα του Ευρωβαρομέτρου 2001 για τη νεολαία, ενημερωτικό φυλλάδιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 2002

1 Σημειώστε Σ για κάθε σωστή πρόταση και Λ για κάθε λανθασμένη:

α. Οι νέοι της Ευρώπης κατακτούν την οικονομική τους ανεξαρτησία όλο και νωρίτερα. ❑

β. Ο κύριος λόγος που αναγκάζει τους νέους των Κάτω Χωρών να μένουν με τους γονείς τους είναι η δυσκολία να βρουν σπίτι. ❑

γ. Όσοι νέοι εργάζονται δε χρειάζεται να παίρνουν χρήματα από τους γονείς τους. ❑

δ. Πολλοί νέοι προτιμούν να μένουν με τους γονείς τους, επειδή έτσι έχουν τη δυνατότητα να αποταμιεύουν μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους. ❑

2 «Ένας στους δύο Ευρωπαίους νέους... την οικογένειά του».

α. Με ποια άλλη λέξη μπορείτε να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις, χωρίς να αλλάξει το νόημα;

β. Βρείτε μέσα στο κείμενο άλλη μια λέξη συγγενική με τη λέξη *πόρων* και προσπαθήστε να την αντικαταστήσετε με άλλη (συνώνυμη), χωρίς να αλλάξει το νόημα.

γ. Συγκεντρώστε όσο περισσότερες σύνθετες ή και παράγωγες λέξεις μπορείτε που να περιέχουν τη λέξη *πόρος*.

δ. Φτιάξτε τουλάχιστον δύο προτάσεις στις οποίες να χρησιμοποιείτε τη λέξη *πόρος* με διαφορετικές σημασίες.

3 Βρείτε στην πρώτη παράγραφο του κειμένου ένα σχήμα λόγου. • Τι είδους είναι το σχήμα λόγου που εντοπίσατε; • Ποιοι συσχετισμοί γίνονται και γιατί;

Ασκήσεις – Δραστηριότητες

1 Ξαναδιαβάστε το κείμενο 2 της 8ης ενότητας από το βιβλίο του μαθητή. • Πώς θα μεταφέρατε περιληπτικά το περιεχόμενό του σε ένα φίλο σας; • Αν θέλετε, κρατήστε σημειώσεις για τα κυριότερα σημεία του κειμένου. • Πείτε την περίληψη σε χρόνο που να μην ξεπερνά το ένα λεπτό. • Οι ακροατές της περίληψης στην τάξη να αξιολογήσουν το αποτέλεσμα.

2 Οι συντάκτες του μαθητικού περιοδικού του σχολείου σας είχαν αποφασίσει να περιλάβουν στο τεύχος που ετοιμάζουν το κείμενο 7 της 8ης ενότητας του βιβλίου του μαθητή. Όμως την τελευταία στιγμή διαπίστωσαν ότι υπάρχει διαθέσιμος χώρος μόνο για 100 λέξεις. Γράψτε μια περίληψη που θα μπορούσε να δημοσιευτεί στο χώρο αυτό.

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.